Σπάρτακος

Νο 52 **- Δεκέμβρης 1998 - ISSN: 1106 1790 - Δραχμές** 500

Σχέδιο εξωφύλλου: Σόνια Μητραλιά
Σχέδια: George Grosz (1893-1959)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οι δημοτικές εκλογές & το φιάσκο του ΠΑΣΟΚ

Τα αποτελέσματα των τελευταίων δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών οδηγούν στα παρακάτω συμπεράσματα:

Η κυβέρνηση αποδοκιμάστηκε στις εκλογές αυτές. Τα εκλογικά της ποσοστά και ο αριθμός δημάρχων και νομαρχών από το χώρο της μειώθηκαν αισθητά. Η ήττα της αυτή είναι έκφραση της αγανάκτησης που επικρατεί στις λαικές μάζες των πόλεων και της υπαίθρου για την κυβερνητική πολιτική που έχει προκαλέσει ουσιαστική πτώση του βιοτικού τους επιπέδου. Γίνεται φανερό ότι η κυβέρνηση δεν έχει τη λαική υποστήριξη για να εφαρμόζει την πολιτική της. Αυτό νομιμοποιεί στα μάτια της κοινωνίας τις αντιδράσεις όσων θίγονται από τα κυβερνητικά μέτρα. Γι'αυτό οι αντιδράσεις ενάντια στην πολιτική αυτή αναμένεται να αυξηθούν την περίοδο που άνοιξε.

Η Νέα Δημοκρατία για πρώτη φορά από τη μεταπολίτευση και μετά αποκτά τόση σημαντική δύναμη στο μηχανισμό της τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το ένα από τα βάθρα της δημοκρατίας, κατά τους ισχυρισμούς του ΠΑΣΟΚ, παραδόθηκε στη δεξιά με την πλειοδοσία της καθεστωτικής αριστεράς στο σύνολό της.

Οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ που δεν το ψήφισαν δε στράφηκαν ούτε στη Ν.Δ. ούτε στο ΚΚΕ αλλά στο λευκό, στο άκυρο και στην αποχή. Ένα μικρό αλλά όχι αμελητέο ποσοστό της κοινωνικής δυσαρέσκειας εκφράστηκε με ψήφο σε σχήματα της άκρας αριστεράς, στις περιοχές που είχαν παρουσία την προηγούμενη περίοδο. Αυτό το κοινωνικό δυναμικό μπορεί να αποτελέσει δυναμίτη στα θεμέλια του πολιτικού καθεστώτος καθόσον η στάση του φανερώνει την πεποίθησή του ότι με τις εκλογές η ζωή του δεν βελτιώνεται.

Στις εκλογές αυτές παρουσιάστηκε το φαινόμενο κοινών υποψηφίων ΝΔ - ΚΚΕ αλλά και αλληλοϋποστήριξης υποψηφίων στο Β' γύρο. Γίνεται έτσι σαφής η κατάρρευση των διαχωριστικών γραμμών δεξιάς - αριστεράς με έναν τελείως αταξικό τρόπο. Η διαδικασία αυτή ξεκίνησε με την ανοχή στη δεξιά στις δημοτικές εκλογές του 1986, πέρασε από την κυβερνητική συνεργασία Αριστεράς -ΝΔ το 1989 και έχει φτάσει στην υπερψήφιση υποψηφίων της δεξιάς από τη βάση του ΚΚΕ. Με την πολιτική του αυτή το ΚΚΕ προσφέρει τις καλύτερες υπηρεσίες στην κυβέρνηση Σημίτη παρέχοντας της ένα μέσον στην προσπάθεια της να ξανασυσπειρώσει το ΠΑΣΟΚ γύρω της. Ταυτόχρονα ο Συνασπισμός προσπαθεί να συνδιαλλαγεί με την ηγετική ομάδα του ΠΑΣΟΚ αδιαφορώντας για την αντεργατική και αντικοινωνική πολιτική της. Δυστυχώς ο Συνασπισμός στο σύνολό του έχει αποδεχθεί την κεντροαριστερά μιλώντας σχηματικά μπορούμε να πούμε ότι βρίσκεται με την άποψη του Ντ'Αλέμα (ΔΚΑ) ενάντια σε κείνη της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης.

● Η συζήτηση στη Βουλή για παροχή ψήφου εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση αποκάλυψε τα όρια της υποτιθέμενης εσωκομματικής αντιπολίτευσης. Έγινε πλέον φανερό και στο τελευταίο μέλος του κινήματος ότι είναι μάταιο να προσδοκά προγραμματική και πολιτική αντιπαράθεση, απέναντι στην κυρίαρχη κυβερνητική πολιτική από ανθρώπους που καθορίζουν την πολιτική τους στάση από το προσωπικό τους συμφέρον.

Αβίαστα μπορούμε να ισχυριστούμε ότι οποιαδήποτε αντιπολίτευση κατορθώσει να συγκροτηθεί μελλοντικά πρέπει να έχει βαθιά κατανόηση ότι πρέπει να στηριχτεί στα κατώτερα και ενδιάμεσα στελέχη, κύρια, του συνδικαλιστικού κινήματος. Η ηγεσία τους στο σύνολό της (ΚΕ) με εξαίρεση ενός ή δύο προσώπων για το μόνο που ενδιαφέρεται είναι η νομή της εξουσίας και η κατοχή οφιτσίων.

● Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ συνεχίζοντας ακάθεκτη την αποστασιοποίησή της από την κοινωνική της βάση δημιουργεί καθημερινά κύματα απογοήτευσης και δυσφορίας σε όσους έκαναν το λάθος να την εμπιστευτούν. Με το «μίνι ασφαλιστικό» νομοσχέδιο προς χάριν της χρηματιστηριακής κερδοσκοπίας «απελευθερώνεται» σταδιακά η διαχείριση της περιουσίας των ασφαλιστικών ταμείων με κρατική εποπτεία, μειώνονται οι εργοδοτικές εισφορές επιβαρύνοντας αντίστοιχα τους εργαζομένους, μειώνονται οι συντάξεις χηρείας, οι συντάξεις όσων συνταξιούχων εργάζονται, οι επικουρικές συντάξεις που δεν θα υπερβαίνουν το 20% των συντάξιμων αποδοχών, περιορίζονται οι δαπάνες υγείας κατά 30%, για να ενισχυθεί προφανώς ακόμα περισσότερο η ανταγωνιστικότητα και η κυριαρχία των νόμων της αγοράς (!!!) μειώνονται τα πρόστιμα και οι προσαυξήσεις όσων επιχειρηματιών οφείλουν στο ΙΚΑ και αυξάνονται οι δόσεις από 36 σε 60 τον αριθμό. Κατά

της Σύνταξης

τα άλλα τα ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια ισχύουν για τους ασφαλισμένους -αύξηση εισφορών, μείωση αποδοχών- για δε τους εργοδότες λειτουργεί ο δημόσιος χαρακτήρας της ασφάλισης!!!

●Η κατάθεση ενός πλασματικού προϋπολογισμού κυρίως από τη μεριά των δαπανών για να πετύχουν τα κριτήρια της σύγκλισης δηλαδή μείωση του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά 4 μονάδες και μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης σε 2,2% του ΑΕΠ, δεν παύει να είναι αποκαλυπτικός από την πλευρά των εσόδων. Αυτά αυξάνονται κατά 500 δις δρχ. ή κατά 5,8% σε σχέση με το 1998. Εμφανίζονται αυξημένα κατά 3,8% σε σχέση με τον πληθωρισμό που εκτιμάται ότι θα κυμανθεί στο 2,5%. Παρά τις τυμπανοκρουσίες για μείωση του ΦΠΑ στο ηλεκτρικό ρεύμα και την κατάργηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα αυτοκίνητα για να αναθερμανθεί η αγορά των αυτοκινήτων, οι έμμεσοι φόροι προβλέπεται να αυξηθούν κατά 284 δισ.δρχ. και οι άμεσοι φόροι από φυσικά πρόσωπα κατά 60 δις. δρχ. Η «σοσιαλιστική» κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ενώ αποδέχεται ως φυσιολογική την άνοδο των τιμών για τα εμπορεύματα και τα προϊόντα θεωρείται φυσιολογική !!! η αύξηση των τιμών αρνείται πεισματικά την τιμαριθμοποίηση της φορολογικής κλίμακας και των αφορολογήτων ποσών και τούτο βεβαίως γιατί θα αυξηθούν τα φορολογικά βάρη που θα επωμιστούν τα εργατικά στρώματα κατά 160 δις δρχ.

● Χωρίς αμφιβολία η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αγωνίζεται ενθουσιωδώς για να φέρει τη Ν.Δημοκρατία στην κυβέρνηση και να οδηγηθεί το κόμμα της σε μια βαθιά και παρατεταμένη κρίση. Αταλάντευτα υλοποιεί το πρόγραμμα που της ανέθεσαν οι Βρυξέλλες και η ελληνική κεφαλαιοκρατία. Η εξουσία της, είναι η εξουσία που παρέχει ο δωρεοδότης οικοδεσπότης σε ένα μπάτλερ για να την ασκήσει επί του λοιπού υπηρετικού προσωπικού. Η μόνη διαφορά όμως είναι ότι ο κόσμος της μισθωτής πλειοψηφίας δεν είναι μόνο αντικείμενο της παραγωγικής διαδικασίας αλλά ταυτόχρονα και υποκείμενο της ιστορική διαδικασίας. Η απάντηση που θα λάβει η κυβερνηση του ΠΑΣΟΚ θα είναι ένα ηχηρό ράπισμα για την πολιτική της, την κοινωνική της απήχηση και το πολιτικό της μέλλον.

● Σε ιδεολογικό επίπεδο την πολιτική αντιπαράθεση απέναντι στην κυβέρνηση αλλά και την καθεστωτική αριστερά στο σύνολό της ανέλαβε ο ακροδεξιών πεποιθήσεων αρχιεπίσκοπος Αθηνών κος Χριστόδουλος. Καθημερινά και με εργολαβικό τρόπο έχει αναλάβει να καταστήσει κυρίαρχη τη συντηρητική αστική ιδεολογία. Η Ν.Δημοκρατία χωρίς αμφιβολία στο πρόσωπό του ανακάλυψε τον ιδεωδέστερο προπαγανδιστή της.

Ο κύριος αυτός αντί να ασχολείται με τη σωτηρία της ψυχής ασχολείται με την προπαγάνδιση των πολιτικών πεποιθήσεων από τις οποίες θα πρέπει να εμφορούνται οι εργαζόμενοι κατά την άποψή του. Θεωρώντας ότι είναι μέρος της κρατικής εξουσίας αποτολμά να εκφράζει δημοσίως και χωρίς να αποδέχεται την αντίθετη άπψη, θέσεις όπως ότι η μήτρα του ελληνισμού είναι το Βυζάντιο, λησμονώντας το ρόλο του χριστιανισμού στον απηνή του πόλεμο ενάντια στον αρχαιοελληνικό κόσμο και την αρχαιοελληνική παιδεία, αυτός ένας απόγονος των φαναριωτών συνεργατών της υψηλής Πύλης της οθωμανικής αυτοκρατορίας που αφόρισαν όχι μόνο τον Υψηλάντη αλλά και το Ρήγα Φερραίο αποτολμά να ισχυρίζεται ανερυθρίαστα ότι συμβαδίζει η εκκλησία με τις σύγχρονες αντιλήψεις, όταν ακόμη σήμερα δεν έχει αρθεί ο αφορισμός του Ρήγα Φερραίου.

Με απύθμενη κενότητα αποκαλεί το Χρηστό τον πρώτο αναρχικό(!) λησμονώντας ότι η εκκλησία και ο ίδιος σήμερα αξεδιάλυτα ενσωματωμένοι με την καθεστηκύα τάξη και την κρατική εξουσία είναι η πιο καθαρή έκφραση της αντεπανάστασης, της μισαλλοδοξίας και του συντηρητισμού. Αυτός που τομά να κατακεραυνώνει τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις δεν νοιώθει την υποχρέωση να παρουσιάσει τη δική του πρόταση, αφού ορέγεται μια για πάντα της δεκαετίας του '50. Βέβαια, θα ακούσουμε πολλές ανοησίες ακόμα αλλά ο κύριος αυτός θα επιτύχει το στόχο του να συσπειρώσει ιδεολογικά τη δεξιά όταν η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θεωρεί φυσιολογικό ο εκπρόσωπος της εκκλησίας να παρεμβαίνει στο έργο της, όταν ο υφυπουργός παιδείας τολμά να αποκαλεί το Χριστό δούλο «νυμφίο που έρχεται εν τω μέσω του φωτός», όταν η κυβέρνηση αποδέχεται τον κανιβαλισμό της εκκλησίας να μην τιμά τον νεκρό απαγορεύοντας την ταφή όσων δεν έχουν βαπτισθεί ή έχουν παντρευτεί με πολιτικό γάμο, όταν όχι μόνο αρνείται να προβεί στο διαχωρισμό εκκλησίας και κράτους αλλά αρνείται και το στοιχειώδες να φορολογήσει την εκκλησιαστική περιουσία και τις εκκλησιαστικές επιχειρήσεις.

Το ΠΑΣΟΚ μπορεί να δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μελλοντική επάνοδο της δεξιάς στην εξουσία, ο εκφυλισμός του όμως δημιουργεί και τις προϋποθέσεις για την ανασύνθεση της αντικαπιταλιστικής και επαναστατικής αριστεράς

Η σύνταξη

Μα, τι είναι επιτέλους ο νεοφιλελευθερισμός;

του Π. Κοσμά

Τι είναι στ' αλήθεια ο νεοφιλελευθερισμός; Το ερώτημα φαντάζει ίσως παράξενο, αλλά δεν είναι. Ο λόγος είναι ότι η αίσθηση της προφάνειας συνήθως βγάζει πολλούς απ' τον κόπο να σκεφθούν λίγο πιο βαθιά. Ας επιμείνουμε λοιπόν λίγο παραπάνω*.

Είναι (ο νεοφιλελευθερισμός) μια τροποποίηση επί το δυσμενέστερον για τις λαϊκές τάξεις των όρων εκμετάλλευσής τους - είναι δηλαδή ένας "πιο ανάλγητος καπιταλισμός"; Είναι μια μέθοδος διαχείρισης της οικονομίας που -αναπόφευκτα σε καιρούς που ο συσχετισμός δύναμης έχει γίνει πιο δυσμενής για το εργατικό κίνημα- έχει πιο έντονο αντεργατικό πρόσημο; Είναι μια παραλλαγή του "γνωστού και δεδομένου" καπιταλισμού που αντιστοιχεί σε μια περίοδο "εξαιρετική" (με την έννοια ότι χαρακτηρίζεται από τη συσσώρευση συμπτώσεων - πτώση Ανατολικών καθεστώτων, κρίση και έσχατη αδυναμία της Αριστεράς) και άρα παροδική;

Από τον κεϊνσιανισμό, στο νεοφιλελευθερισμό

Οι διαφορές με τον κεϊνσιανισμό είναι προφανείς και δομικές:

- Στην εισοδηματική πολιτική

Η γνωστή μας λιτότητα δεν είναι απλώς μηχανισμός αναδιανομής του εισοδήματος εις βάρος των εργαζόμενων τάξεων. Είναι κάτι περισσότερο: εγκαθιστά άλλα κριτήρια και προτεραιότητες στο συνολικό παραγωγικό κύκλο, εγκαθιστά τον "ενάρετο κύκλο" της λιτότητας.

Η νέα φιλοσοφία είναι η εξής: Για να ξεπεραστούν τα κρισιακά φαινόμενα, πρέπει η κοινωνία να στηρίξει "σε πρώτη φάση" τα καπιταλιστικά κέρδη. Η αύξηση των κερδών θα οδηγήσει στην επανεπένδυση μέρους αυτών, αυτό θα αυξήσει την απασχόληση και έτσι, στο τέλος του κύκλου, το ιδιοτελές συμφέρον του κεφαλαίου "επιστρέφει" σαν γενικό κοινωνικό καλό. Πρόκειται βέβαια για ιδεολόγημα, αλλά αποτελεί το άλλοθι για μια κρίσιμη ανατροπή: από την αναδιανομή του πλούτου και των κερδών της παραγωγικότητας "δίκαια" μεταξύ των "κοινωνικών εταίρων", που μεταξύ άλλων αναγνώριζε το ρόλο των συνδικάτων στην κοινωνική διαπραγμάτευση και το αυτονόητο της ίδιας της κοινωνικής διαπραγμάτευσης, περνάμε (με το νεοφιλελευθερισμό) σε μια βίαιη αναδιανομή του πλούτου εις βάρος των εργαζόμενων τάξεων και στην ενοχοποίηση των συνδικάτων και της ίδιας της κοινωνικής διαπραγμάτευσης. Η "κοινωνική δικαιοσύνη" και ο συνδικαλισμός σαν "βάθρο της δημοκρατίας" έχουν εξαφανιστεί από το λεξιλόγιο της σοσιαλδημοκρατίας (των κατ' εξοχήν εκφραστών του κεϊνσιανισμού) και έχουν εξοβελιστεί από τη σφαίρα του "κοινωνικά αποδεκτού".

- Στη νομισματική-συναλλαγματική πολιτική

Καθώς ο καπιταλισμός αντιμετωπίζει μια κρίση υπερσυσσώρευσης - υποκατανάλωσης, ακολουθείται μια πολιτική εξόδου από την κρίση που βασίζεται στη φυγή προς τα μπρος, με "πιλότο" το διεθνοποιημένο κεφάλαιο.

Έτσι, εγκαθιδρύονται δύο νέες αρχές: η προτεραιότητα της μείωσης του πληθωρισμού και η πολιτική των υψηλών επιτοκίων. Η αντιπληθωριστική πολιτική σε συνδυασμό με την πολιτική των υψηλών επιτοκίων έχουν σαφώς αντιαναπτυξιακό χαρακτήρα (δηλαδή μειώνουν τους ρυθμούς ανάπτυξης) και, πιέζοντάς τα ασφυκτικά, εκκαθαρίζουν τα αδύναμα κεφάλαια ή τα εξωθούν (για να επιβιώσουν) να αναδιπλωθούν σε μορφές εκμετάλλευσης που θυμίζουν τον καπιταλισμό του 19ου αιώνα. Δημιουργούνται έτσι δύο τομείς στην παραγωγή: ο τομέας των διεθνοποιημένων επιχειρήσεων εντάσεως κεφαλαίου που στηρίζεται στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και τις τεχνολογίες αιχμής, απ' τη μια, και ο τομέας εντάσεως εργασίας που στηρίζεται σε μορφές εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης ξεχασμένες για δεκαετίες. Ενώ οι αντιπληθωριστικές πολιτικές και τα υψηλά επιτόκια ευνοούν την εκκαθάριση του τοπίου υπέρ των επιχειρήσεων του πρώτου τομέα, ταυτόχρονα ευνοούν και τη διόγκωση του δεύτερου τομέα, που βρίσκει πρόσφορο έδαφος στις πολιτικές που μεταφέρουν τα βάρη της κρίσης στο εργατικό κόστος και απορρυθμίζουν την αγορά εργασίας, καθιερώνουν τις "ευελιξίες" κ.λπ.

Στο διά ταύτα και για να γίνει κατανοητό για τι μιλάμε, ως αποτέλεσμα του αντιαναπτυξιακού χαρακτήρα των αντιπληθωριστικών πολιτικών και των υψηλών επιτοκίων, έχουμε: μείωση της απασχόλησης (άρα ανεργία), τεχνολογική ανεργία στον τομέα εντάσεως κεφαλαίου και "άγριες" μορφές εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης στον τομέα εντάσεως εργασίας.

- Στον τομέα των κρατικών ελλειμμάτων

Εδώ, προκρίνεται η πολιτική της πάση θυσία

---

* Το κείμενο αυτό αποτέλεσε εισήγηση για την Πανελλαδική Συνδιάσκεψη του Δικτύου Κινήσεων για τα Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα που έγινε 5 και 6 Δεκεμβρίου στην Αθήνα.

μείωσης των κρατικών ελλειμμάτων, που θεωρείται πλέον "σιδηρούς κανόνας" της "υγιούς" ανάπτυξης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα:

α) Τη δημιουργία ενός ακόμη αντιαναπτυξιακού μοχλού, αφού οι δημόσιες επενδύσεις μπαίνουν πλέον στην προκρούστεια κλίνη της μείωσης των δημόσιων δαπανών. Όταν ακόμη και παραγωγικές επενδύσεις του κράτους μειώνονται εξ αυτού του λόγου, ο "κοινωνικός" τομέας της οικονομίας (Παιδεία, Υγεία, Περιβάλλον) υποβαθμίζεται ραγδαία στο πλαίσιο των κρατικών προτεραιοτήτων και δαπανών ή βγαίνει τελείως εκτός πεδίου κρατικών επενδύσεων.

β) Σε συνάφεια -και συνέχεια- του προηγούμενου, το κράτος "εγκαταλείπει" σταδιακά τον τομέα της πρόνοιας και ασφάλισης, πράγμα του οδηγεί στη ραγδαία υποβάθμιση - απαξίωση - αποδιάρθρωσή του.

Εν κατακλείδι, στο βωμό της μείωσης των ελλειμμάτων επιβάλλονται κανόνες "κόστους - οφέλους" στο λεγόμενο κοινωνικό τομέα της οικονομίας, με ορατά τα αποτελέσματα.

- Στο ζήτημα του κράτους

Βάσει των παραπάνω, το κράτος μετατρέπεται πλέον σε κράτος-επιτελείο, που επιβλέπει - επιβάλλει τους "κανόνες του παιχνιδιού", δηλαδή το νεοφιλελεύθερο πλαίσιο. Αποποιείται επομένως του ρόλου του ως "επιχειρηματία" (δηλαδή τέλος στις κρατικές επενδύσεις στον παραγωγικό τομέα, άρα ιδιωτικοποιήσεις όχι μόνο "προβληματικών", αλλά και κερδοφόρων κρατικών επιχειρήσεων, με τις γνωστές συνέπειες στην απασχόληση και τις εργασιακές σχέσεις), ως εγγυητή της στοιχειώδους πρόνοιας και των κοινωνικών υπηρεσιών. Το βάρος των στοιχειωδών προνοιακών υπηρεσιών μεταφέρεται έτσι όλο και περισσότερο στις ίδιες τις εργαζόμενες τάξεις. Το "λιγότερο κράτος" και το "κράτος-επιτελείο", ταυτόχρονα, σημαίνουν αυξανόμενες ανάγκες ελέγχου, πειθάρχησης και καταστολής. Οι λόγοι, προφανείς: Η διαρκής λιτότητα, η αποδιάρθρωση του προνοιακού συστήματος και η ανεργία περιθωριοποιούν όλο και ευρύτερα τμήματα των κοινωνιών, αυξάνοντας την παραβατικότητα, άρα και το κόστος ελέγχου και καταστολής. Στο έδαφος αυτής της παραβατικότητας, αλλά και του "αδειάσματος" του κράτους από το περιεχόμενο των προνοιακών και προστατευτικών του λειτουργιών, αναπτύσσεται ένα φαινόμενο "αναπλήρωσης", με ευρεία ανάπτυξη μαφιόζικου τύπου δραστηριοτήτων και την "εκμαφιοποίηση" σημαντικών τμημάτων του κρατικού μηχανισμού. Τέλος, ένα σημαντικό μέρος του κόστους της "προστασίας από την εγκληματικότητα" μεταφέρεται στον ιδιωτικό τομέα, με τη ραγδαία διόγκωση του φαινομένου της ιδιωτικής αστυνόμευσης.

- Στη διαχείριση του χρέους

Οι κεϋνσιανοί διαχειρίζονταν το χρέος μετακυλιόντάς το με νέο εξωτερικό δανεισμό είτε κόβοντας πληθωριστικό χρήμα. Οι νεοφιλελεύθεροι εφηύραν τη φάμπρικα του δανεισμού (καθώς το κόψιμο πληθωριστικού χρήματος έγινε πλέον "έγκλημα καθοσιώσεως") μέσω των ομολόγων και των εντόκων γραμματίων του Δημοσίου. Πέραν του ότι έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός μηχανισμού εύκολου πλουτισμού για τα μεσαία και ανώτερα εισοδήματα, στις δημοπρασίες των ελληνικών ομολόγων το ελληνικό Δημόσιο είναι αγκιστρωμένο σε υψηλά επιτόκια (για να μένουν τα ομόλογα ελκυστικά). Απ' την άλλη μεριά, οι ξένες τοποθετήσεις σε ελληνικά ομόλογα γίνονται πλέον συστατικό στοιχείο της συναλλαγματικής ισοτιμίας, αφού τυχόν μαζική ρευστοποίηση ελληνικών ομολόγων οδηγεί σε πτώση της ισοτιμίας. Τέλος, τα υψηλά επιτόκια των ομολόγων κρατούν και τα επιτόκια χορηγήσεων υψηλά, με όλες τις γνωστές "παρενέργειες". Η πληρωμή υψηλών επιτοκίων για ομόλογα και έντοκα γραμμάτια, εξάλλου, αυξάνει το χρέος (!) μετακυλιόντάς το απλώς χρονικά. Έτσι, η πραγματική μείωσή του επαφίεται στη δημιουργία των διαφημιζόμενων "πρωτογενών πλεονασμάτων" του προϋπολογι-

σμού, που βέβαια επιτυγχάνονται με μείωση δαπανών (μιλήσαμε παραπάνω) και "αύξηση εσόδων χωρίς ανάπτυξη", δηλαδή με νέους φόρους...

- Στη γιγάντωση του χρηματιστηρίου

Η απελευθέρωση των αγορών κεφαλαίου γιγάντωσε τον τομέα των χρηματιστηριακών συναλλαγών. Καθώς η κρίση υπερσυσσώρευσης - υποκατανάλωσης αποθαρρύνει τις επενδύσεις, μεγάλο μέρος του χρηματικού κεφαλαίου επενδύεται στα χρηματιστήρια, όπου παίζεται κυριολεκτικά ένα παιχνίδι χρηματιστηριακών στοιχημάτων βάσει προβλέψεων - για την πορεία των συγκεκριμένων επιχειρήσεων, για την ευρωστία των επιμέρους οικονομιών, για την κατεύθυνση των κρατικών πολιτικών. Υψηλή κερδοφορία, επικείμενες εξαγορές και συγχωνεύσεις, απολύσεις προσωπικού, λεόντειες συμφωνίες με τα συνδικάτα για μείωση ή πάγωμα αποδοχών, εξαγγελία -και πολύ περισσότερο εφαρμογή- πολιτικών αναδιάρθρωσης και "ευελιξιών" στην αγορά εργασίας κ.λπ. χαιρετίζονται με ομοβροντίες ενθουσιασμού στα χρηματιστήρια και εξασφαλίζουν υψηλά κέρδη σε όσους πόνταραν σωστά. Αντίθετα, μείωση (όχι κατ' ανάγκην ζημίες - απλώς μείωση!) κερδών, δισταγμοί ή αναποτελεσματικότητα στην επιβολή διαρθρωτικών αλλαγών, ανάπτυξη εργατικών αντιστάσεων κ.λπ. οδηγούν σε απαξίωση επιμέρους μετοχές ή και ολόκληρα χρηματιστήρια. Καθώς στη χρηματιστηριακή οικονομία επενδύονται πλέον κεφάλαια υπερπολλαπλάσια αυτών που επενδύονται στην "πραγματική οικονομία" (1τρισ. δολάρια έναντι 50 δισ. δολαρίων ημερησίως αντιστοίχως!), με αποτέλεσμα να έχει δημιουργηθεί ένα πυκνό δίχτυ διαπλοκών και μηχανισμών, οι επιπτώσεις των χρηματιστηριακών κρίσεων μεταφέρονται πλέον με βίαιο τρόπο στην πραγματική οικονομία: Η φυγή κεφαλαίων πιέζει τη νομισματική ισοτιμία, αυξάνει τα επιτόκια, μειώνει τους ρυθμούς ανάπτυξης, οδηγεί σε ύφεση, κι αυτή με τη σειρά της οδηγεί σε περικοπές, αύξηση της ανεργίας, εφαρμογή νέων περιοριστικών πολιτικών κ.λπ.

- Στην απασχόληση

Και εδώ έχουμε ριζική ανατροπή, καθώς από την πλήρη απασχόληση του κεϊνσιανισμού, περνάμε στην αρχή της "ισότητας των ευκαιριών". Ο νεοφιλελευθερισμός είναι ανεργιογόνος με τους εξής τρόπους (βάσει και όσων ελέχθησαν παραπάνω):

- με την αντιπληθωριστική και αντιελλειμματική πολιτική μειώνει τους ρυθμούς ανάπτυξης

- με τη λιτότητα προκαλεί υπερπροσφορά εργασίας (αφού οι εργαζόμενες τάξεις προσπαθούν να αναπληρώσουν την απώλεια εισοδήματος με προσφορά επιπλέον εργασίας - δεύτερη και τρίτη δουλειά, είσοδο στην αγορά εργασίας παιδιών και εφήβων, γυναικών και συνταξιούχων με αυξανόμενους ρυθμούς)

- με το να αρνείται την αναδιανομή των κερδών της παραγωγικότητας στο επίπεδο του εργάσιμου χρόνου (δηλαδή τη δραστική μείωση του εργάσιμου χρόνου) ή με το να την υιοθετεί μερικά, με σταδιακή εφαρμογή "σε βάθος χρόνου" και σε απόλυτη συνάφεια με τις πολιτικές αναδιάρθρωσης της αγοράς εργασίας και "ωρίμανσης" των ευελιξιών, που εξουδετερώνουν τα θετικά για την απασχόληση αποτελέσματα.

Οι πολιτικές για την απασχόληση στηρίζονται στη βασική στρατηγική της "ευελιξίας" και της επέκτασης της μερικής απασχόλησης - "παραγωγή" νέων θέσεων εργασίας μέσω της αναδιανομής του "συνολικού εργάσιμου χρόνου" ανάμεσα στους -νυν- εργαζόμενους και τους ανέργους. Πρόκειται για την πολιτική που επιχειρεί να μειώσει την ανεργία δημιουργώντας ένα ευρύ στρώμα "εργαζόμενων φτωχών".

Επιπλέον, οι "πολιτικές για την απασχόληση" είναι βασικά τέσσερις:

- Η επιδότηση των εργοδοτών για δημιουργία θέσεων εργασίας, που κατά κανόνα ωφελεί περισσότερο τα κέρδη των επιχειρήσεων και ελάχιστα -και παροδικά- την απασχόληση.

- Η επιδότηση της επανειδίκευσης των ανέργων, επειδή υποτίθεται ότι η ανεργία οφείλεται και στην ανυπαρξία ειδικευμένων εργαζομένων που να καλύπτουν συγκεκριμένες ανάγκες των επιχειρήσεων. Στην πραγματικότητα πρόκειται για την επιδότηση ενός μύθου, αφού οι θέσεις εργασίας δημιουργούνται στην παραγωγή κι όχι στην ίδια την ...αγορά εργασίας. Το αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής είναι να επιδοτεί την πλασματική μείωση της εγγεγραμμένης ανεργίας, δημιουργώντας ένα νέο τομέα απασχόλησης που λυμαίνονται διάφοροι επιτήδειοι και παράλληλα να αναλαμβάνει για λογαριασμό των επιχειρήσεων τα έξοδα εξειδίκευσης κάποιων εργαζομένων στις ιδιαίτερες ανάγκες τους.

- Η καθήλωση των επιδομάτων ανεργίας. Δεν πρόκειται μόνο για τα υλικά προβλήματα που δημιουργεί στους ανέργους - αφού με τα εξευτελιστικά επιδόματα ανεργίας δεν μπορούν να καλύψουν ούτε στοιχειώδεις ανάγκες τους. Επιπλέον, λειτουργεί σαν "μηχανισμός" στήριξης και επέκτασης του τομέα της επισφαλούς εργασίας, για τον εξής απλό λόγο: το χαμηλό επίδομα ανεργίας κάνει ευάλωτο τον άνεργο στην αναζήτηση και αποδοχή επαχθών όρων απασχόλησης, ενώ αντίθετα υψηλά επιδόματα ανεργίας λειτουργούν σαν "μηχανισμός" που σπρώχνει τους βασικούς

μισθούς προς τα πάνω - πράγμα βέβαια επιζήμιο για τα καπιταλιστικά κέρδη...

- Τα τοπικά σύμφωνα απασχόλησης. Με βάση αυτά, σε περιοχές με πολύ αυξημένη ανεργία είναι δυνατόν με συμφωνία εργοδοτών και ενώσεων εργαζομένων να παραβιάζονται οι όροι της γενικής συλλογικής σύμβασης (σε βάρος των εργαζομένων βέβαια), ώστε να δημιουργηθούν θέσεις απασχόλησης - άλλος ένας καλός τρόπος δημιουργίας "εργαζόμενων φτωχών"...

- Στο ζήτημα των αγορών

Επομένως, ο νεοφιλελευθερισμός εγκαθιστά εντελώς νέες ρυθμιστικές αρχές και μηχανισμούς, σε αντικατάσταση εκείνων που χαρακτήριζαν τον κεϊνσιανισμό: Στη θέση του ελέγχου της συναλλαγματικής πολιτικής και των ροών κεφαλαίου, του εθνικού προστατευτισμού και της ενσωμάτωσης της εργατικής "συνιστώσας" στο πρότυπο διαχείρισης (κράτος πρόνοιας, κρατικές επενδύσεις, αναδιανομή μέρους των κερδών της παραγωγικότητας και της ανάπτυξης μέσω του εργατικού μισθού, στήριξη της λαϊκής κατανάλωσης ως προϋπόθεση της ανάπτυξης κ.λπ.), τοποθετούνται οι δύο (μόνο...) νέες αρχές: η ρυθμιστική αρχή των ελεύθερων αγορών και η "αναπτυξιακή" αρχή της χωρίς φραγμούς έκθεσης στο διεθνή ανταγωνισμό. Η εξάρθρωση και η απελευθέρωση - μεγιστοποίηση των καταστροφικών και άναρχων χαρακτηριστικών του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού που προκαλεί η εφαρμογή αυτών των νέων αρχών τόσο στο επίπεδο των επιμέρους κοινωνιών όσο και παγκοσμίως, είναι στη βάση όλων των φαινομένων κρίσης που παρακολουθήσαμε τα τελευταία ιδιαίτερα χρόνια.

Οι επιπτώσεις...

Οι "όψεις" του νεοφιλελευθερισμού, όπως συνοπτικά εκτέθηκαν, δεν αποτελούν απλό άθροισμα πολιτικών. Διαπλέκονται με τέτοια πυκνότητα, που δημιουργούν εντελώς νέα κοινωνικά δεδομένα - μια "νέα κοινωνία".

α. Σε κοινωνικό επίπεδο, υψηλή ανεργία και εκτεταμένο στρώμα εργαζόμενων φτωχών (όλος ο τομέας της επισφαλούς εργασίας, αλλά και τμήμα -διαρκώς διευρυνόμενο- των εργαζόμενων πλήρους απασχόλησης, λόγω πολυετούς λιτότητας) και αποδιάρθρωση - εγκατάλειψη του προνοιακού τομέα του κράτους (παιδεία, υγεία, ασφάλιση, περιβάλλον). Όλα αυτά ακούγονται ίσως πολύ "οικονομίστικα", αλλά διακρίνονται από τρομακτικό πλούτο συνεπειών:

- Διάχυση κλίματος ανασφάλειας, βίαιη υποβάθμιση των υλικών και πνευματικών όρων αναπαραγωγής ευρύτατων κοινωνικών στρωμάτων, επέκταση του αναλφαβητισμού στον ίδιο βαθμό που επεκτείνεται η "κατανάλωση" της τηλεόρασης, επέκταση της παραβατικότητας και του ατομισμού, συντηρητικοποίηση "ηθών" και αξιών.

- Αναβάθμιση της οικογένειας (που μέσα στην κρίση, αναλαμβάνει όλο και περισσότερο προνοιακές λειτουργίες που εγκαταλείπει το κράτος) και ταυτόχρονα μαζική "έξοδο" των γυναικών στην αγορά εργασίας σαν "ενδιάμεσου" (από άποψη όρων εκμετάλλευσης) εργατικού δυναμικού μεταξύ των ανδρών πλήρους απασχόλησης και των μεταναστών, αλλά και όλο και περισσότερων παιδιών. Αποτέλεσμα: επανέρχονται τα συντηρητικά πρότυπα και η "αντρική κουλτούρα", και απειλούνται με αφανισμό οι κατακτήσεις του γυναικείου κινήματος της τελευταίας τριακονταετίας.

- Αναβάθμιση της θρησκείας (καθώς ο "παρά φύσιν" συνδυασμός νέων τεχνολογιών - βίαιης υποβάθμισης των όρων ζωής - εκτεταμένης ανασφάλειας - αναλφαβητισμού - "αποκαλυψιακών" όψεων της οικολογικής κρίσης κ.λπ. διαμορφώνει ξανά τους όρους για ανάπτυξη ανορθολογικών ιδεολογιών) και επέκταση της επιρροής συντηρητικών προτύπων στην κοινωνία γενικώς, αλλά και μεταξύ των νέων.

- Επικράτηση των αξιών της "Νέας εποχής", που στον πυρήνα τους έχουν την απονομιμοποίηση και εξώθηση στα όρια του "συνταγματικώς ανεκτού" βασικών στοιχείων της παλιάς εργατικής - αριστερής κουλτούρας. Στο πλαίσιο αυτό, ενώ εξυμνείται ο "καταναλωτής" (ή ο "πολίτης" με την έννοια του καταναλωτή), λοιδορείται και εγκαλείται ακόμη και για το "νόμιμο" των πράξεών του ο (πολίτης επίσης...) εργαζόμενος όταν, διεκδικώντας τα δικαιώματά του, παρενοχλεί τον τομέα της κατανάλωσης με την ευρεία έννοια. Κι ακόμη, το σύνθημα-κατάκτηση του εργατικού κινήματος "νόμος είναι το δίκιο του εργάτη" και η επίκληση αριστερών ή κομμουνιστικών πεποιθήσεων αντιμετωπίζεται σαν πρόκληση προς τον κοινό νου και τις δημοκρατικές αρχές.

β. Σε πολιτικό επίπεδο, η αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία που ξέραμε μεταλλάσσεται μπροστά στα μάτια μας με τρόπο θεαματικό, σε όλα τα συστατικά της στοιχεία:

- Η οικονομία "αυτονομείται" από την πολιτική. Για να το πούμε αλλιώς, αφαιρείται το "προνόμιο" της πολιτικής να επιβάλλει τις προτεραιότητές της στην οικονομία. Δεν μπορεί η πολιτική να καθοδηγεί την οικονομία στην επίτευξη στόχων όπως η πλήρης απασχόληση, η στήριξη της λαϊκής κατανάλωσης, η προνοιακή εξασφάλιση των λαϊκών τάξεων, η προστασία από το διεθνή ανταγωνισμό κ.λπ. Αυτό συνεπάγεται έκπτωση του βασικού περιεχομένου της πολιτικής, "άδειασμά"

της από κάθε ουσιαστικό ρόλο. Συνεπάγεται το βαρύτατο τραυματισμό της οργανικής σχέσης της πολιτικής με την κοινωνία και αλλάζει άρδην τους όρους πολιτικής εκπροσώπησης των κοινωνικών τάξεων. Διαμορφώνει μια "πολιτική σκηνή" απ' την οποία απουσιάζουν οι προγραμματικές αντιθέσεις μεταξύ των βασικών παρατάξεων διακυβέρνησης και αυξάνει κατακόρυφα τη "ζήτηση" για το "πολιτικό τίποτα", το κέντρο, που ανακηρύσσεται σε πολιτική Γη της Επαγγελίας και διεκδικείται λυσσωδώς απ' όλους. Διαμορφώνει το "κράτος-στρατηγείο", μια διαχειριστική κάστα και μια κρατική γραφειοκρατία που οργανώνει και προστατεύει την "αυτονομία της οικονομίας" - δηλαδή το πολιτικό απυρόβλητο για το νεοφιλελευθερισμό.

Στο πλαίσιο αυτό, η (φαλκιδευμένη ούτως ή άλλως) αστική δημοκρατία γίνεται ένα ολιγαρχικό και αριστοκρατικό θέατρο σκιών, στο οποίο δημιουργούνται νέες σχέσεις και αρμοί συνοχής. Πρώτον, ο ρόλος του ("νέου", "λιγότερου" αυτού) κράτους για τις επιχειρήσεις μεγαλώνει, καθώς γίνεται βασικός μοχλός μεταφοράς πλούτου στο ιδιωτικό κεφάλαιο (κρατικές προμήθειες, ιδιωτικοποιήσεις, νομοθετικές - φορολογικές και ασφαλιστικές ρυθμίσεις, ανάθεση δημόσιων έργων κ.λπ.). Αυτό, σε συνδυασμό με την πρωτοφανή δύναμη επιρροής που απέκτησαν τα ιδιωτικά μέσα ενημέρωσης, έχει ως αποτέλεσμα την αιχμαλωσία της κεντρικής πολιτικής γραφειοκρατίας και των ίδιων των κυβερνήσεων από συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα (τα περίφημα "διαπλεκόμενα"), που λειτουργούν πλέον σαν μεγάλες και νόμιμες οικονομικές μαφίες μέσα από ένα σύνθετο δίχτυ επιρροής και εκβιασμών. (Όποιος πει ότι "αυτά συνέβαιναν πάντα", ας αναλογιστεί ως προς το ρόλο του κράτους τα εξής: ενώ την περίοδο του κεϊνσιανισμού το κορυφαίο αντικείμενο της πολιτικής σκανδαλολογίας ήταν η επιδότηση της απασχόλησης μέσω των διορισμών στο Δημόσιο και της συντήρησης ζημιογόνων από επιχειρηματική άποψη κρατικών επιχειρήσεων, που έθρεφαν το "θεσμικό" κομματικό παραγοντισμό και τις πελατειακές σχέσεις δίνοντας το ανάλογο χρώμα στις πολιτικές εκπροσωπήσεις, επί νεοφιλελευθερισμού το βασικό θέμα είναι η "επιδότηση" των ιδιωτών επιχειρηματιών - εκποίηση έναντι πινακίου φακής κρατικής περιουσίας, προμήθειες κ.λπ.)

Δεύτερον, η σταδιακή αυτονόμηση των περιφερειακών κρατικών θεσμών (δήμοι, νομαρχίες κ.λπ.) από οποιονδήποτε κεντρικό, κοινωνικού και προνοιακού χαρακτήρα σχεδιασμό και ανάλογη χρηματοδότηση (που, εκτός όλων των άλλων, τους μετατρέπει και σε φοροληστρικούς μηχανισμούς) και η μετατροπή τους σε επιχειρηματικά παράκεντρα της εξουσίας και ιμάντες (ανα)διανομής κονδυλίων (από κρατικές επιχορηγήσεις, δημόσια έργα, κοινοτικά προγράμματα κ.λπ.), τους δίνει όλο και περισσότερο χαρακτηριστικά τοπικών μαφιών και φυτωρίων τοπικού (και όχι μόνο) παραγοντισμού, προσωπικής ανάδειξης και παραγοντισμού. Και εδώ, υπαίτιος είναι ο νεοφιλελευθερισμός και ιδιαίτερα η βασική του αρχή περί μείωσης των κρατικών ελλειμμάτων (άρα, εγκατάλειψης των κοινωνικών και προνοιακών πολιτικών όχι μόνο σε τοπικό, αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο).

Τρίτον, στο πλαίσιο του σκληρού πυρήνα του κράτους, δηλαδή των κατασταλτικών μηχανισμών (Αστυνομία, ανώτατη δικαστική γραφειοκρατία, φυλακές κ.λπ.), στο ζήτημα των παραδοσιακών διαπλοκών (εμπλοκή σε εμπόριο όπλων και ναρκωτικών, προστασία και πορνεία κ.λπ.) περνάμε στη "μετατροπή της ποσότητας σε ποιότητα", καθώς διαπλέκονται σε νέα έκταση τόσο με το κεντρικό όσο και με το περιφερειακό επίπεδο των κρατικών μηχανισμών και με τις διεθνοποιημένες πλέον ...ιδιωτικές μαφίες.

Αυτή η αποδόμηση των χαρακτηριστικών του "κεϊνσιανού κράτους", οδηγεί σε ένα διπλό φαινόμενο αναπλήρωσης: Απ' τη μια, στην επέκταση της παραβατικότητας στα περιθωριοποιημένα τμήματα των λαϊκών τάξεων (μάλιστα, στη νεολαία το φαινόμενο παίρνει πιο διαταξικά χαρακτηριστικά) και στους μετανάστες. Απ' την άλλη, στην σε μεγάλη έκταση "εκ-μαφιοποίηση" του κράτους και την αυταρχική - αριστοκρατική του αναδόμηση. Συρρικνώνει και αφαιρεί το στοιχείο της οργανικότητας από τις σχέσεις του πολιτικού με το κοινωνικό, κάνοντας έτσι πολύ ρευστό το υπόβαθρο των πολιτικών κομμάτων και πολιτικών φαινομένων γενικότερα. Το φαινόμενο του διάττοντος αστέρα (ξαφνική άνοδος και λάμψη - απότομη πτώση) επαναλαμβάνεται συχνά με εντυπωσιακό τρόπο. Τα παραδείγματα της εθνικής έξαρσης για το Μακεδονικό, της ανόδου και πτώσης του Σαμαρά και της Πολιτικής Άνοιξης, της ανόδου (και της αναπόφευκτης πτώσης κατά τον γράφοντα) του ΔΗΚΚΙ, του "φαινομένου Χριστόδουλου", του "φαινομένου Αβραμόπουλου" κ.λπ. αποτελούν αδιέξοδους σπασμούς και μαρτυρούν μια έρπουσα κρίση εκπροσώπησης και το τεράστιο κενό που άφησε η καταστροφή των αρμών, των οργανικών δεσμών και των σχέσεων που πάνω τους στηρίχτηκε το κομματικό σύστημα την περίοδο του κεϊνσιανισμού. Στη βάση αυτή, το καινοφανές μοντέλο του "κόμματος-στούντιο", που (κατ' αναλογίαν της νέας κρατικής συγκρότησης) κεντρικά μεν συγκροτείται σαν μηχανισμός παρέμβασης, επηρεασμού και εκλογικού προσπορισμού "κοινωνικών ακροατηρίων" με στόχο την παρουσία στην κοινοβουλευτική σκηνή, περιφε-

ρειακά σε στηρίζεται σε “ασκήσεις ύφους και ήθους” τοπικών κομματικών παραγόντων (αν δεν εκφυλίζεται σε συμπληρωματικούς ρόλους με τις τοπικές κρατικές “μαφίες”), γίνεται ισχυρή δύναμη αναδόμησης και μετασχηματισμού για όλα τα κόμματα (εξαιρουμένων του ΚΚΕ και της Ριζοσπαστικής Αριστεράς - όπου τα προβλήματα είναι άλλα), ρευστοποιώντας τις βάσεις της πολιτικής τους ύπαρξης και προκαλώντας φαινόμενα διάλυσης και “επετειακής” σχέσης των μελών με την οργάνωση. Το φαινόμενο αυτό όχι μόνο έχει εισβάλει, αλλά έχει κυριεύσει το ΠΑΣΟΚ και σε μεγάλο βαθμό το Συνασπισμό. Είναι το “κομματικό σχήμα” που αντιστοιχεί στα νέα ήθη του νεοφιλελευθερισμού και ένα βασικό εμπόδιο στην κινηματική ανασυγκρότηση - ανασύνθεση της Αριστεράς.

Στο ίδιο έδαφος ευδοκιμούν διεργασίες που εκτρέφουν αποκλίνουσες, επικίνδυνες και αντιφατικές πολιτικές συμπεριφορές στους κόλπους κοινωνικών στρωμάτων. Παραδοσιακά μικροαστικά στρώματα και τμήμα των πληβειακών εργατικών στρωμάτων είναι ευάλωτα και ευεπίφορα στην ευδοκίμηση λαϊκίστικων, ρατσιστικών και εθνικιστικών συμπεριφορών, αποτελώντας μια ρευστή μεν, αλλά δυστυχώς υπαρκτή “κοινωνική βάση” για την ανάπτυξη παντοίων λαϊκισμών, ρατσισμού και εθνικισμού. Σε μεγάλα τμήματά τους η βίαιη υποβάθμισή τους οδηγεί σε μια “συντηρητική επανάσταση”, “δεξιά αμφισβήτηση” της πολιτικής, συντηρητικό ρομαντισμό υπέρ της εθνικής αναδίπλωσης προ του τρόμου της “παγκοσμιοποίησης”, επιθετικότητα κατά των μεταναστών κ.λπ. Πρόκειται για την “κοινωνική βάση” των πολιτικών φαινομένων “διάττοντος αστέρα” αλλά και -ακόμα χειρότερα- για την κοινωνική βάση του εθνικισμού και του ρατσισμού, έτσι που να είναι υπαρκτός ο κίνδυνος για δημιουργία (σε βολική συγκυρία) ρατσιστικού - εθνικιστικού ρεύματος με κοινοβουλευτική εκπροσώπηση. Οι “συντηρητικές εξεγέρσεις” τύπου μακεδονικών συλλαλητηρίων, λατρείας στον Αβραμόπουλο και το Χριστόδουλο, φασιστικής επιθετικότητας κατά μεταναστών κ.λπ. εκτός του ότι καλλιεργούν το έδαφος σ’ αυτή την κατεύθυνση, λειτουργούν και σαν μηχανισμός απαξίωσης του όποιου φορτίου αλληλεγγύης και προοδευτικότητας διασώζεται στους κόλπους της ελληνικής κοινωνίας, σαν μηχανισμός έκπτωσης των αριστερών και προοδευτικών αξιών. Απ’ αυτή τη στέρνα ποτίζεται η πολιτική επιρροή του συντηρητικού λαϊκισμού όλων των αποχρώσεων και έτσι εξηγείται η επικοινωνία “στη βάση” της πολιτικής επιρροής πολύ διαφορετικών μεταξύ τους πολιτικών χώρων (ΝΔ, ΔΗΚΚΙ, ΚΚΕ) - που αποτυπώθηκε εξάλλου και στις πρόσφατες δημοτικές εκλογές.

Απ’ την άλλη, σε μεγάλα τμήματα νέων μεσαίων -από εισοδηματική άποψη- στρωμάτων (μεσαία και ανώτερα στρώματα της ειδικευμένης εργασίας, στελέχη επιχειρήσεων, ελευθεροεπαγγελματίες των νέων επαγγελμάτων κ.λπ.) δημιουργείται μια πιο κοσμοπολίτικη και καταναλωτική κουλτούρα, που όμως συνδυάζεται με επιθετική και (ραφινάτα ή όχι) απαξιωτική και ρατσιστική αντιμετώπιση των παραδοσιακών στρωμάτων της μισθωτής εργασίας, των αγροτών κ.λπ., στηρίζοντας ανάλογου “ύφους και ήθους” πολιτικές εκφράσεις (φιλελεύθερο τμήμα της ΝΔ, “νέο ΠΑΣΟΚ”, ΣΥΝ).

Η υπέρβαση αυτού του διπολικού αδιεξόδου ισοδυναμεί με τη σύζευξη του κοινωνικού αντινεοφιλελευθερισμού (των αγώνων για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των λαϊκών, εργατικών και αγροτικών στρωμάτων) με το διεθνισμό και την αλληλεγγύη. Ή, για να το πούμε αλλιώς, υπάρχει ο “καλός” και ο “κακός” τρόπος αντιπαράθεσης με το σημιτικό και τον εν γένει νεοφιλελευθερισμό: Απ’ τη μια, ο τρόπος του λαϊκισμού, που υποτάσσεται σε συντηρητικά ανακλαστικά που αναπτύσσονται στις λαϊκές τάξεις. Απ’ την άλλη, ο τρόπος της αλληλεγγύης

και του διεθνισμού.

Εν κατακλείδι, ο νεοφιλελευθερισμός:

- Θέτει ένα πρόβλημα δημοκρατίας, με την έννοια της αντίστασης στην έκπτωση του νοήματος της πολιτικής ως της κατοχύρωσης -"στη βάση", αλλά και στην πολιτική σφαίρα- του δικαιώματος στην κοινωνική διαπραγμάτευση και αντιπαράθεση, της αντίστασης στην "δικτατορία της οικονομίας", της αντίστασης εν τέλει στην εκτεταμένη υποβάθμιση και αφαίρεση της ουσίας των πολιτικών δικαιωμάτων όχι πλέον κάποιων "προβληματικών" πολιτικών χώρων, αλλά ευρύτατων κοινωνικών στρωμάτων.

- Θέτει ως προτεραιότητα για την Αριστερά να επιχειρήσει τη δική της πολιτική ανασύνθεση μέσω της ανασύνθεσης του "κοινωνικού ιστού" με όπλα την αντίσταση, την αλληλεγγύη, την κινηματική λογική και το διεθνισμό, ώστε να καταπολεμήσει τα φαινόμενα κακοήθους εξαλλαγής που ευδοκιμούν στο έδαφος της νεοφιλελεύθερης αποδόμησης και να αντιμετωπίσει με αποφασιστικότητα και αποτελεσματικά τις ρατσιστικές, εθνικιστικές και φασιστικές εκδοχές τους.

Προ του "νεοκεϊνσιανού κινδύνου";

Η τελευταία κρίση και οι κραδασμοί που προκάλεσε, η ανάπτυξη κριτικών απόψεων και η αμφισβήτηση της δικτατορίας της "ενιαίας σκέψης", η άνοδος κεντροαριστερών κυβερνήσεων στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης και το ενδεχόμενο υιοθέτησης "κεϊνσιανών" μέτρων από κάποιες εξ αυτών, έχουν απαναφέρει με ιδιαίτερη έμφαση ερωτήματα του τύπου: Επιστρέφουμε (προ του τρόμου της κρίσης) στον κεϊνσιανισμό; Αν οι κεντροαριστερές κυβερνήσεις είναι σπασμοί μετατόπισης προς τον κεϊνσιανισμό και υπέρβασης του νεοφιλελευθερισμού, γιατί να μην τις υποστηρίξουμε; - κριτικά έστω...Αν ο καπιταλισμός μπορεί έτσι εύκολα -σχεδόν οπορτουνιστικά- να παλινδρομεί μεταξύ κεϊνσιανισμού και νεοφιλελευθερισμού, ποιο το νόημα, η σκοπιμότητα και το "βάθος" του μετώπου ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό; Μήπως βρισκόμαστε προ του κινδύνου μιας νέας ενσωμάτωσης της Αριστεράς -της Ριζοσπαστικής Αριστεράς ιδιαίτερα- σ' έναν "νεοκεϊνσιανισμό", στο βαθμό που, εύκολα και απερίσκεπτα, παρασυρθεί σε ευρείες αντινεοφιλελεύθερες συμπαρατάξεις;

Ήδη από χώρους της Αριστεράς διατυπώνονται συγκεκριμένες κρίσεις, που αποτελούν τη βάση πολιτικής στάσης και προσανατολισμού στην περίοδο.

Το ΚΚΕ ισχυρίζεται ότι η διαχωριστική πρέπει να είναι "με τον ιμπεριαλισμό και τα μονοπώλια" και "όχι με το νεοφιλελευθερισμό" - γιατί ο αντινεοφιλελευθερισμός μένει στα καπιταλιστικά επιφαινόμενα και δεν αμφισβητεί την ουσία του (που είναι ο ιμπεριαλισμός και τα μονοπώλια). Ο Συνασπισμός -το Αριστερό Ρεύμα ιδιαίτερα- βλέπει στην ευρωπαϊκή κεντροαριστερά την πολιτική εκδήλωση της υπέρβασης του νεοφιλελευθερισμού και θεωρεί ότι η Αριστερά, που πρωταγωνίστησε στον αγώνα εναντίον του, τώρα πρέπει να επισφραγίσει αυτή της την πρωτοπορία με τη συμμετοχή της στις κεντροαριστερές κυβερνήσεις, στην Ελλάδα δε να προετοιμάσει τους όρους για κάτι τέτοιο. Το ΝΑΡ (βλέπε σχετική αρθρογραφία στα δύο τελευταία φύλλα του ΠΡΙΝ) θεωρεί πως όντως ο νεοφιλελευθερισμός υποχωρεί υπέρ μιας νέας σοσιαλδημοκρατικής ρύθμισης - για να πει ότι αφού ο καπιταλισμός μπορεί να οπορτουνίζει ανάμεσα στο νεοφιλελευθερισμό και τον κεϊνσιανισμό (ανάμεσα στις "καθαρές εκδοχές τους ή με "κοκτέιλ" των δύο), εμείς πρέπει να αρθούμε υπεράνω αυτού του διπόλου, που έτσι για τους επαναστάτες είναι εγκλωβιστικό και ψεύτικο. Στο δικό μας χώρο, τέλος, η συζήτηση με αφορμή το καλοκαιρινό κάμπινγκ των Ευρωπορειών ανέδειξε την αγωνία πολλών συντρόφων ότι το αντινεοφιλελεύθερο μέτωπο δεν είναι μια αντικαπιταλιστική στρατηγική, αλλά μια επικίνδυνη και αμφιβόλου αντικαπιταλιστικού βάθους πολιτική συμμαχιών. Διαφορετικές οι επιλογές προσανατολισμού, αλλά εκπληκτικά κοινός ο αφετηριακός τόπος: ότι ο νεοφιλελευθερισμός είναι επιφαινόμενο, άθροισμα "ακραίων" πολιτικών, μια παροδική μέθοδος διαχείρισης, σχεδόν μια "αρπαχτή" του καπιταλισμού που είδε τα σκούρα και -το ίδιο εύκολα όπως τον "εισήγαγε"- τώρα τον "αποσύρει". Είναι φανερό ότι σ' όλο το εύρος της Αριστεράς ευδοκιμεί όχι η γνώση τού "τι εστί νεοφιλελευθερισμός", αλλά μια ιδεολογία για το νεοφιλελευθερισμό (με την έννοια της ψευδούς συνείδησης).

Τι συμβαίνει λοιπόν με το ...νεοφιλελευθερισμό;

Βάσει όσων εκτενώς αναπτύξαμε στα δύο πρώτα κεφάλαια, αλλά και επικαλούμενοι ...άνευ λοιπόν αποδείξεων την κοινή πολιτική εμπειρία της τελευταίας δεκαπενταετίας, δικαιούμαστε να καταλήξουμε στα εξής:

1. Ο νεοφιλελευθερισμός ορίζει μια φάση του καπιταλισμού διακριτή σε δομικά της στοιχεία από τον κεϊνσιανισμό. Ο νεοφιλελευθερισμός οικοδομεί μια "άλλη" κοινωνία, σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Στηρίζεται σ' ένα "μίγμα" πολιτικών που όχι απλώς επιδεινώνουν τα γνωστά χαρακτηριστικά του καπιταλισμού, αλλά ενεργοποιούν ένα πλήθος συνεπαγωγών και αποτελεσμάτων που αλλάζουν

τη μορφή της κοινωνίας.

2. Ο νεοφιλελευθερισμός δεν είναι σύνολο "ακραίων" πολιτικών, "αρπαχτή" της "άκρας δεξιάς του κεφαλαίου" ούτε παροδικός επισκέπτης των κοινωνιών. Αντίθετα, είναι ένα ένα συνεκτικό σύστημα διαχείρισης, αποτέλεσμα ταξικών συσχετισμών, πολιτικών και κοινωνικών αναδιαρθρώσεων ευρείας κλίμακας που εμπεδώθηκαν στην πορεία δύο δεκαετιών και μεταβολίστηκαν σε βάθος στις επιμέρους κοινωνίες και παγκόσμια.

3. Ακόμα και με σχετικοποίηση του κριτηρίου του ελλείμματος και μια ελεγχόμενη πτώση των επιτοκίων, ο πυρήνας του νεοφιλελευθερισμού μένει άθικτος. Αυτός ο πυρήνας συγκροτείται από το αντιπληθωριστικό και αντιελλειμματικό κριτήριο, τις πολιτικές λιτότητας και δημοσιονομικής πειθαρχίας και την πολιτική των ευελιξιών της εργασίας. Η λείανση των αιχμών και το "μάζεμα" των "ακραίων" εκφάνσεών του (έλεγχος στις βραχυπρόθεσμες τοποθετήσεις κεφαλαίων, "οριακό" παιχνίδι με τα επιτόκια στα όρια της συγκράτησης σε χαμηλά επίπεδα του πληθωρισμού κ.λπ.) δεν συνιστούν υπέρβασή του, αλλά προσπάθεια σταθεροποίησής του σε νέες βάσεις.

4. Πέρα από συνεκτικό σύστημα διαχείρισης, ο νεοφιλελευθερισμός για πρώτη φορά μετά το '17 εδραιώνεται στα βάθρα της παγκόσμιας κυριαρχίας του και της καταστροφής των τειχών του εθνικού προστατευτισμού, γεγονός που κάνει πολύ δύσκολο το βάθεμα -πολλώ σε μάλλον την ολοκλήρωσησχισμάτων από την "παγκοσμιοποίηση" σε εθνικό επίπεδο και "σε μία μόνο χώρα". Μια επαναφορά του προστατευτισμού σε παγκόσμια κλίμακα είναι νοητή στο ορατό μέλλον μόνον ελεγχόμενα και μόνον μεταξύ των βασικών πόλων της παγκοσμιοποίησης, σαν εργαλείο και σύμπτωμα του εμπορικού και γενικότερα οικονομικού πολέμου ανάμεσα σε ΗΠΑ και Ευρώπη. Εξάλλου, η σαφής ηγεμονία των ατμομηχανών του νεοφιλελευθερισμού (ΗΠΑ - Βρετανίας) και η ισχύς και αυτονόμηση των μηχανισμών κίνησης κεφαλαίων (χρηματιστήριο, κρατικά ομόλογα, παιχνίδια με τις ισοτιμίες των νομισμάτων κ.λπ. - τομέας που για να ελεγχθεί πραγματικά, πρέπει να αλλάξει εκ βάθρων το πρότυπο ανάπτυξης και συναλλαγών σε παγκόσμια κλίμακα, πράγμα εξαιρετικά δύσκολο για τον φύσει άναρχο καπιταλισμό) οδηγεί αβίαστα στο συμπέρασμα ότι η "εγκατάλειψη" του νεοφιλελευθερισμού δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα πολιτικού βολονταρισμού μερικών ευρωπαϊκών κυβερνήσεων - ακόμη και αν το ήθελαν πραγματικά...

5. Όπως και με τον "παλιό" κεϊνσιανισμό, έτσι και με τον θρυλούμενο "νεοκεϊνσιανισμό" δεν μπορεί παρά να είναι αποτέλεσμα μιας μακράς περιόδου αγώνων, κρίσεων και άλλων ιστορικής εμβέλειας γεγονότων. Ο "παλιός" κεϊνσιανισμός ήταν αποτέλεσμα παγκοσμίων πολέμων, νικηφόρων ή αποτυχημένων επαναστάσεων (ρωσική, γερμανική κ.λπ.), κρίσεων ('29) κ.λπ. Ο "νέος κεϊνσιανισμός", που άλλοι τον καλωσορίζουν (κάπως βιαστικά είναι αλήθεια) με ανακούφιση και άλλοι με τρόμο σαν καπιταλιστικό "κόλπο" ενσωμάτωσης των αντιστάσεων, θα έρθει έτσι απλά με μια ευγενική "σύμβαση παραχώρησης" του νεοφιλελευθερισμού;

6. Με άλλα λόγια (που μας αφορούν και πιο άμεσα): ανάμεσα στο νεοφιλελευθερισμό και τον ...επαπειλούμενο "νέο κεϊνσιανισμό" παρεμβάλλεται μια μακρά περίοδος αγώνων ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό που θα οδηγείται απ' τα επιφαινόμενα (όχι του καπιταλισμού γενικώς, αλλά ακριβώς του νεοφιλελευθερισμού!) στο σκληρό του πυρήνα, μέχρι την ανατροπή του. Ο φόβος δεν είναι μήπως ο καπιταλισμός "μας τη φέρει" με "νεοκεϊνσιανά κόλπα", αλλά μήπως η Αριστερά φανεί κατώτερη των περιστάσεων και ανίκανη να οδηγήσει την πάλη ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό στην ιστορική της δικαίωση, δηλαδή την υπέρβαση του καπιταλισμού. Η κριτική του κεϊνσιανισμού, δηλαδή, είναι "άσκηση στρατηγικής οξυδέρκειας" για την Αριστερά και οριοθετεί τον τρόπο που εννοεί η αντικαπιταλιστική Αριστερά την πάλη ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό - δεν είναι ιδεολογικό άλλοθι απόδρασης απ' αυτή την πάλη, από τα κοινωνικά μέτωπα αλλαγής του συσχετι-

σμού δυνάμεων, από τις αναγκαίες συμμαχίες ώστε αυτή η αλλαγή να μη μένει δήλωση καλών προθέσεων αλλά να γίνεται υλική δύναμη.

7. Η Αριστερά πρέπει να υποστηρίξει κάθε κεϊνσιανού χαρακτήρα μέτρο, πρώτον για τις -ελάχιστες έστω- ανακουφιστικές επιπτώσεις στις εργαζόμενες τάξεις, αλλά και για έναν ακόμη λόγο: γιατί αυτά είναι αποτέλεσμα, δηλαδή κατακτήσεις, των κοινωνικών αγώνων και πολύτιμη απόδειξη ότι ο νεοφιλελευθερισμός δεν είναι τελικά ανίκητος. Όμως δεν πρέπει να αυτοκτονήσει πολιτικά με τη φαντασίωση -ή απλώς το πρόσχημα...- ότι συμμετέχει σε μια κοσμογονία υπέρβασης του νεοφιλελευθερισμού και να πιαστεί στο -κυβερνητικό ή όχι- δόκανο της κεντροαριστεράς.

Στη βάση των παραπάνω, το μέτωπο ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό δεν είναι μια "άβαθη" στρατηγική ούτε ένα τσαλαβούτημα σε βαθιά και θολά νερά. Είναι το μέτωπο ενάντια στον καπιταλισμό της εποχής μας - και οι αγώνες δίνονται (και η αλλαγή των συσχετισμών επιτυγχάνεται) μόνο με τη συγκεκριμένη πάλη στο έδαφος των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών του καπιταλισμού και όχι ενάντια σε κάποια καλά κρυμμένη υπεριστορική "ουσία" του. (Διότι μαζικοί -άρα αποτελεσματικοί- αγώνες δεν μπορούν να γίνουν για να "διεκδικήσουμε την κλεμμένη υπεραξία" ούτε για να "καταστρέψουμε το εμπόρευμα".)

Και από τη στιγμή που διαμορφώνεται ένα συγκεκριμένο πλαίσιο προγραμματικών (όχι ιδεολογικών ή στρατηγικών) κατευθύνσεων και στόχων πάλης ποτ αντιστρατεύονται τον πυρήνα και όχι τα επιφαινόμενα του νεοφιλελευθερισμού, πρέπει να ψάξει κανείς πολύ στο σακούλι των ιδεολογικών, πολιτικών (και άλλων ενδεχομένως) προσχημάτων για να αρνηθεί τη συμμετοχή σ' αυτούς τους αγώνες οποιουδήποτε θέλει να συμμετάσχει και συμφωνεί μ' αυτό το πλαίσιο.

Πάνος Κοσμάς

Τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών επιβεβαιώνουν τη δυσαρέσκεια για την κυβερνητική πολιτική

του
Ν.Συμεωνίδη

Οι δημοτικές εκλογές στην μεταπολεμική Ελλάδα είχαν πάντα ένα πολιτικό μήνυμα που ξεπερνούσε κατά πολύ τα τοπικά θέματα, για τη διαχείριση των οποίων υποτίθεται ότι γίνονται. Θα ήταν λοιπόν παράξενο να μην επιβεβαιωνόταν αυτός ο κανόνας και με τις πρόσφατες Δημοτικές και Νομαρχιακές εκλογές. Αλλωστε μετά από 2 χρόνια «εκσυγχρονιστικής» κυβερνητικής πολιτικής ήταν λογικό να εκφρασθούν και μέσα από αυτές οι κοινωνικές αντιδράσεις που έχει προκαλέσει.

Η κυβέρνηση και προσωπικά ο Κ. Σημίτης είχαν δείξει από την αρχή ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις δημοτικές εκλογές. Στα πλαίσια της προσπάθειας να βρεθεί ένα αριστερό άλλοθι στη νεοφιλελεύθερη κυβερνητική πολιτική προσπάθησαν να εκμεταλλευθούν τις διεργασίες για τις υποψηφιότητες για να προωθήσουν τη συγκρότηση της «Κεντροαριστεράς». Ετσι προβλήθηκε η υποψηφιότητα Δαμανάκη στο Δήμο Αθηναίων και άλλες ανάλογες σε μικρότερους δήμους. Επίσης ο ίδιος ο πρωθυπουργός είχε τονίσει από καιρό ότι οι δημοτικές εκλογές θα ήταν πρόκριμα για την κυβερνητική πολιτική.

Τα πράγματα δεν εξελίχθηκαν όμως όπως θα ήθελε η κυβέρνηση. Μέσα στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ οι αντιδράσεις ενάντια στις διαδικασίες της «Κεντροαριστεράς» αλλά και στις κυβερνητικές επιλογές για πολλούς δήμους πήραν τις διαστάσεις χιονοστιβάδας. Σε πάρα πολλούς δήμους και νομαρχίες κατέβηκαν σαν υποψήφιοι «αντάρτες» του ΠΑΣΟΚ και πέτυχαν να εκλεγούν η , έστω, να συγκεντρώσουν αξιόλογο αριθμό ψήφων. Βέβαια αυτοί οι υποψήφιοι κινήθηκαν από ποικίλα κίνητρα και ιδεολογίες ωστόσο η έκταση του φαινομένου και η απήχηση που βρήκε στο εκλογικό σώμα αποδεικνύει τη δυσαρέσκεια που υπάρχει μέσα στο ίδιο το κόμμα και τη βάση του για την κυβερνητική πολιτική.

Τα αποτελέσματα του πρώτου γύρου των εκλογών ήταν αρνητικά για την κυβέρνηση. Εγινε σαφής η μείωση της εκλογικής βάσης του ΠΑΣΟΚ. Ακόμη και αν θεωρήσουμε δικούς του τους ψήφους των «ανταρτών», προκύπτουν απώλειες τουλάχιστον 3% του εκλογικού σώματος. Οι απώλειες κατευθύνονται ελάχιστα στη ΝΔ και στο ΚΚΕ και, κύρια, στο λευκό και το άκυρο, που σημείωσε ρεκόρ στις εκλογές αυτές φτάνοντας το 10% εκείνων που ψήφισαν, καθώς και στην αποχή που ξεπέρασε κάθε προηγούμενο . Τα ΜΜΕ προσπάθησαν με διάφορα λογιστικά κόλπα να καλύψουν την έκταση της πτώσης του ΠΑΣΟΚ γιατί όλοι καταλάβαιναν ότι ήταν μια , ενστικτώδης και συγχισμένη, έκφραση της δυσαρέσκειας για την πολιτική της λιτότητας, των ιδιωτικοποιήσεων και των συνεπειών της ΟΝΕ. Γιαυτό και η ΝΔ αντέδρασε συγκρατημένα, αποφεύγοντας τους πανηγυρισμούς, ενώ εκφραστές της νεοφιλελεύθερης πολιτικής (Μητσοτάκης, Μάνος) προσπάθησαν να υποβαθμίσουν την έκταση και τη σημασία της κυβερνητικής ήττας.

Εκεί όμως που η κυβέρνηση έπαθε πραγματική πανωλεθρία ήταν στο δεύτερο γύρο των εκλογών. Οι κυβερνητικοί υποψήφιοι δεν μπόρεσαν, στις περισσότερες περιπτώσεις, να συσπειρώσουν την εκλογική βάση που συνήθως συγκέντρωναν με αποτέλεσμα το ΠΑΣΟΚ να χάσει πολλούς σημαντικούς δήμους και νομαρχίες που θεωρούσε «οχυρά» του, σε όφελος της Ν.Δ.. Επιβεβαιώνεται έτσι ότι έχει περιοριστεί πάρα πολύ η ικανότητα του ΠΑΣΟΚ να συσπειρώνει ψηφοφόρους από τα αριστερά του προβάλλοντας το εκβιαστικό δίλημμα «εμείς ή η Δεξιά» και αυτό μπορεί να αποδειχθεί καθοριστικό στις επόμενες εκλογές.

Η Ν.Δ. προβάλλει σαν νικήτρια αυτών των εκλογών επειδή αύξησε πολύ τον αριθμό των νομαρχιών και των δήμων που ελέγχει. Η νίκη της όμως είναι αβέβαια. Η εκλογική της απήχηση παρέμεινε ουσιαστικά η ίδια. Η μικρή αύξηση του εκλογικού της ποσοστού οφείλεται στη μεγάλη αποχή και λευκό, ενώ οι ψήφοι της παραμένουν, σε απόλυτες τιμές, οι ίδιοι. Της είναι άλλωστε δύσκολο να ενσωματώσει τη δυσαρέσκεια για μια πολιτική που και η ίδια άσκησε το1990-94 και θα ασκούσε και τώρα αν ήταν κυβέρνηση. Γιαυτό κρατάει χαμηλά τους αντιπολιτευτικούς της τόνους και ελπίζει μόνο στη φθορά της κυβέρνησης για να επανέλθει στην εξουσία.

Το ΚΚΕ είχε μια μικρή αύξηση των ψήφων του. Αυτή όμως προέρχεται κύρια από τις περιοχές που οι συνδυασμοί του έκαναν αξιόλογα ανοίγματα σε πολιτικές δυνάμεις που βρίσκονται στα αριστερά τους, όπως συνέβη στην Αθήνα και στον Πειραιά. Το νέο στοιχείο όμως ήταν οι συνεργασίες του με τη Ν.Δ. Ετσι στην Καρδίτσα είχαμε υποψήφιο δήμαρχο που υποστήριζαν και τα δύο κόμματα. Σε ακόμα περισσότερες περιπτώσεις (Πάτρα, Λάρισα κλπ.) από τα αριθμητικά αποτελέσματα των εκλογών προκύπτει ότι οι ψηφοφόροι του ΚΚΕ στον α' γύρο ψήφισαν ομαδικά τον υποψήφιο της Ν.Δ. στον β' γύρο. Ανάλογα έπραξαν και οι ψηφοφόροι της Ν.Δ. σε άλλες περιπτώσεις (Καισαριανή κλπ.). Για αυτή τη μεγάλης έκτασης μεταφορά ψήφων δεν είναι δυνατόν να μην έχουν άμεσες η έμμεσες ευθύνες τα δύο κόμματα.

Ο Συνασπισμός κατέβηκε μόνος του σε ελάχιστες περιοχές. Αύξησε τον αριθμό των

δημάρχων και νομαρχών που είχε αλλά η εκλογή τους ήταν προιόν συνεργασίας με άλλα κόμματα, και κύρια με το ΠΑΣΟΚ. Οι λίγες αυτόνομες κάθοδοι του δεν πήγαν καλά με εξαίρεση τη Θεσσαλονίκη. Εκεί όμως το ψηφοδέλτιο του προέκυψε από συνεργασία με συντηρητικότερους από αυτόν κύκλους, είχε την υποστήριξη ισχυρών οικονομικών παραγόντων, πρόβαλε ένα τελείως τεχνοκρατικό πρόσωπο και ο ΣΥΝ δεν εξέλεξε ούτε έναν δικό του δημοτικό σύμβουλο. Ηδη στις γραμμές του αναπτύσσεται προβληματισμός για το ναυάγιο της «κεντροαριστεράς».

Η εξωκοινοβουλευτική αριστερά παρουσίασε συνδυασμούς σε αρκετές περιοχές, ενώ στην Αθήνα τμήμα της μετείχε η υποστήριξε το ψηφοδέλτιο Αυδή. Γενικά στις περιοχές όπου την προηγούμενη περίοδο υπήρξαν παρεμβάσεις της στα δημοτικά πράγματα η οι συνδυασμοί είχαν μια ευρύτητα τα αποτελέσματα ήταν ικανοποιητικά (Βύρωνας 3,7%, Νίκαια 3,6%, Χαλάνδρι 3,5%, Πειραιάς 3,1%, Περιστέρι 2,4%, Νομ. Αχαίας 2,7% κλπ.). Σε περιοχές που η κάθοδος κατέληξε σε απόπειρα καταγραφής της επιρροής του μετώπου πολιτικών οργανώσεων που τις κινούσαν τα αποτελέσματα ήταν φτωχά. Πάντως γενικά ο χώρος έδειξε το δυναμισμό του και με τα αποτελέσματα αυτά κατοχυρώνεται σαν μια μικρή αλλά υπολογίσιμη πολιτική δύναμη. Η κρίσιμη δοκιμασία για αυτόν θα είναι το να καταφέρει να επιδράσει στις ζυμώσεις που συντελούνται ήδη μέσα στο Συνασπισμό, στο ΠΑΣΟΚ και στο ΚΚΕ.

Η κυβέρνηση είναι σε δύσκολη θέση. Η δυσαρέσκεια για την πολιτική της είναι πιά φανερή. Η εσωκομματική αντιπολίτευση εμφανίζεται ενισχυμένη. Μόνη της ελπίδα για ανάκτηση της επιρροής της θα ήταν μια ριζική αλλαγή πολιτικής με απομάκρυνση από τους στόχους της ΟΝΕ. Κάτι τέτοιο όμως θα την έφερνε σε σύγκρουση με τα συμφέροντα που την κρατούν στην εξουσία και γιαυτό αποκλείεται να το κάνει, όπως έχει ήδη άλλωστε ξεκαθαρίσει. Όμως κατέρρευσε οριστικά ένα από τα σημαντικότερα της επιχειρήματα απέναντι σε όποιον αμφισβητούσε την πολιτική της, ότι έχει την ψήφο και την εμπιστοσύνη του λαού από τις εκλογές του 1996 για να εφαρμόσει το πρόγραμμα της,. Οσο προσπαθεί να επιβάλει νέα αντεργατικά μέτρα τόσο μεγαλύτερη αντίδραση θα βρίσκει, ακόμα και από τους ίδιους τους οπαδούς της. Η περίοδος που άνοιξε με τις δημοτικές εκλογές θα είναι πιο δύσκολη για τον κ. Σημίτη από εκείνη που μόλις έκλεισε.

ΣΠΑΡΤΑΚΟΣ

Πολιτικο-θεωρητικό περιοδικό για τον επαναστατικό μαρξισμό και την 4η Διεθνή

Εκδίδεται από Συντακτική Επιτροπή
Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά τις θέσεις της Σύνταξης
Γραφεία: Ερεσσού 34, 106 81 Αθήνα, τηλ. 33.00.675
ηλεκτρονική διεύθυνση e-mail: okde_spartakos@yahoo.com
Υπεύθυνος ύλης σύμφωνα με το νόμο: Γ. Φελέκης
ISSN : 1106 1790

Αναπαραγωγή φιλμς & Μοντάζ: "Γραφικές Τέχνες Ύψιλον", οδός Εμμ. Μπενάκη 37, 106 81, Αθήνα, τηλ. 38.36.609
Εκτύπωση: Γοργογιάννης-Φερέτος, Δερβενίων 30, τηλ. 36.00.646

Τιμή τεύχους 500 δρχ. Συνδρομές για 6 τεύχη: Ελλάδα: 3.000 δρχ. Εξωτερικό: 4.000 δρχ.
Συνδρομές ενίσχυσης: Ευπρόσδεκτες! Εμβάσματα στο όνομα: Γιάννης Φελέκης
Προσφορά γνωριμίας:
συνδυασμένη ετήσια συνδρομή σε *Σπάρτακο* & *International Viewpoint:* 8.000 δρχ.

Χρηματιστική κρίση & κεντροαριστερά

του Ηλία Ιωακείμογλου

Το επίδικο αντικείμενο των επερχόμενων πολιτικών συγκρούσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με το μέλλον των χρηματιστικών αγορών, είναι εάν θα εγκατασταθούν ρυθμιστικοί μηχανισμοί, ποιός συγκεκριμένα θα είναι ο τρόπος της ρύθμισης και εάν θα υπάρξει αποκατάσταση του ρόλου του Κράτους ως ρυθμιστή των ανισορροπιών του συστήματος, είτε σε πλανητική κλίμακα, είτε σε εθνική κλίμακα με την κρατική παρέμβαση στον τομέα της δημοσιονομικής πολιτικής (όπου εμπλέκεται και το ζήτημα του Συμφώνου Σταθερότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Οι παίκτες σ'αυτό το παιχνίδι είναι τρεις: Πρώτον, η ομάδα των σκληροπυρηνικών του νεο-φιλελευθερισμού, που μένουν πιστοί στην γραμμή της ελευθερίας των αγορών, της περιστολής των δημοσίων ελλειμμάτων, της μονεταριστικής οικονομικής πολιτικής και των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας. Δεύτερον, η ομάδα της κεντροαριστεράς, νοούμενης όχι μόνον ως κυβερνητική εξουσία ή κομματική συγκρότηση, αλλά ως υπαρκτό κοινωνικό ρεύμα —και ας εκφράζεται μόνον δια των εκλογών. Τρίτη, σε υποδεέστερο ρόλο, η ομάδα των οργανώσεων, κινήσεων και κινημάτων, αμετανόητων αριστερών, ριζοσπαστικών εντύπων, των οποίων η δράση, η θέληση και η διαθεσιμότητα υπερβαίνει τα όρια του κεντρο-αριστερού εγχειρήματος.

Οι αντικειμενικές συνθήκες ευνοούν τον δεύτερο παίκτη, τον κεντρο-αριστερό συνασπισμό, έναντι του πρώτου, κυρίως, διότι απειλούνται πλέον, από τον σημερινό τρόπο λειτουργίας των χρηματιστικών αγορών θεμελιώδεις ισορροπίες του συστήματος, και δευτερευόντως, διότι έχει επέλθει σημαντική κοινωνικοποίηση του κινδύνου, μέσω της συμμετοχής των ασφαλιστικών ταμείων της Ευρώπης στο παιχνίδι του χρηματιστικού κεφαλαίου -κοινωνικοποίηση που εμπλέκει στην λογική των "επενδύσεων" στις χρηματιστικές αγορές τις ίδιες τις εργαζόμενες τάξεις της Ευρώπης. Εάν βεβαίως ο κίνδυνος απομακρυνθεί, οι αντικειμενικές συνθήκες θα μετατραπούν προς όφελος της ομάδας των σκληροπυρηνικών του νεο-φιλελευθερισμού -μέχρις ότου επέλθει η επόμενη κρίση των αγορών.

Όσο για την τρίτη ομάδα, θα πρέπει αναγκαστικά να κινηθεί πάνω στην λεπτή ισορροπία της υποστήριξης του κεντρο-αριστερού εγχειρήματος και την υπέρβασής του. Αυτό σημαίνει, για ακόμη μια φορά, ότι οι δυνάμεις του κοινωνικού ριζοσπαστισμού θα πρέπει να κάνουν διάκριση ανάμεσα σε δύο πράγματα. Πρώτον, ότι η κεντρο-αριστερά λειτουργεί ως ανάχωμα της κοινωνικής δυσαρέσκειας που διατρέχει την Ευρώπη και ως οπισθοφυλακή του νεο-φιλελευθερισμού: οι μεταρρυθμίσεις που επαγγέλλεται εγγράφονται στα πλαίσια του νεο-φιλελευθερισμού. Δεύτερον, ότι οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις, εάν πραγματοποιηθούν, θα αποδυναμώσουν ορισμένους από τους μηχανισμούς λειτουργίας της οικονομίας χάρη στους οποίους το σύστημα μετατρέπει τον συσχετισμό δυνάμεων σε βάρος των εργαζόμενων τάξεων.

Για ακόμη μια φορά, ο πόλος του κοινωνικού ριζοσπαστισμού στην Ευρώπη θα πρέπει να επιδοθεί σ'αυτήν την επίπονη άσκηση, από τη μια μεριά "να προχωράει ξεχωριστά", να διαφυλάτει την αυτονομία του και να δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την δική του ανάπτυξη, να πολιτικοποιεί τις κοινωνικές αντιστάσεις στην κατεύθυνση υπέρβασης του κεντρο-αριστερού εγχειρήματος, και από την άλλη "να χτυπάει μαζί" με την κεντρο-αριστερά τον σκληρό πυρήνα των νεο-φιλελεύθερων επιλογών.

Η ελληνική ιδιομορφία

Ισχύουν, όμως, αυτά για την Ελλάδα, ή μήπως οι συγκεκριμένες συνθήκες της συγκεκριμένης χώρας μετατρέπουν τους κανόνες του παιχνιδιού; Μπορεί να αναλάβει, άραγε, η κεντρο-αριστερά στην Ελλάδα, εάν υπάρξει, τον ίδιο ρόλο με τα ομόλογα σχήματα στις άλλες χώρες της ΕΕ;

Η γαλλική εμπειρία απέδειξε ότι υπάρχουν ορισμένα στενά περιθώρια για την συγκρότηση μιας κεντροαριστεράς που επιχειρεί, στα πλαίσια της κυριαρχίας του νεο-φιλελευθερισμού, να διαμορφώσει ένα κάποιο "κοινωνικό πρόσωπο" ή να επιβάλλει ρυθμιστικές παρεμβάσεις του Κράτους στην οικονομία. Πλην όμως, η ίδια εμπειρία απέδειξε ότι τα περιθώρια αυτά είναι υπαρκτά μόνον υπό τον όρο να έχουν μειωθεί θεαματικά ο πληθωρισμός και τα δημόσια ελλείμματα, να χρειάζεται τόνωση η παραγωγή μέσω αυξήσεων της ζήτησης, και να υπάρχει σημαντικό πλεόνασμα στο εξωτερικό εμπόριο. Αυτές οι συνθήκες υπήρχαν στην Γαλλία, πλην όμως, δεν υπάρχουν στην Ελλάδα. Η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζεται από τις χρηματιστικές αγορές, δικαιολογημένα, με απείρως λιγότερη εμπιστοσύνη.

Ως κριτής της συνεπούς συνέχισης της ισχύουσας οικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα, έχουν ορισθεί, από την ίδια την κυβέρνηση, οι διεθνείς χρηματιστικές αγορές. Αναπόφευκτα, το πρώτο μέλημα της κυβέρνησης θα είναι η απόσπαση της εμπιστοσύνης των αγορών - εμπιστοσύνη χωρίς την οποία απειλείται εκροή κεφαλαίων τέτοιου μεγέθους που αναπόφευκτα θα θέσει σε σκληρή δοκιμασία την κυβέρνηση και την πολιτική της. Οι διεθνείς χρηματιστικές αγορές απεχθάνονται την αβεβαιότητα: Η ποινή που επιβάλλουν στην χώρα-παραβάτη των κανόνων του παιχνιδιού είναι η εκροή κεφαλαίων και η βίαιη αναπροσαρμογή της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Το παιχνίδι αυτό, που συνδυάζει την δικτατορία του χρηματιστικού κεφαλαίου με την προσήλωση στα κριτήρια του Μάαστριχτ και την πορεία προς την ΟΝΕ, δημιουργεί την υποχρέωση για την κυβέρνηση να αποσπά διαρκώς την εμπιστοσύνη των "αγορών", δηλαδή να εφαρμόζει απαρέγκλιτα την ίδια, γνωστή, οικονομική πολιτική.

Έτσι, τα όσα θα ακολουθήσουν σ'εμάς είναι πλήρως προβλέψιμα: Πρώτον, η κυβέρνηση Σημίτη θα παραμείνει υπό την κηδεμονία των χρηματιστικών αγορών και θα επιδιώξει με φανατισμό την πιστή συνέχιση της οικονομικής πολιτικής. Όλες οι επιμέρους πλευρές της οικονομικής πολιτικής θα υποτάσσονται, κατά τα επόμενα έτη, στον στόχο της μείωσης του πληθωρισμού και των δημοσίων ελλειμμάτων. Δεύτερον, το παιχνίδι στο παγκόσμιο καζίνο του χρηματιστικού συστήματος, σε συνδυασμό με την προσήλωση στα κριτήρια της Συνθήκης του Μάαστριχτ, θα μεταφέρει όλο το βάρος τής προσαρμογής στις εργαζόμενες τάξεις -στους μισθούς, την απασχόληση και τις εργασιακές σχέσεις.

Αυτά σημαίνουν περαιτέρω ανατίμηση της δραχμής, διατήρηση των πραγματικών επιτοκίων σε επίπεδα υψηλότερα από ότι στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πίεση των εργοδοτών για μείωση των πραγματικών μισθών, περαιτέρω περιστολή των δημοσίων δαπανών και αποδυνάμωση των κοινωνικών λειτουργιών του Κράτους.

Εν κατακλείδι, το "κοινωνικό", το "κεντρο-αριστερό", το μεταρρυθμισμένο Μάαστριχτ, η ήπια πορεία προς την ΟΝΕ, δεν μπορούν να υπάρξουν στην Ελλάδα. Για το λόγο αυτό, με δεδομένη την αναγκαστική προσήλωση του ΠΑΣΟΚ στην πορεία προς την ΟΝΕ, όποιο κεντρο-αριστερό σχήμα θα προέκυπτε από τις πρωτοβουλίες που ενδεχομένως θα αναπτυχθούν στο άμεσο μέλλον στους κόλπους του πολιτικού κόσμου, θα ήταν καταδικασμένο να διαχειρίζεται τις επιθέσεις ενάντια στις εργαζόμενες τάξεις, ή ακόμη, και να τις οργανώνει. Το μόνο που θα του απέμενε, ως αντιστάθμισμα, θα ήταν η δήλωση καλών προθέσεων και η αριστερή φρασεολογία.

Επομένως, οι συγκεκριμένες συνθήκες της συγκεκριμένης χώρας είναι σ'αυτήν την περίπτωση καθοριστικές: η κεντρο-αριστερά στην Ελλάδα δεν μπορεί να αναλάβει τον ρόλο που μπορεί να αναλάβει στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερα στην Γαλλία. Ούτε μπορεί να λειτουργήσει ως ανάχωμα της κοινωνικής δυσαρέσκειας. Με δεδομένη την απίστευτη ροπή του ΣΥΝ να γέρνει δεξιά, οι δυνάμεις της ριζοσπαστικής Αριστεράς θα πρέπει να αναλάβουν την οργάνωση των κοινωνικών αντιστάσων, την εκπροσώπηση και την πολιτικοποίηση του κύματος δυσαρέσκειας που ανέρχεται στους κόλπους των εργαζόμενων τάξεων.

Η παγκόσμια οικονομία στο μάτι του κυκλώνα

του Michel Husson*

«Χωρίς αμφιβολία, δεν είναι το τέλος της παγκοσμιοποίησης, αλλά είναι σίγουρα το τέλος μιάς εποχής» αναγγέλει ο Τζέφρεϋ Σάκς, παλιός ειδικός απεσταλμένος του ΔΝΤ. Αρκεί να διαβάσεις τον οικονομικό και χρηματιστικό τύπο για να αντιληφθείς ότι η αστική τάξη θέτει ερωτήματα που μέχρι τώρα δεν ενδιέφεραν παρά τούς πιό ριζοσπάστες κριτικούς του καπιταλισμού. Η σημερινή οικονομική κρίση αποτελεί μια σημαντική καμπή στην ανάπτυξη του σύγχρονου καπιταλισμού. Για να μετρήσουμε τις διαστάσεις της είναι αναγκαίο να διατηρήσουμε μια διεθνιστική θεώρηση και να ξεκινήσουμε από την τύχη των εξουσιασμένων οικονομιών πριν ασχοληθούμε με τις συνέπειες αυτού του σοκ πάνω στις ιμπεριαλιστικές χώρες.

Η χρεοκοπία του περιφερειακού νεοφιλελευθερισμού

Σήμερα, το 40% των ανθρώπων ζουν σε χώρες που έχουν ήδη χτυπηθεί από την ύφεση, και αυτό το ποσοστό κινδυνεύει να αυξηθεί κατά τους επόμενους μήνες. Ετσι, το εθνικό προϊόν μειώθηκε κατά 7% στην Ταϋλάνδη, κατά 15% στην Ινδονησία και περίπου κατά 50% στη Ρωσία. Από αυτή λοιπόν την άποψη, δεν πρόκειται πιά για προβλέψεις και σενάρια: έχουμε μπροστά στα μάτια μας τα αποτελέσματα ενός τεράστιου και φοβερού διδάγματος. Και το συμπέρασμα είναι οφθαλμοφανές: το νεοφιλελεύθερο μοντέλο, που είναι η σύγχρονη μορφή του ιμπεριαλισμού, δεν αποτελεί έναν εφικτό δρόμο ανάπτυξης. Μπορεί να λειτουργήσει για ένα κάποιο χρονικό διάστημα, και για ένα μικρό αριθμό χωρών ή ακόμα και περιοχών, αλλά αυτό το μοντέλο δεν μπορεί να είναι οικουμενικό επειδή βασίζεται στην ατελή αρχή του γενικευμένου ανταγωνισμού. Η αλληλοδιαδοχή «ατυχημάτων» είναι εντυπωσιακή: Μεξικό 1994-1995, Ταϋλάνδη 1997, Ρωσία 1998. Κάθε φορά το σοκ πλήττει μια συγκεκριμένη χώρα, κατόπιν διαχέεται σε μια ζώνη χωρών, πριν να επιδράμει στα χρηματιστήρια των πλούσιων χωρών. Αν και η αλληλοδιαδοχή των γεγονότων παραμένει η ίδια, πάντως γινόμαστε από εδώ και πέρα μάρτυρες μιας σωρευτικής διαδικασίας. Ετσι, η σημερινή κρίση χτυπάει το Μεξικό που ανέκαμπτε και αναπαράγει την «επίπτωση Τεκίλα» του 1995 ασκώντας και πάλι σημαντικές πιέσεις πάνω στη Βραζιλία και στην Αργεντινή. Αν εξαιρέσουμε την ειδική περίπτωση της Ρωσίας, το δεύτερο εντυπωσιακό γεγονός είναι ότι η κρίση δεν χτυπάει τις πιό εύθραυστες και φτωχές χώρες αλλά αντίθετα, εκείνες που προβάλλονταν ως πρότυπα στο σύνολο των χωρών του Νότου και για τις οποίες η Παγκόσμια Τράπεζα είχε εφεύρει την έννοια του *front runner.* Αυτή η διαπίστωση μας επιβάλει να επανέλθουμε στις αιτίες που κατέστησαν ανενεργό αυτό το μοντέλο.

Το πρώτο όριο εντοπίζεται στο γεγονός ότι η δυνατότητα απορρόφησης από τις χώρες του Βορρά δεν μπορεί να επεκτείνεται αενάως. Οπως σχεδόν όλες οι χώρες του Νότου στράφηκαν προς τις πάσει θυσία εξαγωγές, αυτή η ανισορροπία οδήγησε λογικά τον μεταξύ τους ανταγωνισμό σε παροξυσμό.Η κάθε μια τους χρειάστηκε να αξιοποιήσει όχι τα απόλυτα αλλά τα σχετικά πλεονεκτήματά της σε σχέση με τις γειτονικές χώρες, και το μόνο μέσο που διέθετε για να το πετύχει ήταν να προσφέρει πιό ελκυστικούς μισθούς. Αυτός ο προσανατολισμός είχε ως συνέπεια να μπλοκάρει την εσωτερική αγορά και να εντείνει ακόμα περισσότερο την εξάρτηση από τις εξαγωγές. Η εγκαθίδρυση αυτής της διαδικασίας δεν συνέβη φυσικά στον αφηρημένο κόσμο των ιδεών. Η γενικευμένη ανταγωνιστικοποίηση εκφράζει πράγματι την κοινή στρατηγική μιάς επίφοβης συμμαχίας που περιλαμβάνει τις πολυεθνικές, τις τοπικές αστικές τάξεις και τους ιμπεριαλιστικούς θεσμούς. Η διαδικασία πήρε μπρος κάτω από την πίεση της υπερχρέωσης της δεκαετίας του 1980: για να εξυπηρετηθεί το χρέος, έπρεπε να καταργηθούν οι άχρηστες δαπάνες και να μεγιστοποιηθούν οι εξαγωγές. Να ποιός ήταν πάντα ο σκληρός κεντρικός πυρήνας των σχεδίων προσαρμογής του ΔΝΤ. Αυτός ο νέος προσατολισμός της οικονομίας επιλέγεται με ενθουσιασμό από την τοπική αστική τάξη και προκαλεί το ενδιαφέρον των πολυεθνικών, που έμμελε να γίνουν ο ενεργητικός παράγοντας της αναδιάταξης και του ανοίγματος. Η αποτυχία του μπορεί κατά βάθος να ερμηνευθεί ως μια κρίση υπερπαραγωγής των χωρών του Νότου, που άρχισαν να παράγουν παραπάνω από όσο μπορούσαν να αγοράσουν οι χώρες του Βορρά.

Αυτή η πτυχή της υπόθεσης μας οδηγεί να γυρίσουμε πίσω για να εξετάσουμε και πάλι τον κυνισμό των αστών αναλυτών που κατάγγελαν τον αθέμιτο ανταγωνισμό των χωρών του Νότου. Οι μετακομίσεις (παραγωγικών μονάδων) παρουσιάζονταν ως η κύρια αιτία της αύξησης της ανεργίας, ειδικά στην Ευρώπη. Υπό το φως των γεγονότων, αυτή η εξήγηση έγινε απλούστατα σκόνη. Πράγματι, ένα από τα διδάγματα αυτής της κρίσης είναι ότι οι χώρες του Νότου είδαν να τους αφαιρούνται σε μεγάλο βαθμό οι θετικές επιπτώσεις του αυξημένου όγκου των εξαγωγών τους και πως είναι σήμερα οι πρώτες που πλήττονται, και μάλιστα πάρα πολύ σκληρά. Αν η ευρωπαϊκή ανάπτυξη ήταν όντως θωρακισμένη από τον ανταγωνισμό των ασιατικών χωρών, τότε γιατί η κατάρρευσή τους αντιμετωπίζεται ως απειλή και όχι ως αιτία ανακούφισης; Η αλήθεια είναι ότι οι σχέσεις Βορρά-Νότου είχαν πάρει τη μορφή

* Ο **Michel Husson** που είναι ένας από τους γνωστότερους Γάλλους μαρξιστές οικονομολόγους, είναι μέλος της Ομάδας Οικονομικής Εργασίας της Ligue Communiste Revolutionnaire (γαλλικού τμήματος της Τέταρτης Διεθνούς).

σημαντικών μεταφορών αξίας και ότι η άνιση ανταλλαγή είχε γίνει μια χειροπιαστή πραγματικότητα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε στο παρελθόν. Είναι λοιπόν σχήμα οξύμωρον όταν ο αρχισυντάκτης της *Expansion* θεωρεί χρέος του να υπενθυμίσει ότι «η ελευθερία να λεηλατείς δεν είναι φιλελευθερισμός».

Η δεύτερη γραμμή διάδοσης των χρηματιστηριακών σεισμών ήλθε να υπογραμμίσει το σχετικά πρόσφατο ως προς την έκτασή του φαινόμενο της μείωσης των τιμών των πρώτων υλών. Ηταν της τάξης του 30% από τα μέσα του 1997 έως σήμερα και οι πραγματικές (αποπληθωρισμένες) τιμές κυμαίνονται στο πιό χαμηλό επίπεδό τους εδώ και 25 χρόνια. Αυτή η μείωση είναι ιδιαίτερα έντονη στην περίπτωση του πετρελαίου μια και η τιμή του βαρελιού του αργού πετρελαίου έχει πέσει σήμερα γύρω στα 12 δολλάρια ενώ ήταν κατά μέσο όρο περίπου στα 20 κατά το 1997. Δεν είναι λοιπόν εκπληκτικό που χώρες όπως η Ρωσία και η Βενεζουέλα είναι σήμερα στην πρώτη γραμμή της κρίσης αφού το πετρέλαιο αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό τμήμα των εξαγωγών τους. Αυτό εξάλλου μας επιτρέπει να κατανοήσουμε γιατί περιλαμβάνονται στον κατάλογο των χωρών που πλήττονται από την κρίση η Νορβηγία, ο Καναδάς, η Αυστραλία ή η Νότια Αφρική.

Με το ξεπούλημα των πρώτων υλών επιστρέφουμε σε μια κλασική μορφή του ιμπεριαλισμού. Γενικότερα, η παρούσα κρίση ξεγυμνώνει τη διατήρηση της εξάρτησης των χωρών του Νότου και αποκαλύπτει τον απατηλό χαρακτήρα των νεοφιλελεύθερων υποσχέσεων. Το να βάλεις σε άμεσο ανταγωνισμό χώρες που έχουν ποιοτικά διαφορετικά επίπεδα παραγωγικότητας δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα παρά ένα διπλό φαινόμενο: την εξαφάνιση των μη ανταγωνιστικών παραγωγών και τη μη αναγνώριση των κοινωνικών αναγκών που αυτοί θα μπορούσαν να ικανοποιήσουν. Η κοινή αιτία είναι η ανικανότητα των χωρών του Νότου να εναρμονιστούν με τα υπερανταγωνιστικά πρότυπα που θεσπίζει το παγκοσμιοποιημένο κεφάλαιο. Δίπλα στους παραγωγούς πρώτων υλών, βρίσκουμε εδώ μια δεύτερη κατηγορία μισοβιομηχανικών χωρών που συνδιάζουν τη σύνδεση των νομισμάτων τους με το δολλάριο (ή με το Μάρκο) με ένα αυξανόμενο εμπορικό έλλειμμα. Είναι το μοντέλο του Μεξικού του 1994 ή της Ταϋλάνδης του 1997. Ανάμεσα στις επόμενες χώρες αυτής της κατηγορίας, υπάρχουν στην πρώτη γραμμή η Βραζιλία και η Αργεντινή, και χωρίς αμφιβολία και η Πολωνία. Επειδή τα θύματα του προηγούμενου σοκ δεν ανάρρωσαν αληθινά και επειδή η ιαπωνική ύφεση παρατείνεται, είναι τώρα το σύνολο του Νότου που μπαίνει σε μια περίοδο ύφεσης, ενώ έως πρότινος παρουσιαζόταν ως το νέο Ελντοράντο της ανάπτυξης.

Η παρούσα κρίση χτυπάει λοιπόν την καμπάνα των νεοφιλελεύθερων πολιτικών, εκείνων που επονομάζονταν πολιτικές διαρθρωτικής προσαρμογής. Με την διαδοχική κατάρρευση όλων των «μοντέλων», αποδείχθηκε ότι αυτός ο προσανατολισμός είναι επικίνδυνος και καταστροφικός. Να λοιπόν γιατί πρέπει να επιμένουμε στο γεγονός ότι αυτή η κρίση δεν είναι μόνο χρηματιστική. Τα κεφάλαια δεν μετακινούνται εντελώς στην τύχη. Μπαίνουν σε ορισμένες χώρες επειδή τα ελκύουν οι προοπτικές μεγάλης αποδοτικότητας, και αποχωρούν βιαστικά από αυτές όταν αυτές οι προοπτικές απειλούνται ή διαψεύδονται. Σύνδεση των τοπικών νομισμάτων με το δολλάριο, ιδιωτικοποιήσεις και διατήρηση ελκυστικών επιτοκίων, τα πάντα γίνονται για να κρατηθούν αυτά τα κεφάλαια. Αυτό που αντιτίθεται στη διατήρηση μιας τέτοιας τακτοποίησης είναι το βάθαιμα ενός μη ελεγχόμενου εμπορικού ελλείμματος που προδίδει ότι διατηρείται ή και εντείνεται η εξάρτηση. Η αύξηση του όγκου των εξαγωγών συνοδεύεται από την ακόμα ταχύτερη αύξηση των εισαγωγών, που τροφοδοτείται ειδικότερα από την κατανάλωση των κυρίαρχων τάξεων. Η υπερπαραγωγή προκαλεί κατόπιν μια πτώση των τιμών των εξαγόμενων εμπορευμάτων που έρχεται να επιδεινώσει ακόμα περισσότερο την ανισορροπία του εξωτερικού εμπορίου.Πέρα κι από τη χρηματιστική αστάθεια, είναι αυτοί οι μηχανισμοί που μας επιτρέπουν να πούμε πως το νεοφιλελεύθερο μοντέλο δεν εμφανίζει ούτε συνοχή, ούτε αναπτυξιακή βιωσιμότητα.

Η συνέπεια μπούμεραγκ για τις ιμπεριαλιστικές χώρες

Οι καθησυχαστικές δηλώσεις περί του μικρού κινδύνου να υπάρξουν συνέπειες ή περί του ότι το Εύρω θα παίξει το ρόλο ασπίδας αποκαλύπτουν κυρίως τον κυνισμό των κατεχόντων που αδιαφορούν πλήρως για την κρίση που υπάρχει σήμερα - και με το παραπάνω- στις επονομάζομενες αναδυόμενες ή τώρα, μάλλον...καταδυόμενες χώρες. Ταυτόχρονα, οι αστοί υπεύθυνοι δεν έχουν άδικο να επιμένουν στη σχετική διαμερισματοποίηση της παγκόσμιας οικονομίας που εκφράζει τη βαθειά ασυμετρία των ιμπεριαλιστικών σχέσεων. Δεν υπάρχει συντεταγμένη παγκόσμια οικονομία, εντελώς ομογενοποιημένη και ενοποιημένη στην οποία κάθε δυσκολία θα μεταβιβαζόταν αμέσως στο σύνολο. Ακόμα μια φορά, οι συνέπειες της κρίσης είναι προς το παρόν κυρίως κάθετες και διαδίδονται πριν απ'όλα ανάμεσα στις χώρες του Νότου.

Μπορούμε μάλιστα να διαπιστώσουμε πως σε

μια πρώτη φάση, οι συνέπειες είναι θετικές για τις χώρες του Βορρά. Η «αναζήτηση της ποιότητας» οδηγεί τα κεφάλαια που εγκαταλείπουν τις αναδυόμενες αγορές να καταφεύγουν σε πιό στέρεες ζώνες της παγκόσμιας οικονομίας για να ξαποστάσουν. Τα ομόλογα που εκδίδουν τα κράτη για να χρηματοδοτήσουν το δημοσιονομικό έλλειμμα (κρατικά ομόλογα και παρεμφερή) αντιπροσωπεύουν τότε αντίστοιχα καταφύγια. Οπως η Ευρώπη βρίσκεται σήμερα σε φάση ανάκαμψης, επωφελείται πρωτίστως από αυτή την κίνηση που τροφοδοτεί τη μείωση των επιτοκίων και συμβάλει (στη θεωρία) στην στήριξη της ανάπτυξης. Η δημιουργία του Εύρω είναι εδώ ένας δευτερεύων παράγοντας, επειδή οι αληθινές εγγυήσεις παρέχονται από την προοπτική πτώσης του δολλαρίου και από την υπογραφή των κρατών. Είναι όμως σκόπιμο να καμώνονται ότι βλέπουν σ'αυτό μια πρόσθετη απόδειξη της επιτυχίας του Εύρω. Αντίθετα, οι αστοί ηγέτες είναι αρκούντως πληροφορημένοι ώστε να μην καταφεύγουν σε στρουθοκαμηλισμούς που θα τους έκαναν να αγνοήσουν τις προσεχείς επιπτώσεις της χρηματιστικής κρίσης.

Η διάδοση της κρίσης μέσω των εμπορικών ρευμάτων είναι πιό εύκολο να κατανοηθεί: όταν οι χώρες σε κρίση κάνουν βουτιά, τότε καταρρέουν και ως αγορές. Αυτή η συνέπεια παρατηρήθηκε έως τώρα κυρίως στην Ασία όπου η αλληλεξάρτηση της Ιαπωνίας, των Τίγρεων και των Δράκων προκάλεσε μια αέναη πτωτική τάση. Η ιαπωνική ύφεση συνέβαλε τα μέγιστα στη μείωση των τιμών των πρώτων υλών και ειδικά του πετρελαίου. Εδώ, ο μεγάλος άγνωστος Χ είναι η Κίνα, που συγκλονίζεται ταυτόχρονα από εσωτερικές εντάσεις και από την κερδοσκοπία που ενέσκηψε επί του δολλαρίου του Χονγκ Κονγκ. Μια παράλληλη υποτίμηση του δολλαρίου του Χονγκ Κονγκ και του κινεζικού γιουάν γίνεται λοιπόν πιθανή.

Οσο για τις ιμπεριαλιστικές χώρες, οι αναλυτές προσπαθούν να καθησυχάσουν τους εαυτούς τους υπογραμμίζοντας το περιορισμένο μερίδιο των εξαγωγών τους που απορροφούν οι χώρες σε κρίση. Αυτό αληθεύει μόνον αν τις πάρουμε κάθε μια ξεχωριστά, και αληθεύει ακόμα περισσότερο όσον αφορά την Ευρώπη.Το αντίθετο γίνεται όμως ήδη

αισθητό όχι μόνο από την Ιαπωνία, αλλά και από τις Ηνωμένες Πολιτείες των οποίων σχεδόν οι μισές εξαγωγές είναι προσανατολισμένες προς την Ασία ή τη Λατινική Αμερική. Στις άμεσες συνέπειες πρέπει όμως να προσθέσουμε και τις έμμεσες. Αν για παράδειγμα η οικονομία των ΗΠΑ επιβραδαίνει εξαιτίας της πτώσης των πωλήσεων στην Ασία, αυτή η επιβράδυνση επηρεάζει κατόπιν τις ευρωπαϊκές και ιαπωνικές εξαγωγές προς τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αυτός είναι ο λόγος που κάνει τις προβλέψεις του ΔΝΤ να αναθεωρούνται συνεχώς προς τα κάτω, ακόμα και κατά το τρέχον έτος. Ενώ τον περασμένο Μάϊο, το ΔΝΤ προέβλεπε μια ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας για το 1998 κατά 3,1%, σήμερα βρισκόμαστε στο 2% που πρέπει μάλιστα να συγκρίνουμε με το 4% που ήταν ο μέσος όρος στην περίοδο 1994-1997.

Παράλληλα με την επιστροφή των κεφαλαίων στα πάτρια εδάφη, τα χρηματιστικά κανάλια μεταβίβασης άρχισαν να μπαίνουν στο παιχνίδι πριν απ'όλα στα χρηματιστήρια που πέφτουν με τρόπο χαοτικό και υπερευαίσθητο στην παραμικρή είδηση που κρίνεται δυσμενής. Είναι λοιπόν η Γουώλ Στρήτ που πέφτει κατά 6,4% μέσα σε μια μόνο μέρα, μετά την ανακοίνωση της απώλειας 150 εκατομμυρίων δολλαρίων από την τράπεζα επενδύσεων Salomon Smith Barney. Είναι το σύνολο των χρηματιστηρίων που παραπατάνε τη στιγμή της δημοσίευσης της έκθεσης (του εισαγγελέα) Στάρ, και είναι η μετοχή της Αλκατέλ που χάνει το 40% της μέσα σε μια μέρα, μετά την ανακοίνωση που κάνει λόγο για δυσμενέστερες προοπτικές. Πέρα από αυτό το ψυχολογικό κλίμα που ευνοεί ιδιαίτερα τις αλυσιδωτές πτωτικές αντιδράσεις, αυτό που πρέπει να μας κάνει να συνεχίσουμε να περιμένουμε και νέες «διορθωτικές κινήσεις» στα χρηματιστήρια είναι οι συνέπειες που προκαλεί η ανάγκη σβησίματος των απωλειών.

Οι τράπεζες αποτελούν εδώ ένα δίαυλο μεταβίβασης μέσα στη χρηματιστική σφαίρα, αλλά και από αυτήν προς την πραγματική οικονομία. Πράγματι, οι τράπεζες διαθέτουν περιουσιακά στοιχεία που χρησιμεύουν ως εγγύηση για τις πιστώσεις. Αν τα χρηματιστηριακά σοκ απαξιώνουν αυτά τα περιουσιακά στοιχεία τότε οι τράπεζες υπόκεινται σε πιέσεις που μεταφράζονται στη συρρίκνωση των πιστώσεων. Αυτό το *credit crunch* εμφανίζεται ανάγλυφα στην περίπτωση της Ιαπωνίας όπου είναι το σύνολο του τραπεζικού συστήματος που βρίσκεται πιά σε τέτοια κατάσταση. Συμβάλει στην εξήγηση του ιαπωνικού αινίγματος στο οποίο ούτε η μείωση των επιτοκίων, ούτε οι δημοσιονομικές δαπάνες δεν καταφέρνουν, εδώ και πολλά χρόνια, να επαναδραστηριοποιήσουν την οικονομική μηχανή. Οταν οι γερμανικές τράπεζες θα κάνουν τον απολογισμό των απωλειών τους στη Ρωσία, τότε θα κινδυνεύσουμε να δούμε το ίδιο είδος φαινομένων, ακόμα και αν ένα μέρος αυτών των απωλειών καλύπτεται από έναν δημόσιο χρηματοδοτικό οργανισμό.

Οι ενδοϊμπεριαλιστικές αντιφάσεις

Η Ιαπωνία είναι σήμερα σε ύφεση, αλλά πάνε έξι χρόνια από τότε που η ανάπτυξή της σιγά-σιγά μηδενίστηκε. Θα χρειαστεί να επανέλθουμε για να μιλήσουμε λεπτομερέστερα για το τέλος αυτού του μοντέλου, το οποίο μάγευε και εγκωμιαζόταν μόλις πριν μερικά χρόνια. Αυτή η απώλεια δυναμισμού έχει μεγάλη σχέση με την επιβράδυνση των ιαπωνικών εξαγωγών και άρα δεν μπορεί λοιπόν να ξεκόβεται από την ανατίμηση του γιεν που επέβαλαν οι Ηνωμένες Πολιτείες στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Η κρίση των ακινήτων και η ουσιαστική χρεωκοπία του τραπεζικού συστήματος συμβάλουν στην παράταση αυτής της αποτελμάτωσης, αλλά σε όλα αυτά θα χρειαζόταν να προσθέσουμε επίσης την σχετική ανικανότητα του ιαπωνικού συστήματος εισαγωγής νεωτερισμών να αντισταθεί στη βορειοαμερικανική επίθεση που αποσκοπεί στην επανεπιβολή της τεχνολογικής της πρωτοκαθεδρίας. Η ιαπωνική ύφεση συμβάλει πάντως στη μακρόχρονη επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Ασία και σε όλο τον κόσμο.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες βρίσκονται τώρα καθ'οδόν προς την έξοδό τους από έναν αναπτυξιακό κύκλο του οποίου η ασυνήθιστη διάρκεια έδωσε λαβή για ενθουσιώδεις θεωρητικοποιήσεις. Αν πιστεύαμε τον τίτλο ενός βιβλίου που έγραψαν δύο δημοσιογράφοι της *Wall Street Journal* που κάνει λόγο για μια *«αναπτυξιακή έκρηξη 20 ετών»*, τότε θα έπρεπε να βρισκόμαστε στην αρχή μιας νέας φάσης ευημερίας. Το κεντρικό επιχείρημα υπέρ αυτής της θέσης είναι ότι η ανάκαμψη της παραγωγικότητας στις ΗΠΑ είναι πιθανώς ένα στατιστικό εφεύρημα, επειδή αυτά τα φαινομενικά κέρδη απορρέουν από μια διπλή υποτίμηση, της επιμήκυνσης του χρόνου εργασίας και της γενίκευσης των πολλαπλών απασχολήσεων. Σ'αυτή την αισιόδοξη θεώρηση αντιπαρατίθεται τότε η θέση της ανικανότητας του καπιταλισμού να αξιοποιήσει όλες τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών. Δεν είναι σίγουρα αναγκαίο να ανοίξουμε εδώ αυτή τη βασική συζήτηση, μια και η λύση μπορεί να δωθεί με πολύ πρακτικό τρόπο από την αλλαγή του κύκλου. Κι αυτό επειδή θα υπάρξει σίγουρα αναστροφή, πράγμα που σημαίνει πως το μόνο ερώτημα που απομένει είναι πλέον ποιά θα είναι η μορφή της: μαλακή προσγείωση ή βίαιη αναδίπλωση;

Πολλά στοιχεία μας οδηγούν να κλίνουμε προς το δεύτερο σενάριο. Αναφέρονται στη βιωσιμότητα της ανάπτυξης και της κατανάλωσης στο εσωτερικό, του εμπορικού ελλείμματος στο εξωτερικό. Ο παρών κύκλος υποστηρίχθηκε από μια σταθερή πρόοδο της κατανάλωσης, που δεν διαψεύστηκε έως τώρα. Ομως, πρόκειται ακριβώς για κάτι το τεχνητό που αποτυπώνεται εύγλωττα σε έναν αριθμό: το ποσοστό αποταμίευσης των νοικοκυριών έπεσε στο 0,6%, πράγμα που σημαίνει πως κατά μέσον όρο, οι ιδιώτες καταναλώνουν το σύνολο των εισοδημάτων τους. Στην πραγματικότητα, ένα τμήμα τους επωφελήθηκε πλουτίζοντας από την χρηματιστηριακή άνοδο (η Wall Street διπλασίασε μέσα σε τρία χρόνια), ενώ ένα άλλο τμήμα χρεώθηκε σημαντικά. Κατά συνέπεια, κάθε υποχώρηση της Wall Street και κάθε αναδίπλωση της ανάπτυξης είναι καταδικασμένες να μεγεθύνουν αμέσως την πτωτική πορεία τους. Αν τα πιό πλούσια νοικοκυριά χάνουν στο Χρηματιστήριο, μειώνουν την κατανάλωσή τους. Αν τα πιό χρεωμένα νοικοκυριά χάνουν την εργασία τους, τότε τα ίδια καταστρέφονται και ταυτόχρονα προκαλούν δυσκολίες στα πιστωτικά ιδρύματα.

Ξανασυναντάμε παρόμοιες αβεβαιότητες στο μέτωπο του εξωτερικού εμπορίου όπου οι ΗΠΑ επιστρέφουν σε ελλείμματα ρεκόρ. Η Δαμόκλειος σπάθη που διαφαίνεται είναι τότε το ζήτημα της χρηματοδότησης αυτού του ελλείμματος για το οποίο οι ζηλωτές της νέας εποχής ξεχνούν συστηματικά να μιλήσουν. Βέβαια, το τρέχον έλλειμμα είναι μικρότερο του 3% του ΑΕΠ, αλλά από τη στιγμή που το ζητούμενο είναι η χρηματοδότηση αυτού του ποσού, αυτό που μετράει είναι το απόλυτο ύψος του (περίπου 220 δισεκατομμύρια). Το συσσωρευμένο χρέος των ΗΠΑ πλησιάζει τα 1.500 δισεκατομμύρια δολλάρια και μόνο οι τόκοι αντιπροσωπεύουν 100 δισεκατομμύρια δολλάρια για το 1998. Ολο το πρόβλημα είναι κατά πόσον αυτά τα συσσωρευμένα ελλείμματα θα εξακολουθήσουν να χρηματοδοτούνται από την Ιαπωνία και την Ευρώπη. Προς το παρόν, η απάντηση είναι θετική, επειδή τα ιαπωνικά επιτόκια είναι σήμερα σχεδόν μηδενικά και άρα ελάχιστα ελκυστικά. Οσο για τα ευρωπαϊκά πλεονάσματα, αυτά πρέπει κάπου να τοποθετηθούν. Αυτές οι διαπιστώσεις υπογραμμίζουν πάντως τον μη βιώσιμο χαρακτήρα του αμερικανικού μοντέλου και, αν χρειαζόταν, την αδυναμία επέκτασής του στην Ευρώπη. Στο άμεσο μέλλον, το πιό πιθανό σενάριο είναι εκείνο της ταχύτερης και πιό έντονης, σε σχέση με τις προβλέψεις, επιβράδυνσης της αμερικανικής οικονομίας. Αυτή η συζήτηση δείχνει επίσης ότι ένα από τα κεντρικά ζητήματα που θα επηρεάσουν αποφασιστικά τη μοίρα αυτής της κρίσης αφορά τις τριγωνικές σχέσεις μεταξύ Ιαπωνίας, Ηνωμένων Πολιτειών και Ευρώπης.

Οι οικονομολόγοι έχουν την τάση, αυτές τις μέρες, να συγχέουν την *Euroland* (σ.σ.Ευρωχώρα) με την *Disneyland*. Καθένας τους επιχαίρει για το ρόλο της ασπίδας που παίζει το Εύρω. Μετά από χρόνια ευρωσκλήρωσης, η Ευρωπαϊκή Ενωση καλείται να αναλάβει ρόλο ατμομηχανής της παγκόσμιας οικονομίας κατά τους επόμενους μήνες. Δεν είναι σίγουρα παράλογο να υποθέσουμε ένα αισιόδοξο σενάριο σύμφωνα με το οποίο οι συνέπειες της κρίσης θα αποτελούσαν το βάπτισμα του πυρός μιας Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας που θα είχε την ευκαιρία να ξεπεράσει το ρόλο του φύλακα του νέου νομίσματος για να μετεξελιχθεί σε όργανο συννενόησης και εκλεπτυσμένης διαχείρησης της οικονομίας. Δυστυχώς, αυτή η αισιόδοξη θεώρηση των πραγμάτων δεν είναι η πιό πιθανή. Η συνθήκη του Αμστερνταμ, που σύντομα θα έλθει προς κύρωση, διαπνέεται από μια λογική που οδηγεί εκ του ασφαλούς σε μια πολιτική που δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τις συνέπειες της χρηματιστικής αναταραχής. Απέναντι σ'αυτό που οι οικονομολόγοι αποκαλούν ένα «ασυμετρικό σοκ», οι ευρωπαϊκές εθνικές οικονομίες δεν έχουν τα ίδια όπλα, από την άποψη ότι διαφέρει από χώρα σε χώρα η ένταξή τους στην παγκόσμια αγορά (διάρθρωση του εξωτερικού εμπορίου, εξειδίκευση, ευαισθησία σε μια πτώση του δολλαρίου) και οι εσωτερικοί συσχετισμοί δυνάμεων μεταξύ των τάξεων. Αυτές είναι οι αντικειμενικές αιτίες που θα εμποδίσουν να υπάρξει μια συντονισμένη συμπεριφορά. Οι αντιδράσεις θα έχουν την τάση να αποκλίνουν αυθόρμητα, τόσο στο επίπεδο των Κρατών, όσο και σ'εκείνο των διαφόρων τμημάτων του ευρωπαϊκού κεφαλαίου. Να τονώσουμε με ρευστό ή να επωφεληθούμε για να αναδιαρθρώσουμε το κεφάλαιο; Να αυξήσουμε τη λιτότητα ή αντίθετα, να ενισχύσουμε την αγοραστική δύναμη; Να ακολουθήσουμε ή όχι την πτώση του δολλαρίου; Τόσα και τόσα ερωτήματα για τα οποία η διαδικασία του Μάαστριχτ δεν διαθέτει ούτε τους θεσμούς, ούτε τις αρχές που είναι απαραίτητες για να υπάρξει μια συντονισμένη απάντηση. Ολη η φιλοσοφία της οδηγεί σε μια φιλο-κυκλική πολιτική που, αντί να απαλύνει το σοκ, του πολλαπλασιάζει τις επιπτώσεις. Για να πεισθούμε γι'αυτό, αρκεί να ακούσουμε τι διακηρύσσει εφεξής ο Βιμ Ντουϊζεμπεργκ, ο πρόεδρος της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας: *«Αν οι κυβερνήσεις περιορισθούν μόνο στους αρχικούς στόχους σε ό,τι αφορά τα ελλείμματα για το 1999, τότε μερικές χώρες, αντί να τις προσεγγίσουν, θα απομακρυνθούν από τις απαιτήσεις του συμφώνου σταθερότητας που επιδιώκει έναν προϋπλογισμό σχεδόν εξισορροπημένο ή ακόμα και πλεονασματικό».*

Βέβαια, η συνάντηση του G7 έστειλε ένα

μήνυμα υπέρ των πολιτικών που ενισχύουν την ανάπτυξη, τονίζοντας ότι *«ο πληθωρισμός είναι χαμηλός ή σε πτωτική πορεία σε πολλά τμήματα του κόσμου»* και επιμένοντας στην ανάγκη μιας *«στενής συνεργασίας»* για *«να διατηρηθούν ή να δημιουργηθούν οι συνθήκες για μια παραπέρα βιώσιμη ανάπτυξη και για την χρηματιστική σταθερότητα»*. Ο Κλίντον έσπευσε να ξεκαθαρίσει πως *«οι Ηνωμένες Πολιτείες πρέπει να εργασθούν μαζί με την Ιαπωνία και την Ευρώπη, καθώς και με άλλες χώρες, για να ενισχύσουν την ανάπτυξη»*. Ωστόσο, οι υπεύθυνοι των Κεντρικών Τραπεζών έσπευσαν να εκδηλώσουν τη διαφωνία τους. Εκ μέρους της Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ, ο Γκρήνσπαν δήλωσε πως *«προς το παρόν, δεν υπάρχει καμιά απόπειρα για να συντονισθεί μια μείωση των επιτοκίων»*, ενώ ο Τίτμάγιερ, ο συνάδελφός του της Γερμανικής Κεντρικής Τράπεζας, τον μιμήθηκε λέγοντας πως δεν θα έπρεπε *«να δούμε στο ανακοινωθέν του G7 το σινιάλο μιας γενικής νομισματικής ύφεσης»* και πως δεν έβλεπε *«κανένα λόγο»* για μια τέτοια ύφεση στην ηπειρωτική Ευρώπη. Για να δανειστούμε την ανήσυχη διατύπωση του Martin Wolf στους *Financial Times* της 9ης Σεπτεμβρίου: *«Η Ευρώπη είναι σε καλύτερη θέση για να αντέξει. Δυστυχώς είναι ελάχιστα πιθανό πως θα προσπαθήσει να το πράξει»*. Από τη μεριά τους, οι Αμερικανοί γερουσιαστές αρνήθηκαν να αυξήσουν την αμερικανική συνδρομή στο ΔΝΤ.

Μια ιδεολογική και πολιτική καμπή

Το άγχος των αστών υπευθύνων είναι έκδηλο. *«Κάθε πρόσωπο που διαθέτει αίσθηση της ιστορίας και κάποια ψήγματα φαντασίας θα έπρεπε σήμερα να ανησυχεί σοβαρά»* γράφει ο ίδιος Martin Wolf. Ο πρόεδρος του ΔΝΤ Michel Campdessus τον ακολουθεί διακηρύσσοντας: *«Θα χτυπήσω την καμπάνα: πρέπει να ετοιμαστούμε, χωρίς καθυστέρηση, για την επόμενη κρίση»*. Ο χρηματιστής George Soros, που μόλις υπέστη τεράστιες απώλειες, πέφτει σε κατάθλιψη: *«Το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα, που γέννησε μια αξιοζήλευτη ευημερία σ'αυτή τη χώρα στα δέκα τελευταία χρόνια, είναι καθ'οδόν προς την αποσύνθεσή του»*. Φυσικά, δεν πρέπει να πάρουμε τοις μετρητοίς αυτές τις εκτιμήσεις. Ομως αυτή η ανησυχία στηρίζεται πάνω στην ύπαρξη σκοτεινών σεναρίων που σωρεύουν τις αρνητικές συνέπειες. Η εταιρία αξιολόγησης Standard & Poor τονίζει πως ένα δεύτερο υφεσιακό κύμα πλήττει εφεξής την Σινγκαπούρη, την Ταϊβάν, το Χονγκ Κονγκ και την Κίνα, και αρχίζει να φθάνει στις ακτές των ΗΠΑ και της Ευρώπης. Εκτιμά πως *«υπάρχει μια πιθανότητα στις τέσσερις τα προβλήματα της Ασίας να συνεχίσουν να επιδεινώνονται κατά τους επόμενους μήνες και να οδηγήσουν σε μια ύφεση παρόμοια με εκείνη της δεκαετίας του 1930, πράγμα που θα είχε πολύ σημαντικές επιπτώσεις πάνω στην παγκόσμια οικονομία»*. Το μαύρο σενάριο θα συνδίαζε τα ακόλουθα στοιχεία: χρεωκοπία πολλών μεγάλων χρηματιστικών ιδρυμάτων στην Ιαπωνία, νέα κατάρρευση του Χρηματιστηρίου στο Τόκυο, πτώση του γιεν στα 200 ανά ένα δολλάριο, υποτίμηση κατά 40% του κινεζικού γιουάν και του δολλαρίου του Χονγκ Κονγκ, νέες υποτιμήσεις στην υπόλοιπη Ασία, χρεωστάσιο της Ινδονησία, σημαντικές υποτιμήσεις στη Λατινική Αμερική και ειδικά στη Βραζιλία. Το αποτέλεσμα αυτών των αλυσιδωτών αντιδράσεων θα ήταν μια ύφεση στις ΗΠΑ με μείωση του ΑΕΠ κατά 0,5% το 1999, και μια πολύ έντονη επιβράδυνση στην Ευρώπη όπου η ανάπτυξη θα έπεφτε στο 1,3%.

Οι αρθρώσεις αυτού του μαύρου σεναρίου επιτρέπουν να κατανοηθεί γιατί αυτό το καταστροφικό σχέδιο ταυτόχρονης και γενικής κατάρρευσης όλων των οικονομιών δεν συνιστά την πιό πιθανή υπόθεση, έστω κι αν οι πιθανότητές του αυξήθηκαν στη διάρκεια των τελευταίων μηνών. Το αληθοφανέστερο σενάριο είναι σήμερα εκείνο της συντόμευσης του κύκλου στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη, που θα οδηγούσε στην κλιμακωτή είσοδο των διαφόρων ζωνών της παγκόσμιας οικονομίας σε μια φάση πολύ επιβραδυμένης ανάπτυξης που θα συνοδεύεται από τοπικές υφέσεις και από μια αυξημένη αποσύνδεση Βορρά-Νότου. Αυτή η κατάσταση θα τονίσει τον κατακερματισμό της παγκόσμιας οικονομίας (ύφεση στο Νότο, στασιμότητα στο Βορρά) και το ακριβές της στίγμα θα εξαρτηθεί κυρίως από το βαθμό της συννενόησης των ιμπεριαλιστικών χωρών. Οταν ακούμε τον πρόεδρο του ΔΝΤ να εξηγεί πως *«ο όρος συννενόηση είναι αντιπαθέστατος στις κεντρικές τράπεζες που υπερασπίζονται σθεναρά τον αυθόρμητο χαρακτήρα των αποφάσεών τους»* τότε μπορούμε να έχουμε τις αμφιβολίες μας.

Δεν μπορούμε βέβαια να ικανοποιηθούμε από τη μίζερη απολογητική επιχειρηματολογία του Campdessus κατά τον οποίο *«δεν ήταν η στρατηγική που ήταν κακή, αλλά η εφαρμογή της»*. Οι πιό σοβαροί αστοί ιδεολόγοι προσπαθούν να εμβαθύνουν το πρόβλημα όπως π.χ. αυτός ο αθρογράφος του *The Economist* της 5ης του περασμένου Σεπτέμβρη, που μπαίνει στην ουσία του γράφοντας: *«όσο για την αίσθηση πως δεν είναι μόνο η διεθνής αγορά κεφαλαίων, αλλά και τα ίδια τα θεμέλια της καπιταλιστικής οικονομίας που πρέπει να τεθούν υπό αμφισβήτηση, δεν μπορεί παρά να μας προκαλέσει θλίψη το γεγονός ότι μια τέτοια ιδέα επανέρχεται στην επιφάνεια. Είναι αλήθεια πως η Ινδία και η Κίνα, που είναι πολύ λιγότερο*

συνδεδεμένες με το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα από όσο η Νότια Κορέα και άλλες χώρες, συμπεριφέρθηκαν καλύτερα στη διάρκεια αυτής της κρίσης. Σίγουρα, υπάρχουν διδάγματα που πρέπει να εξαχθούν». Ο τόνος δώθηκε: είμαστε βέβαια υποχρεωμένοι να αναγνωρίσουμε πως η παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία δεν είναι ό,τι καλύτερο, αλλά μας χρειάζεται μια ελεγχόμενη αναδίπλωση που σώζει το ουσιώδες.

Η ρωγμή άνοιξε. Το ότι ο Campdessus έφτασε να δηλώσει στο όνομα του ΔΝΤ πως *«δεν απαγορεύονται οι έλεγχοι των διακινήσεων κεφαλαίων»* αλλά πως *«πρέπει να τους χειριζόμαστε με την πιό ακραία φρόνηση»* συνιστά ένα είδος χαριστικής βολής για το ΜΑΙ (Πολυμερές Σύμφωνο για τις επενδύσεις) του οποίου το σχέδιο ήταν ακριβώς να θέσει εκτός νόμου την παραμικρή απόπειρα ελέγχου. Στο *Fortune* της 9ης Ιουλίου 1998, ο Krugman βάζει το δάχτυλο στην πληγή με ένα άρθρο που έχει τον απέριττο τίτλο *«Ηλθε η ώρα να γίνουμε ριζοσπάστες» («It's time to get radical»)*. Δείχνει γιατί οι κλασικές συνταγές δεν λειτουργούν πιά και αναρωτιέται αν υπάρχουν άλλες. Ιδού η απάντησή του: *«Ναι, υπάρχει μία, αλλά είναι μια εκτός μόδας και τόσο στιγματισμένη λύση που κανείς δεν θα διακινδύνευε να την προτείνει. Οι απαγορευμένες λέξεις είναι έλεγχος των ανταλλαγών».* Στον *The Economist* της 12ης Σεπτεμβρίου, ο Jeffrey Sachs κάνει βίαιη επίθεση στο ΔΝΤ, του οποίου διετέλεσε ένας από τους γκουρού, και υποβάλει μια παραπλήσια πρόταση: *«Οι αναπτυσσόμενες χώρες θα έπρεπε να επιβάλουν τους δικούς τους ελέγχους στα μικροπρόθεσμα διεθνή δάνεια (...) Η Χιλή το κάνει φορολογώντας τις μικροπρόθεσμες κινήσεις κεφαλαίων. Αξίζει να διερευνηθούν άλλες προσεγγίσεις».* Να ποιό είναι ένα από τα πιό αναπάντεχα χαρακτηριστικά του παρόντος κλίματος: οι αρχαϊκές συνταγές συζητιούνται και η εφαρμογή τους γίνεται ανεκτή. Ετσι, η Μαλαισία άρχισε να εφαρμόζει αυστηρούς ελέγχους πάνω στην κίνηση των κεφαλαίων, το Χονγκ Κονγκ παρεμβαίνει στο Χρηματιστήριο για να τιμωρήσει τους κερδοσκόπους, η Ρωσία ανέστειλε το χρέος της, η ιαπωνική κυβέρνηση μόλις αποφάσισε την εθνικοποίηση της Long Term Credit Bank of Japan αποκαλώντας την διακριτικότερα *«ειδική διαχείρηση από το Κράτος»*.

Ο Sachs δεν αρκείται να ασκεί κριτική στο ΔΝΤ και στην Παγκόσμια Τράπεζα επειδή ενήργησαν *«με απίστευτη αλαζονεία απέναντι στις αναπτυσσόμενες χώρες»*. Σ'αυτή την καταγγελία των τελεσιγράφων του ΔΝΤ (που μοιάζει πολύ με αυτοκριτική) προσθέτει και προτάσεις. Η πρώτη είναι να μπεί εμπρός ένα σχέδιο Μάρσαλ που θα χρησιμοποιήσει σαν ενδιάμεσα τις περιφερειακές οργανώσεις, για παράδειγμα τον ASEAN. Η δεύτερη είναι να ακυρωθεί το χρέος των φτωχότερων χωρών, πολύ ταχύτερα από όσο γίνεται τώρα. Ο Sachs συνεχίζει με την ίδια δριμύτητα ξεσκεπάζοντας τα ιδανικά της Παγκόσμιας Τράπεζας που, κατ'αυτόν, θα ήταν *«οι χώρες να μην καταρρέουν, αλλά και να μην ανακάμπτουν ποτέ πραγματικά»*.Η Παγκόσμια Τράπεζα θα έπρεπε να αφιερωθεί στην ανάπτυξη.

Βλέπουμε λοιπόν να γίνεται μια σημαντική αλλαγή. Οχι μόνο οι νεοφιλελεύθερες λύσεις χάνουν απότομα τη νομιμότητά τους, αλλά ταυτόχρονα εμφανίζονται στο προσκήνιο ριζοσπαστικές λύσεις που προτείνονται προς συζήτηση. Η ιδέα ότι η πλήρης απελευθέρωση των κεφαλαίων δεν είναι η καλύτερη λύση, οδηγεί στην παραδοχή της δυνατότητας, ή ακόμα και της χρησιμότητας, του ελέγχου των κινήσεων των κεφαλαίων. Ολο το σκεπτικό του σχεδίου ΜΑΙ έγινε κατά κάποιο τρόπο σκόνη. Αν και ταυτόχρονα ζητούν συγγνώμη, κάνουν λόγο για έλεγχο των ανταλλαγών και για εθνικοποίηση. Ακόμα κι αν οι κοινωνικές εναλλακτικές λύσεις δεν πρόκειται να αναδειχθούν από τη μια μέρα στην άλλη, είναι πάντως βέβαιο πως η ασιατική και η ρωσική κρίση άνοιξαν μια νέα φάση.

Michel Husson

Ελληνική οικονομία και μετανάστες

του Δημήτρη Λιβιεράτου

Υστερα από την καταστροφή στη Μικρά Ασία, τον Αύγουστο του 1922, ένα τεράστιο κύμα προσφύγων ενάμισι εκατομμυρίου ανθρώπων προστέθηκε στον πληθυσμό της Ελλάδας των 5.021.890 κατοίκων του 1920. Από το 1917 άρχισε η είσοδος από βαλκανικές χώρες, Ρωσία, Τουρκία. Πολλοί δεν ήξεραν και ούτε έμαθαν συστηματικά ελληνικά. Σκληρή εποχή ο Μεσοπόλεμος για τους πρόσφυγες. Σε άθλιους συνοικισμούς πέρασαν τουλάχιστον τριάντα χρόνια ζωής αυτές οι ομάδες. Σε άλλο βιβλίο μας έχουμε περιγράψει την εξέλιξή τους. Να τονίσουμε όμως ότι αυτοί οι πρόσφυγες, με πολλές γνώσεις τους, αλλά κυρίως, με την απέραντη, ατέλειωτη εργασία τους για επιβίωση, έδωσαν μια τεράστια ώθηση στην ελληνική οικονομία. Όλοι οι κλάδοι επωφελήθηκαν. Γεωργία, Βιοτεχνία, Βιομηχανία, Ναυτιλία, έκαναν το μεγάλο άλμα εκείνη την εποχή. Ο Μεσοπόλεμος, σκληρή περίοδος, κατά την οποία απογειώθηκε η ελληνική οικονομία. Πάνω στην αθλιότητα των προσφύγων συσσώρευσαν πλούτη, μεγάλοι και μικροί καπιταλιστές. Με δυο λόγια, άλλαξε η χώρα εκείνη την περίοδο. Σταδιακά, χωρίς το μεγάλο δράμα του 1922, τα τελευταία 20 χρόνια, μεγάλες ομάδες ανθρώπων πέρασαν τα ελληνικά σύνορα για να εγκατασταθούν και να εργαστούν στη χώρα μας. Η μεγαλύτερη κίνηση πληθυσμού από το 1922 στη χώρα μας.

Όπως έγινε και με τους πρόσφυγες του 1917-20, οι οποίοι στη μεγάλη τους πλειοψηφία ήταν Ελληνες, στην καταγωγή, υπέστησαν την καχυποψία και εχθρότητα πολλών κατοίκων αυτής της χώρας. Συναισθήματα ρατσιστικά, απάνθρωπα πολλές φορές, καλλιεργούμενα για την ανάπτυξη της κοινωνικής διάκρισης και διαίρεσης, όπως επιδιώκει πάντοτε η κυρίαρχη ιδεολογία της άρχουσας κεφαλαιοκρατικής τάξης. Μόνον με τη διαίρεση και αλληλοεχθρότητα μπορεί να περάσει όποια αντεργατική πολιτική μπορεί.

Ακριβώς αυτός ο ελληνικός καπιταλισμός επωφελήθηκε από την είσοδο των μεταναστών. Οπως έγινε και με αυτούς του Μεσοπολέμου. Τα κέρδη, άμεσα και έμμεσα, συσσωρεύτηκαν και συσσωρεύονται. Η διόγκωση των ελληνικών τραπεζών, της βιομηχανίας, η επέκταση σε πολλές ξένες χώρες με μεγάλες επενδύσεις, προέρχονται σε μεγάλο βαθμό, από αυτή τη φτηνή, ανασφάλιστη και ανεξέλεγκτη εργασία των μεταναστών. Επαναλαμβάνεται το ίδιο, όπως και με τους πρόσφυγες του Μεσοπολέμου. Υπερεκμετάλλευση, εχθρότητα, τρομοκρατία, απειλές συνοδεύουν το πικρό μεροκάματο.

Οι αντιδράσεις μερικών φωτισμένων ομάδων της Αριστεράς, που έδειξαν και δείχνουν την αλληλεγγύη τους με τους μετανάστες, δεν μπόρεσαν να ανακουφίσουν τις δύσκολες ώρες που πέρασαν και περνάνε ακόμα, μέχρι να θεμελιώσουν μιαν ανθρώπινη ζωή στη χώρα μας.

Η Ελλάδα από το 1974 έπαψε να είναι χώρα εξαγωγής μεταναστών και μετεβλήθη σε χώρα υποδοχής μεταναστών.

Το μεγάλο ρεύμα άρχισε μετά το 1990. Οταν κατέρευσαν τα γραφειοκρατικά σταλινικά καθεστώτα της Ανατολής. Οι Αλβανοί κατά μάζες περνούσαν τα σύνορα και αποτέλεσαν ένα φτωχό υποπρολεταριάτο που δούλευε και δουλεύει με άθλια μεροκάματα και συνθήκες ζωής. Είχαν προηγηθεί Πολωνοί, Κούρδοι, Τούρκοι, Πακιστανοί, Ινδοί. Μετά τους Αλβανούς οι ελληνικής καταγωγής από τις πρώην χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, Βούλγαροι, Ρουμάνοι, Ουκρανοί, Ρώσοι κλπ.

Να σημειώσουμε όμως κάτι που δεν αναφέρεται. Το κύμα των μεταναστών, προσωρινών και μόνιμων, από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Κανείς δεν τους συζητάει, ενώ είναι εκατοντάδες χιλιάδες. Εγκαθίστανται κυρίως στα χωριά και έχουν όλο το δικαίωμα παραμονής και εργασίας. Κατά τη γνώμη μας, είναι ένα ρεύμα που θα μεγαλώσει τα επόμενα χρόνια.

Ο ελληνικός τρόπος ζωής, το κλίμα, η συγχρώτιση, διευκολύνουν την ενσωμάτωση και απορρόφηση. Χωρίς κανένα σοβαρό πρόγραμμα. Ετσι απλά, με ανοργάνωτες κινήσεις διασποράς, όπου υπάρχει δουλειά.

Πληθυσμιακά και μετανάστες

Το 1997 είναι σημαδιακή χρονιά για τα πληθυσμιακά της χώρας μας. Για πρώτη φορά οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις. Όμως ο ελληνικός πληθυσμός αυξάνει, όπως βλέπουμε παρακάτω.

Αριθμός κατοίκων της χώρας:

1961	8.768.641
1981	9.740.417
1991	10.259.900
1992	10.321.862
1993	10.379.426
1994	10.409.605
1995	10.454.019
1996	10.475.886
1997	10.486.595

Η διαφορά μεταξύ 1991 και 1997 είναι 226.695 κάτοικοι.

Τώρα ας δούμε τις γεννήσεις και τους θανάτους, αυτά τα χρόνια:

	Θάνατοι	Γεννήσεις	Διαφορά
1991	95.003	102.482	6.559
1992	95.840	103.797	7.957
1993	96.840	101.499	4.659
1994	97.200	103.460	6.260
1995	99.655	101.102	1.447
1996	100.155	100.355	200
Σύνολο			27.082

ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΕΠΙΛΟΓΗ 1998)

Από το 1991 ο πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε κατά 226.695 άτομα. Μόνον 27.087 προέρχονται από τη φυσική αύξηση μεταξύ διαφοράς θανάτων και γεννήσεων. Οι υπόλοιποι έγιναν Ελληνες υπήκοοι, σαν Ελληνες του εξωτερικού, σαν παλιννοστούντες ή ακόμη ξένοι που για διάφορους λόγους θεωρήθηκε ότι μπορούν να πάρουν την σπουδαία πλέον υπηκοότητα. Αυτή που νομιμοποιεί στην ύπαρξή σου. Την απόκτηση ενός διαβατηρίου από τα καλύτερα στον κόσμο σήμερα. Παράδειγμα αναφέρουμε τους παλιννοστούντες ομογενείς από την πρώην ΕΣΣΔ, όπως αναφέρονται. Από το 1991 περίπου 120.000 έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα. Γίνονται Ελληνες βέβαια. Στην αρχή τους εγκαθιστούσαν σε ιδιαίτερες ξεχωριστές περιοχές, αλλά το σύστημα απέτυχε. Επομένως, τους δίνουν δάνεια κατοικίας, καλλιεργήσιμη γη και άλλα πλεονεκτήματα για να σκορπιστούν στην επικράτεια. Να μην δημιουργούνται γκέτο με χωριστές ενότητες. (Καθημερινή 28.8.98).

Οπως βλέπουμε, η αύξηση του πληθυσμού προέρχεται από την ομαλοποίηση της κατάστασης μεταναστών. Ενώ φαίνεται ότι δεν υπάρχει καμιά ουσιαστική πολιτική, η υπαλληλική γραφειοκρατία έχει καθορίσει τη δική της. Με την αποδοχή βέβαια, της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας, χωρίς να γίνεται μεγάλος θόρυβος. Οταν υπάρχει κάποιο δικαιολογητικό ελληνικής προέλευσης, καταγωγής, κάποιου λόγου, προχωρούν.

Ομως, να παρατηρήσουμε ότι παρά τις αφίξεις πολλών μεταναστών, οι οποίοι είναι σαφώς νεότερης ηλικίας από τον μέσο ελληνικό όρο, οι γεννήσεις είναι χαμηλές. Αυτό είναι φυσικό. Οι μετανάστες δεν κάνουν παιδιά τα πρώτα χρόνια, μέχρι να τακτοποιηθούν κάπως σε κατοικία, εργασία και γενική κατάσταση. Τα πρώτα χρόνια πάντα είναι δύσκολα για προσαρμογή.

Αλλά και οι εποχιακοί ή προσωρινοί μετανάστες δύσκολα φέρνουν τα παιδιά τους. Τα αφήνουν στις οικογένειες πίσω. Πολλοί λογαριάζουν να γυρίσουν, με χρήματα, μετά μερικά χρόνια, να βελτιώσουν στον τόπο τους τις συνθήκες ζωής τους. Οι άλλοι που σκέφτονται ή αποφασίζουν με τον καιρό να μείνουν τότε σκέφτονται να φέρουν και την οικογένεια. Αυτά συνέβησαν σε όλες τις μεταναστεύσεις, σε όλες τις χώρες. Συμβαίνουν και τώρα στην Ελλάδα.

Υπολογισμός μεταναστών

Δύσκολα να υπολογίσει κανείς πόσοι είναι οι μετανάστες στην Ελλάδα. Στατιστικές δεν δίνονται. Ισως δεν υπάρχουν εκτιμήσεις ή ίσως δεν θέλουν να δώσουν για να μην τρομάξει ο κόσμος που

σκέφτεται στενά και αντι-ξενικά.

Την 30.9.98 ο υπουργός Εργασίας ανακοίνωσε ότι στην απογραφή μεταναστών που επιχειρήθηκε, παρουσιάστηκαν 373.916 αλλοδαποί, εκ των οποίων μόλις 70.000 έχουν υποβάλει αίτηση για πράσινη κάρτα (Καθημ. 1.10.98).

Οι παράνομοι, άλλοι τόσοι και περισσότεροι. Δεν έχουν μόνιμη δουλειά, δεν έχουν εργοδότες που θα θέλανε να δώσουν βεβαίωση για τη νομιμοποίηση της θέσης τους. Κινούνται συνεχώς, σύγχρονοι νομάδες της καπιταλιστικής μας κοινωνίας.

Ομως κανείς δεν λογαριάζει τους Ευρωπαίους της Ευρωπαϊκής Ενωσης μετανάστες. Οι οποίοι μόνιμα, εποχιακά, περιστασιακά ακόμα κατοικούν και εργάζονται στη χώρα μας.

Μια ένδειξη του μεγέθους των μεταναστών που εξετάζουμε, μπορούμε να βρούμε στις σχολικές ηλικίες. Των παιδιών των μεταναστών δηλαδή. Ρωτήσαμε πολλούς δασκάλους και καθηγητές. Σε πολλές περιπτώσεις μάς έδωσαν 10% των παιδιών, ή και 15%. Σε μια ακραία περίπτωση που παρακολουθήσαμε στην τηλεόραση σε ένα χωριό της Κρήτης, επί 20 παιδιών μιας τάξης, τα δέκα ήταν ξένα.

Στο δημοτικό σχολείο η συμμετοχή των ξένων είναι μεγαλύτερη. Πρόκειται για στοιχειώδη εκπαίδευση, αλλά και μικρά παιδιά που δεν μπορούν να αφήσουν εύκολα στη χώρα τους, αν δεν έχουν στενούς συγγενείς. Επειτα, όταν μεγαλώνουν τα παιδιά των μεταναστών, δυσκολότερα προχωρούν στην παραπάνω βαθμίδα.

Οταν μιλάμε για ξένα παιδιά, εννοούμε από τα Βαλκάνια, από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, τις ανατολικές χώρες, αλλά και παιδιά από χώρες της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Επίσης παιδιά μεταναστών που έλειπαν πολλά χρόνια και τα παιδιά τους δεν ήξεραν τα Ελληνικά. Βέβαια δεν πάνε όλα τα παιδιά των μεταναστών στο σχολείο. Ισως ούτε τα μισά. Σχολεία στη γλώσσα των μεταναστών, δεν υπάρχουν. Και αν υπάρχουν είναι βοηθητικά, όπως για τους Πολωνούς, και λειτουργούν συμπληρωματικά και όχι με πλήρη σύνθεση. Θα μπορούσε ίσως το υπουργείο Παιδείας να μας δώσει μερικούς αριθμούς, αν έχει συγκεντρώσει. Επειδή σίγουρα έχει ασχοληθεί με το θέμα και υπάρχουν ορισμένες οδηγίες προς τους δασκάλους, για την υποδοχή των παιδιών που έχουν δυσκολία στη γλώσσα και την παρακολούθηση.

Να λογιαριάσουμε επίσης ότι πολλοί μετανάστες εκπαιδεύονται μόνοι τους, αφήνοντας τα παιδιά στην οικογένεια πίσω. Οπως έκαναν πολλοί Ελληνες μετανάστες στη Γερμανία και άλλες χώρες. Δουλειά και οι δύο γονείς. Τα παιδιά μετάλωσαν με παππούδες, γιαγιάδες, θείες και θείους. Επομένως είναι δυνατόν ο ξένος πληθυσμός να φτάνει και το 15%. Δεν το αντιλαμβανόμαστε πλέον εύκολα. Πολλοί που έχουν ήδη χρόνια εδώ, ντύνονται και κινούνται όπως οι παλαιότεροι Ελληνες. Εχουν εγκλιματιστεί σε ένδυση και κίνηση. Δύσκολα τους καταλαβαίνεις αν δεν μιλήσουν. Αλλωστε, θέλουν να μην διαφέρουν, δεδομένης της αντι-ξενικής συμπεριφοράς μέρους του ελληνικού πληθυσμού. Δεν διακρίνονται επίσης επειδή δεν έχουν δικούς τους χώρους λατρείας, ναούς, εκκλησίες. Εκτός από λίγους που φιλοξενούνται από ομόθρησκους σε ελληνικές και ξένες εκκλησίες της Ελλάδας. Οι υπόλοιποι Ευρωπαίοι μπορούν να επισκεφθούν τις δικές τους παλαιές εκκλησίες που υπάρχουν των παλαιών κοινοτήτων. Αγγλικανική Εκκλησία, γερμανική προτεσταντική και καθολική, μεγάλη καθολική στην Πανεπιστημίου κλπ.

Οι καινούριοι μετανάστες από την Ευρωπαϊκή Ενωση, θα λέγαμε δεν είναι πολύ καλοδεχούμενοι και αποφεύγουν να πηγαίνουν. Αλλωστε αναφέραμε και αλλού, ότι οι Ευρωπαίοι της Ε.Ε. δεν διακρίνονται για τη θέληση να συνευρίσκονται με τους ομοεθνείς, να μην πούμε ότι το αποφεύγουν. Είναι ένα άλλο φαινόμενο που ίσως προέρχεται από την ατομικιστική κουλτούρα που πήραν στις χώρες καταγωγής τους. Η περιφρόνηση για το ομαδικό, που αποτελούσε επί δεκαετίες μέρος του ιδεολογικού οπλοστασίου κατά των κομμουνιστικών και σοσιαλιστικών αντιλήψεων. Οι οποίες έχουν σαν επιδίωξη τη συγκέντρωση, συνεργασία, αλληλεγγύη των εργαζομένων. Ο,τι το ομαδικό ελοιδωρείτο ως εγαλαία κατάσταση. Για τους προερχόμενους από ορθόδοξες χριστιανικές χώρες, το πρόβλημα δεν είναι τόσο μεγάλο. Μπορούν να παρακολουθήσουν τις ελληνικές λειτουργίες, αφού είναι παρόμοιες.

Μετανάστες και ακαθάριστο εγχώριο προϊόν

Σύμφωνα με έρευνα της Επιτροπής (Κομισιόν) των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος που παράγεται από τους μετανάστες (λαθρομετανάστες θεωρούνται οι περισσότεροι) ήταν στην:

Ελλάδα	20%
Ισπανία	20%
Γερμανία, Γαλλία, Αγγλία	10-15%
Βέλγιο	15%
Ιρλανδία, Αυστρία, Ολλανδία	5%

(Επενδυτής 30.5.98)

Οι απασχολούμενοι στο τέλος του 1996 στην Ελλάδα ήταν 3.871.923. Αν οι αλλοδαποί παράγουν

το 20% του ΑΕΠ, το 1/5 δηλαδή, τότε πρέπει να είναι πάνω από εκατομμύριο. Επειδή, εκτός των απασχολουμένων, που είναι βέβαια η τεράστια πλειοψηφία, υπάρχουν και κάμποσα παιδιά.

(ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΟΑΕΔ Νοέμβρ. 1997, και ΕΣΥΕ Αθήνα 1996).

Γέροι μετανάστες είναι ελάχιστοι. Οι περισσότεροι είναι άνδρες και σχεδόν όλοι κάτω των 50 ετών. Σύμφωνα με μελέτη των συναρμόδιων υπουργείων, αποτελούν το 45% της μισθωτής αγροτικής απασχόλησης και το 20% στις κατασκευές. (Καθημ. 16.8.98). Παρά τις απαισιόδοξες προβλέψεις που ακούγονταν από πολλές πλευρές το ΑΕΠ θα αυξηθεί περίπου 3,5% το 1998. Πιο συγκεκριμένα, κατά κλάδους, στη Γεωργία (πρωτογενή τομέα) 0,8%, τη Βιομηχανία, Βιοτεχνία (δευτερογενή) 4,8-7% και υπηρεσίες (τριτογενή) 4,5%.

Οπωσδήποτε αυτό έχει σχέση με τη μετανάστευση. Το 1 και πλέον εκατομμύριο ξένων που βρίσκονται στην Ελλάδα, είναι στην τεράστια πλειοψηφία τους εργάτες γης, εργοστασίου, κατασκευών, βιοτεχνίας. Βέβαια αυτό δεν έχει σχέση με το πνευματικό και εκπαιδευτικό τους επίπεδο. Πολλοί από αυτούς είναι ειδικευμένοι και σπουδασμένοι. Εδώ όμως χρησιμοποιούνται σαν ανειδίκευτοι και μάλιστα με μικρότερο μεροκάματο από τον Ελληνα ανειδίκευτο.

Οι αμοιβές των περισσοτέρων δεν καταγράφονται πουθενά. Παρά τις πράσινες κάρτες, η μεγάλη πλειοψηφία είναι έξω από τους νόμιμους καταλόγους. Πολλοί ζούνε σε ημιάγρια κατάσταση σε πόλεις και χωριά. Ο Αλβανός τσοπανάκος των 16 ετών που ζει στο βουνό περιμένοντας κάθε βράδυ το αφεντικό να φέρει φαγητό, αμείβεται με 1.000 δρχ. την ημέρα. Μακριά από το θεό. Το αφεντικό όμως παίρνει οπωσδήποτε και επιδοτήσεις από την Ε.Ε. Η γαλλική οικογένεια της Πάρνηθας δούλευε να σπάσει πετρωμένη κοπριά στους σταύλους για λίγα χιλιάρικα και στέγη. Ο Γερμανός οικοδόμος απολάμβανε το φοβερό ποσό των 5.000 ημερησίως και κάποια στέγη, σε παλιό σπίτι, με 6 Βούλγαρους και Σέρβους. Βέβαια το ωράριο "σαν τον παλιό καλό καιρό" της ελληνικής υπαίθρου, λογαριάζεται ήλιο με ήλιο. Ο Ολλανδός του ιχθυοτροφείου, πρωί με σούρουπο, πηγαινοέρχεται με την εξωλέμβιο. Πιο τυχερός να κοιμηθεί σε σπίτι, αφού είχε και την Ελληνίδα γυναίκα του, ενώ οι άλλοι έμεναν συνεχώς στο ερημονήσι.

Μερικά ακραία παραδείγματα θα σκεφτεί κανείς. Αλλά είναι πολλά, πάρα πολλά και ντροπή στον τόπο μας μια τέτοια μεταχείριση.

Ομως τα χρόνια περνάνε. Κυρίως από το 1991, όταν άρχισε το ρεύμα από τα Βαλκάνια, την Ανατολική Ευρώπη. Μερικοί μετανάστες ενσωματώνονται στην ελληνική κοινωνία. Με σκληρή δουλειά των δυο, νοικιάζουν κάποιο σπίτι, μαζεύουν κάτι χρήματα, στέλνουν τα παιδιά στο ελληνικό

σχολείο. Σιγά-σιγά μερικοί αφομοιώνονται, παίρνουν τις συνήθειες της ελληνικής ζωής, χωρίς τις σπατάλες και ευδοκιμούν. Πρόκειται για τους μελλοντικούς Ελληνες υπήκοους, των επόμενων χρόνων.

Να αναφέρουμε όμως ότι δεν είναι πάντα τόσο ανάρμοστες και εξαντλητικές οι συνθήκες εργασίας. Κάπου βρίσκεται και κάποια ανθρωπιά. Σε πολλές κοινότητες, περιοχές, οι κάτοικοι καταλαβαίνουν πια ότι το φαινόμενο δεν είναι ούτε προσωρινό, ούτε περαστικό. Είναι μόνιμο. Πρόκειται για κύμα μεταναστών που θα μείνει. Πολλοί από αυτούς στη νέα γενεά θα ελληνοποιηθούν. Τα παιδιά στο ελληνικό σχολείο και αν πάρουν υπηκοότητα θα πάνε στο στρατό. Ηδη βλέπουμε τέτοια πρόσωπα στις γιορτές και τις παρελάσεις. Να αναφέρουμε το ακραίο παράδειγμα του Πύρου Δήμα, ο οποίος όταν πρωτοήρθε το 1991 έβαζε και τα δυο του χέρια πάνω στη μπάρα του τρόλεϊ για να μην κινδυνεύει ως ύποπτος. Σήμερα είναι υπολοχαγός του ελληνικού στρατού και τον δείχνουν σαν παράδειγμα Ελληνα. Ακόμα, εκείνη η περίφημη ομάδα των αρσιβαριστών που δεν μιλούσαν πολύ άνετα τα ελληνικά. Σε μερικά μέρη προοδευτικοί κοινοτάρχες, δήμαρχοι σε συνεργασία με οργανώσεις πολιτών, έρχονται σε καλύτερη επαφή με τους ξένους μετανάστες. Ακολουθούν μια πιο σωστή και ανθρώπινη πολιτική. Οχι βίαιης ενσωμάτωσης και εν συνεχεία αφομοίωσης. Αλλά υποστήριξης των εθνικών τους χαρακτηριστικών. Τον Ιούλιο μήνα έγιναν εκδηλώσεις ημερών στο νομό Χανίων (φεστιβάλ το έλεγαν πολλοί) με 24 εθνότητες. Στις 27 Ιουλίου στη Μυτιλήνη, έγινε πολυήμερη εκδήλωση εθνοτήτων με την υποστήριξη της Κίνησης Πολιτών "Συνύπαρξη και Επικοινωνία στο Αιγαίο". Με περίπτερα κάθε εθνικότητας, προϊόντα, φαγητά, ότι μπορούν να επιδείξουν αυτοί οι εργαζόμενοι από καιρό στη Μυτιλήνη. Ενδιαφέρων είναι ο κατάλογος των συμμετεχόντων εργατών: Αγγλοι, Αλβανοί, Γάλλοι, Ιταλοί, Ολλανδοί, Ουκρανοί, Πορτογάλοι, Ρουμάνοι, Ρώσοι, Γιουγκοσλάβοι, Τούρκοι, Σκανδιναυοί και Λατινοαμερικανοί. Σε πολλά μέρη υποστηρίζεται μια τέτοια τάση ενσωμάτωσης αυτών των ξένων στην ελληνική κοινωνία.

Τραπεζικοί λογαριασμοί μεταναστών

Οι ελληνικές κυβερνήσεις έδειχναν να αποφεύγουν τα πραγματικά προβλήματα. Θα φέρουμε ένα παράδειγμα. Μέχρι τέλους του 1997 απαγορευόταν σε υπηκόους χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ενωσης, να ανοίγουν τραπεζικό λογαριασμό. Αυτή η καθυστέρηση κόστισε τη ζωή σε δεκάδες, ίσως εκατοντάδες Αλβανούς. Αλλά και τη διαρκή συκοφάντησή τους στον ελληνικό λαό που δεν καταλάβαινε τα άγρια εγκλήματα Αλβανών κατά Αλβανών. Κανείς δεν έλεγε ότι ένας Αλβανός (και Βορειοηπειρώτης αν ήταν) που δούλευε λαθραία στην Ελλάδα, αν είχε συνεχή απασχόληση επί 6 μήνες π.χ. κουβαλούσε πάνω του τουλάχιστον 500.000 δραχμές και παραπάνω. Δεν μπορούσε να τις ακουμπήσει πουθενά. Επρεπε να γυρίσει στην Αλβανία ή να βρει κάποιον έμπιστο να τα στείλει. Ομως με τη μάζα των μεταναστών που πέρασε τα σύνορα, πέρασε και όλος ο υπόκοσμος της Αλβανίας. Η κυβέρνηση Μπερίσα, τότε, δεν ενδιαφερόταν να δώσει στην ελληνική πληροφορίες για τα εγκληματικά στοιχεία που εκινούντο πλέον ελεύθερα. Αυτοί οι τύποι γνώριζαν ότι οι συμπατριώτες τους είχαν επάνω τους χρήματα, έστω και αν κοιμόντουσαν σε ερειπωμένα σπίτια ή γιαπιά οικοδομών. Υπεύθυνοι γι' αυτά τα εγκλήματα είναι αυτοί που απαγόρευαν το άνοιγμα λογαριασμών ταμιευτηρίου σε αλλοδαπούς, που δεν είχαν δικαιολογητικά παραμονής στη χώρα.

Με διευκρινιστική εγκύκλιό της η Τράπεζα της Ελλάδος ερμηνεύει το άρθρο 117 του Ν.2533/97 και επιτρέπει από 1.1.98 το άνοιγμα λογαριασμών. Αυτό βέβαια δεν ήρθε από φιλανθρωπία προς δυστυχείς μετανάστες που κινδυνεύουν, αλλά επειδή το εμπόριο, αλλά και τα ποσά που διακινούν οι μετανάστες είναι τόσο μεγάλα που ενδιαφέρουν την έστω άτυπη Ζώνη της Δραχμής. Οι άγρια δολοφονημένοι όμως δεν ανασταίνονται. Ούτε αποσύρεται εύκολα η συκοφαντική εκστρατεία κατά των Αλβανών (και Βορειοηπειρωτών) ότι είναι άγρια και εγκληματικά στοιχεία από τη φύση τους. Πολλοί Ελληνες εξακολουθούν να το πιστεύουν.

Μετανάστες και εγκληματικότητα

Ας πάρουμε τώρα το θέμα της εγκληματικότητας. Μεγάλη έμφαση δίνεται από τα μέσα ενημέρωσης, όταν γίνονται κλοπές, ληστείες, εγκλήματα κλπ., από ξένους και ιδιαίτερα Αλβανούς. Βέβαια είναι παλαιά πρακτική των περισσοτέρων εντύπων, τηλεοράσεων και άλλων μέσων, να ασχολούνται με ό,τι κακό, δυστυχία, θεομηνία, σκάνδαλα γίνονται στον κόσμο, παρά με ό,τι καλό γίνεται. Λένε ότι αυτά θέλει το κοινό και επομένως, αφού βρισκόμαστε σε ελεύθερη οικονομία θα ικανοποιήσουμε τον πελάτη, το καταναλωτικό κοινό.

Θα λέγαμε το αντίστροφο συμβαίνει. Αυτά τα μέσα ενημέρωσης είναι διαβρωμένα από την κακή σκέψη και αυτήν μεταδίδουν. Ο φοβισμένος πολίτης αποτελεί σκοπό της αστικής ιδεολογίας. Ωστε ο σιωπηλός πολίτης της τηλεόρασης να είναι ο ιδεώδης γι' αυτούς. Αυτός που περιμένει να τον

σώσουν οι παλικαράδες της εξουσίας. Από ψηλά έρχεται η σήψη και αυτήν μεταδίδουν. Προσπαθούν να την μεταδώσουν προς τα κάτω, σε πλατιές ομάδες λαού, ώστε να δικαιολογείται οποιαδήποτε βιαιότητα, αυταρχικότητα, τραμπουκισμός της άρχουσας τάξης. Τη δικαιολόγηση της βίας εκ μέρους της εξουσίας, όπως αυτή εκφράζεται από αστυνομία, στρατό, εφορία, εκπροσώπους και οποιαδήποτε αρχή.

Στο συγκεκριμένο θέμα της εγκληματικότητας των μεταναστών υπάρχει σαφής στατιστική που δείχνει ότι οι μετανάστες ευθύνονται πολύ λίγο, και ποσοστιαία, στις αξιόποινες πράξεις.

[Βλέπε πίνακα]

Αδικήματα 1996 και 1997 και διαπιστωμένοι ένοχοι

	Αδικήματα	
	1996	1997
Ανθρωποκτονίες	169	251
Βιασμοί	144	164
Κλοπές	80.516	75.027
Ληστείες	1.595	2.044
Ληστείες τραπεζών	39	34
Περί παιγνίων	7.787	4.368
Ναρκωτικά	4.272	5.958
Σύνολο	94.522	87.846
Αλλοδαποί δράστες	4.717	5.129
Έλληνες δράστες*	141.249	109.186

**Το '97 είναι μόνο για το α'πεντάμηνο.*

Πηγή Σοσ. Έκφραση τ.39 Απρ.'98

Όπως φαίνεται στον πίνακα, οι Έλληνες δράστες για το 1997 ανέρχονται σε 141.249 και οι αλλοδαποί σε 4.717. Αν λάβουμε υπόψη μας ότι οι ξένοι είναι πάνω από ένα εκατομμύριο, θα έρπεπε να είναι τουλάχιστον 14.100. Όμως είναι πολύ λιγότεροι. Αλλά μικρή δημοσιότητα παίρνουν αυτές οι στατιστικές.

Και όμως, λόγω συνθηκών διαβιώσεως, που είναι κάτω του μέσου επιπέδου, λόγω μοναχικότητας αρρένων, αφού πολλές γυναίκες μένουν πίσω στη χώρα-πατρίδα, λόγω κοινωνικής απομόνωσης και στέρησης, λογικά θα έπρεπε να είναι πολύ μεγαλύτερο το ποσοστό. Ομως δεν είναι.

Το ίδιο είχε συμβεί στη Γερμανία, τον καιρό της μεγάλης μετανάστευσης. Οι Γερμανοί, κυρίως ακροδεξιοί, κατηγορούσαν όλους τους ξένους (και τους Ελληνες βέβαια) για στοιχεία εγκληματικότητας. Γερμανοί καθηγητές, μελετητές, ειδικοί, διανοούμενοι, δημοσίευσαν στατιστικές που αποδείκνυαν το αντίθετο. Πήγαν στα ψιλά των εφημερίδων και η εντύπωση, στον πολύ κόσμο, μένει μέχρι σήμερα.

Οικονομική επέκταση

Και στις 13 Αυγούστου ήρθε στην επιφάνεια ένα γεγονός που είναι παλιό και πολλοί γνωρίζουν στην ελληνική ύπαιθρο. Συνέλαβαν μια ομάδα αγροτών στην Ηλεία που έκαιγε δάση για να επεκτείνει τις καλλιέργειες της ελιάς. Δεν σχολιάζουμε τώρα αυτό το γεγονός. Πρόκειται για πραγματικό πρόβλημα, άλυτο για την ώρα. Ομως όλες αυτές οι επεκτάσεις που γίνονται στις καλλιέργειες, και τις παρατηρούμε στην ελληνική ύπαιθρο, στηρίζονται στους ξένους κακοπληρωμένους εργάτες. Χωματόλοφοι, πετρώδεις εκτάσεις, θαμνώδεις με πουρνάρια και αφάνες, εκχερσώνονται και γίνονται καλλιεργήσιμες περιοχές. Η εδαφική αλλαγή στην ελληνική ύπαιθρο τις τελευταίες δεκαετίες είναι μεγάλη και φανερή. Η καλλιεργούμενη γη επεκτείνεται, κυρίως με δέντρα: ελιές, οπωροφόρα, αμύγδαλα, φυστίκια κλπ. Ομως χωρίς τους μετανάστες, μόνιμους και εποχιακούς, θα ήταν αδύνατο να γίνει αυτή η επέκταση. Οι νέοι έχουν λιγοστέψει στα χωριά. Οι αγρότες έγιναν πολύ πιο ειδικευμένοι, αλλά ο μέσος όρος ηλικίας ανέβηκε πολύ. Η μετανάστευση φέρνει νέους αγρότες, μικρής ηλικίας, διατεθειμένους να δουλέψουν με φτηνά μεροκάματα. Με δυο λόγια, να πούμε ότι η ελληνική γεωργία δεν μπορεί να υπάρξει και να αναπτυχθεί χωρίς τους ξένους. Είναι πλέον απαραίτητοι.

Δυο λόγια ακόμα, τελειώνοντας: Οι μετανάστες της τελευταίας εικοσαετίας έδωσαν και δίνουν μια τεράστια ώθηση στην οικονομία της χώρας. Σαν παραγωγοί, αλλά και καταναλωτές. Η οικονομία της Ελλάδας είναι βέβαια καπιταλιστική. Αυτή η τάξη εισπράττει άμεσα και έμμεσα το όφελος αυτής της μεγαλύτερης οικονομίας και το απανεπενδύει στο εσωτερικό και εξωτερικό, επίσης.

Βέβαια, το φαινόμενο ακολουθείται, όπως σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και τις ΗΠΑ, από εγχώρια ανεργία. Ακόμα εξαθλίωση ομάδων του εγχώριου πληθυσμού. Δυο όψεις του ίδιου νομίσματος του σύγχρονου καπιταλισμού.

Το φαινόμενο, όπως είπαμε, είναι μόνιμο. Δεν πρόκειται η ροή μεταναστών να σταματήσει. Μάλλον θα ογκώνεται. Δεν είναι δυνατόν να πεταχτούν απέξω οι μετανάστες, αφού έτσι θα σταματούσε η οικονομία. Και η λύση φαίνεται μόνη της. Οπως έγινε και με τους πρόσφυγες του Μεσοπολέμου. Στην αρχή της περιόδου εχθρότητα και μετά κοινή πορεία των εργαζομένων, Ελλήνων και ξένων. Τα προβλήματα κοινά, αλλά και οι λύσεις κοινές.

ΔΗΜ. ΛΙΒΙΕΡΑΤΟΣ

Προς την ανασύνθεση της ευρωπαϊκής αριστεράς

του Γ. Λαγουμιτζή

Οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι από αλλού το περιμέναμε κι από αλλού ήλθε. Αντί να αρχίσει από τη Γαλλία, η ανασύνθεση της ευρωπαϊκής αριστεράς και η διαδικασία δημιουργίας ενός νέου αξιόπιστου πόλου ***στα αριστερά της αριστεράς*** άρχισε από την Ιταλία!

Πράγματι, η ρήξη του κόμματος της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης με την κυβέρνηση Πρόντι και οι θυελλώδεις εξελίξεις που ακολούθησαν ξεπερνούν τα όρια του σημαντικού εθνικού (ιταλικού) γεγονότος για τέσσερις λόγους: α) επειδή προκαλούν ήδη αλυσιδωτές «αναταράξεις» σε πολλά τμήματα της ευρωπαϊκής αριστεράς, β) επειδή η ηγεσία της Επανίδρυσης δεν κρύβει ότι εμφορείται από πανευρωπαϊκούς προβληματισμούς και έχει ευρωπαϊκές φιλοδοξίες, γ) επειδή υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ανταπόκρισης από μέρους άλλων αριστερών δυνάμεων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, και δ) επειδή η γενικότερη (οικονομική, πολιτική, κοινωνική και κυβερνητική) ***δυναμική*** των εξελίξεων σπρώχνει αντικειμενικά προς την κατεύθυνση της «διεθνοποίησης» τέτοιων γεγονότων με παραδειγματικό χαρακτήρα.

Ποιά είναι όμως η βαθύτερη σημασία αυτού που από πρώτη άποψη δεν είναι παρά η απλή αποχώρηση της Επανίδρυσης από την κοινοβουλευτική πλειοψηφία που ανάδειξαν οι ιταλικές εκλογές της 21ης Απριλίου του 1996; Κατ'αρχήν, είναι ότι ένα από τα μεγαλύτερα κομμουνιστικά κόμματα της Ευρώπης αποφάσισε να έλθει σε δημόσια και πλήρη ***ρήξη*** με τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές όπως μάλιστα αυτές εφαρμόζονται στην πράξη. Κατόπιν, είναι ότι αυτή η ρήξη διαπέρασε την ίδια την Επανίδρυση στο εσωτερικό της προκαλώντας την αποχώρηση -κυρίως- ενός μέρους της ηγεσίας της. Τέλος, είναι ότι ανοίγοντας -για πρώτη φορά- τη συζήτηση για τους στρατηγικούς προσανατολισμούς των δυνάμεων της αντικαπιταλιστικής αριστεράς στη σημερινή εποχή, η Επανίδρυση οδηγείται σήμερα να ανιχνεύει συμμαχίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο που θα της επέτρεπαν να εντάξει τη ριζοσπαστικοποίησή της σ'αυτό που ο ηγέτης της Φάουστο Μπερτινόττι αποκαλεί ευρύτερο σχέδιο δημιουργίας «μιας εναλλακτικής ευρωπαϊκής κομμουνιστικής αριστεράς».

Φυσικά, κανείς δεν κρύβει ότι βρισκόμαστε ακόμα στα πρώτα δειλά και εύθραυστα βήματα αυτών των διαδικασιών. Ωστόσο, είναι ήδη γεγονός ότι πρόκειται για μια ***ιστορική εξέλιξη*** που μεταβάλει δραστικά τον χάρτη της ευρωπαϊκής εναλλακτικής και κομμουνιστικής αριστεράς. Αυτό οφείλεται α) στο ότι πρωταγωνιστής της είναι ένα κόμμα (η Επανίδρυση) που αποτελεί τη συνέχεια του Κ.Κ.Ι., δηλαδή μιας από τις σημαντικότερες συνιστώσες του παραδοσιακού ευρωπαϊκού κομμουνιστικού ρεφορμισμού, και β) στο ότι σημειώνεται στη χώρα (Ιταλία) που αποτέλεσε ανέκαθεν (μαζί με τη Γαλλία) το εργαστήριο σχεδόν όλων των νέων αναζητήσεων και ανακατατάξεων της ευρύτερης αριστεράς.

Τόσο λοιπόν εξαιτίας της καταγωγής της Επανίδρυσης, όσο κι εξαιτίας της ιδιαίτερης θέσης που κατέχει στην «οικογένεια» των ευρωπαϊκών κομμουνιστικών κομμάτων, η ρήξη της με τη νεοφιλελεύθερη πολιτική, τον παραδοσιακό «κυβερνητισμό» και την παράδοση τον διαταξικών συμμαχιών που χαρακτήρισαν πάντα τον ηγεμονικό ***τολιατισμό**** συνιστά μια ***ποιοτική εξέλιξη*** που ανοίγει (προσοχή, απλώς ανοίγει) το δρόμο της απαγκίστρωσης σημαντικών αριστερών ευρωπαϊκών δυνάμεων από το ρεφορμιστικό παρελθόν τους. Με δεδομένο μάλιστα ότι η ρήξη με την κυβέρνηση Πρόντι και κυρίως η διάσπαση της ομάδας Κοσσούτα έθεσαν ταχύτατα και το ζήτημα του σταλινικού παρελθόντος της ιταλικής αριστεράς, αυτή η αρχή απαγκίστρωσης από το ρεφορμισμό συνδιάστηκε σχεδόν αυτόματα και με το ξεκαθάρισμα των -πάντα ανοικτών- λογαριασμών με τη ***σταλινική παράδοση, με τον ίδιο το σταλινισμό.*** Πράγμα που ανάγκασε τον ίδιο το Γ.Γ. της Επανίδρυσης Φάουστο Μπερτινόττι να προχωρήσει σε μια -άνευ ανάλογου ιστορικού προηγουμένου- τοποθέτηση ηγέτη κομμουνιστικού κόμματος όταν διακήρυξε δημόσια πως βασικό χαρακτηριστικό της ιδεολογικής ταυτότητας του κόμματός του είναι όχι μόνο «η πάλη κατά του σταλινισμού» αλλά και η παράλληλη υπεράσπιση του ***τροτσκισμού*** ως αυθεντικού ιστορικού ρεύματος του διεθνούς εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος!

Δεν πρόκειται βέβαια για μιαν απλή δήλωση προθέσεων αλλά για κάτι πολύ πιό συγκεκριμένο που μεταφράζεται κιόλας στην πολιτική συμμαχία του πλειοψηφικού ρεύματος Μπερτινόττι με τη μειοψηφική αριστερή τάση της Επανίδρυσης, της οποίας οι γνωστότεροι ηγέτες δεν έκρυψαν ποτέ ότι ανήκουν στην Τέταρτη Διεθνή. Το γεγονός μάλιστα ότι αυτή η τάση αρχίζει κιόλας να ενσωματώνεται στην ηγεσία της Επανίδρυσης

Δεν πρόκειται πιά για μιαν απλή υπόθεση εργασίας. Εστω και δειλά, η διαδικασία ανασύνθεσης της ευρωπαϊκής αριστεράς πάνω σε νέες αγωνιστικές βάσεις άρχισε και βρίσκεται πιά σε εξέλιξη. Στο χέρι μας είναι να την επιταχύνουμε και να την προσανατολίσουμε σωστά.

αποτελεί μια πρόσθετη ένδειξη πως έχουμε να κάνουμε όχι απλώς με μια τακτική στροφή, αλλά μάλλον με την απαρχή μιας αληθινής «γενετικής μετάλλαξης» που την διευκολύνει αφάνταστα να αντιμετωπίσει την ανασύνθεση της ευρωπαϊκής αντικαπιταλιστικής αριστεράς πάνω σε εντελώς νέες βάσεις και χωρίς τους παραδοσιακούς σεκταριστικούς αποκλεισμούς...

Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι η «νέα» Επανίδρυση παρακολουθεί με αυξημένη προσοχή την επιτάχυνση των διεργασιών που σημειώνονται τώρα στο εσωτερικό της άλλης μεγάλης ευρωπαϊκής αριστεράς, δηλαδή της γαλλικής. Πράγματι, καθώς η έρπουσα κρίση του Κομμουνιστικού Κόμματος της Γαλλίας φτάνει πια στο αποκορύφωμά της, το μεγάλο ιστορικό ζητούμενο της αμέσως προσεχούς περιόδου είναι κατά πόσον αυτή η κρίση θα οδηγήσει στην αφομοίωση του Κ.Κ.Γ. από το Σοσιαλιστικό κόμμα ή στην απελευθέρωση επαρκών πολιτικών και αριθμητικών δυνάμεων που θα συμπράξουν με δυνάμεις της εναλλακτικής ριζοσπαστικής αριστεράς για να δημιουργήσουν έναν αξιόπιστο αντικαπιταλιστικό πόλο.

Δεν πρόκειται και πάλι για μιαν απλή υπόθεση εργασίας μεταξύ πολλών άλλων. Το γεγονός μάλιστα ότι τα πολιτικά επιτελεία ή ακόμα και ο μεγάλος γαλλικός τύπος ορίζουν πιά τις Ευρωεκλογές του Ιουνίου 1999 και τα αποτελέσματά τους ως το μεγάλο τεστ που θα δώσει απάντηση στα τωρινά διλήμματα της γαλλικής αριστεράς, αποτελεί μια σαφέστατη ένδειξη ότι βρισκόμαστε μπροστά σε -τηρουμένων των αναλογιών- «κατακλυσμικές» εξελίξεις. Συγκεκριμένα, όλοι - με πρώτο τον Γ.Γ. του ΚΚΓ Ρομπέρ Υ- γνωρίζουν στη Γαλλία ότι ενδεχόμενη εκλογική «ισοπαλία» του Κ.Κ.Γ. με τους Πράσινους και με το συνασπισμό της των δύο οργανώσεων της ριζοσπαστικής αριστεράς (Ligue Communiste Revolutionnaire +Lutte Ouvriere) θα καταφέρει το τελειωτικό πλήγμα στις ήδη εξαιρετικά εύθραυστες ισορροπίες στο εσωτερικό του Κ.Κ.Γ. ανοίγοντας το δρόμο για να δωθούν απαντήσεις στο ήδη έκδηλο κυρίαρχο «υπαρξιακό δίλημμα»: ακόμα μεγαλύτερη ένταξη στην κυβερνητική συνδιαχείρηση της κρίσης και ακόμα μεγαλύτερη (και οργανωτική) αφομοίωση από το Σοσιαλιστικό κόμμα ή αποδέσμευση και δημιουργία μιας νέας αξιόπιστης δύναμης ***στα αριστερά της αριστεράς***;

Ολοι οι πρωταγωνιστές αυτού του αληθινού αγώνα δρόμου σπεύδουν κιόλας να πάρουν τις θέσεις τους στην αφετηρία. Αν και προς το παρόν είναι αδύνατη οποιαδήποτε πρόβλεψη για την τελική έκβασή του, πάντως όλοι γνωρίζουν ότι τίποτα δεν αποκλείεται, πράγμα που δείχνει να συνειδητοποιεί ήδη και η Γενική Συνοσπονδία Εργατών (CGT) που ανακοινώνει τη «συνδικαλοποίησή» της, δηλαδή την ισότιμη μεταχείρηση όλων των γαλλικών αριστερών πολιτικών δυνάμεων και όχι πιά την παραδοσιακά «προνομιακή» αντιμετώπιση του Κ.Κ.Γ. Με δεδομένα πάντως τα αποτελέσματα των τελευταίων περιφερειακών εκλογών (που είδαν τη ριζοσπαστική αριστερά να αναδεικνύεται σε αξιόπιστη εκλογική δύναμη και σε εθνικό επίπεδο), τις προβλέψεις όλων των σφυγμομετρήσεων (που φέρουν Κ.Κ.Γ., Πράσινους και άκρα αριστερά σχεδόν να ισοψηφούν) και κυρίως, τις επιταχυνόμενες διαρροές όχι απλών μελών, αλλά και ολόκληρων οργανώσεων του Κ.Κ.Γ. προς το Σοσιαλιστικό κόμμα και την L.C.R., δεν υπάρχει αμφιβολία ότι έχουμε μπεί πια στην τελική ευθεία του αγώνα δρόμου που θα κρίνει σε μεγάλο βαθμό το εύρος και το πολιτικό στίγμα της ανασύνθεσης της αριστεράς και σε πανευρωπαϊκό επίπεδο!

Περιττό βέβαια να πούμε πως όλες αυτές οι ανακατατάξεις δεν σημειώνονται σε κενό αέρος και δεν αφορούν (μόνο) τα επιτελεία της αριστεράς. Στη βάση τους βρίσκονται οι παρατηρούμενες

ανακατατάξεις μέσα στις ίδιες τις κοινωνίες και στα κινήματά τους, μέσα στο ίδιο το εργατικό και συνδικαλιστικό κίνημα. Εξάλλου, καθοριστικός είναι ο ρόλος της Σοσιαλδημοκρατίας και των δικών της αλλεπάλληλων «γενετικών μεταλλάξεων» που την κάνουν να κυριαρχεί στο χώρο της ρεφορμιστικής αριστεράς σε βαθμό που να μην επιτρέπει την ύπαρξη άλλων παραδοσιακών ρεφορμιστικών δυνάμεων που δεν διαφοροποιούνται από αυτήν ποιοτικά. Τέλος, ίσως ακόμα πιό σημαντικό είναι το γεγονός ότι η επιδείνωση της διεθνούς οικονομικής κρίσης συνδιαζόμενη με το ασφυκτικό πλαίσιο που επιβάλει η οικοδόμηση της Ενωμένης Ευρώπης (Συνθήκες του Μάαστριχτ και του Αμστερνταμ, Σύμφωνο Σταθερότητας) δεν αφήνει αντικειμενικά περιθώρια για την άσκηση διακριτών ρεφορμιστικών πολιτικών που δεν θα έρχονταν σε ρήξη με τον εφαρμοζόμενο νεοφιλελευθερισμό. Με άλλα λόγια, τόσο οι πιέσεις που ασκούνται από τα κάτω, όσο και εκείνες που επιβάλει η γενικότερη οικονομική και πολιτική κατάσταση σπρώχνουν τώρα όλες τους προς την κατεύθυνση της εκκίνησης μιας διαδικασίας ξεκαθαρίσματος του πολιτικού και κοινωνικού χάρτη της ευρωπαϊκής αριστεράς, έστω κι αν αυτό συμβαίνει σε συνθήκες που εξακολουθούν να είναι ιδιαίτερα δυσμενείς για την αντεπίθεση του ευρωπαϊκού εργατικού κινήματος.

Με δεδομένα λοιπόν όλα αυτά, θα ήταν ανεύθυνο, αφελές και εντελώς εξωπραγματικό να θεωρήσουμε ότι η ελληνική αριστερά θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη και έξω από τις κυοφορούμενες διαδικασίες ανασύνθεσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, θα ήταν εξίσου αφελές και ανεύθυνο να νομίσουμε ότι ο επηρεασμός της θα μπορούσε να γίνει αυτόματα, αυθόρμητα και χωρίς να έχει η ίδια προετοιμαστεί για ***να μετάσχει ενεργά*** σ'αυτές τις διεργασίες. Κατά συνέπεια, καθήκον όλων των επίδοξων ελληνικών συνιστωσών αυτής της ανασύνθεσης είναι να προσαρμόζουν την πολιτική και τη δράση τους με γνώμονα τις απαιτήσεις αυτού του προσανατολισμού και παράλληλα να μετέχουν από τώρα -στο μέτρο του δυνατού- σε όλες τις ποικίλες κινηματικές, ιδεολογικές, προγραμματικές και πολιτικές διεργασίες που σημειώνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο χρόνος πιά πιέζει αν θέλουμε να συμβάλουμε στην οικοδόμηση της ***συνολικής εναλλακτικής πρότασης*** που θα συσπειρώσει τις αναγκαίες κοινωνικές δυνάμεις που θα μετατρέψουν επιτέλους τους ταξικούς αγώνες από αμυντικούς σε επιθετικούς, προσφέροντάς τους παράλληλα την αξιόπιστη πολιτική έκφραση που απαιτούν οι καιροί μας...

Κριστόφ Αγκιτόν:

«Μόνη εγγύηση για την αληθινή κοινωνική πρόοδο είναι οι συσχετισμοί δυνάμεων και η κινητοποίηση»

Ιδρυτής και στέλεχος των «νέων γαλλικών συνδικάτων» αλλά και μέλος του Π.Γ. της L.C.R. (γαλλικό τμήμα της Τέταρτης Διεθνούς) ο Κριστόφ Αγκιτόν έγινε ιδιαίτερα γνωστός τα τελευταία χρόνια ως ένας από τους ηγέτες του κινήματος των Γάλλων ανέργων και του Δικτύου των Ευρωπορειών. Στη συνέντευξη που ακολουθεί, ο σ.Αγκιτόν απαντάει στις ερωτήσεις που του υπέβαλε η σύνταξη του *Σπάρτακου* σχετικά με τον απολογισμό και τις προοπτικές τόσο των Ευρωπορειών, όσο και των κινημάτων ανέργων στην περίοδο που άνοιξε για όλη την Ευρώπη η νίκη του Σρέντερ στη Γερμανία.

Σπάρτακος: *Υπάρχει κάτι που να άλλαξε σ'αυτή τη νεοφιλελεύθερη Ευρώπη των τελευταίων χρόνων; Μπορείς να κάνεις ένα πρώτο απολογισμό των ελπιδοφόρων φαινομένων που εκδηλώνονται στη βάση των κοινωνιών μας τον τελευταίο καιρό;*

Κριστόφ Αγκιτόν: Το 1997 θα μείνει πιθανόν στις μνήμες σαν ο χρόνος που είδε την ανάδειξη των ευρωπαϊκών κοινωνικών κινημάτων. Πράγματι, μέχρι αυτή τη χρονιά το δρόμο έδειχναν μόνο κινητοποιήσεις που ήταν και περιορισμένες και κλαδικές (ειδικά, οι σιδηροδρομικοί που οργάνωσαν την πρώτη ευρωπαϊκή απεργία το 1993).

Ομως το 1997, τρεις μεγάλες διαδηλώσεις έμελλε να αλλάξουν όλα τα δεδομένα. Την άνοιξη, στις Βρυξέλλες δεκάδες χιλιάδες συνδικαλιστές διαδηλώνουν για να υποστηρίξουν την απεργία των εργατών της Ρενώ-Βιλβόρντ. Τον Ιούνιο, είναι οι Ευρωπορείες. Αφού ξεκίνησαν από κάθε γωνία της Ευρώπης και ακόμα πιό πέρα, από την Ταγγέρη του Μαρόκο και το Σαράγεβο, από τον πολικό κύκλο και το Δουβλίνο, αυτές οι πορείες βρέθηκαν τελικά στο Αμστερνταμ μαζί με σχεδόν 50.000 διαδηλωτές που είχαν έλθει από όλη την Ευρώπη.Το φθινόπωρο, είναι η σειρά της Συνομοσπονδίας Ευρωπαϊκών Συνδικάτων να διαδηλώσει στο Λουξεμβούργο, μαζί με μια ισχυρή αντιπροσωπεία των Ευρωπορειών, τη μέρα της «κοινωνικής συνάντησης κορυφής» της Ε.Ε.

Σπάρτακος: *Ποιά είναι η αλληλεπίδραση των εθνικών και διεθνικών κινητοποιήσεων; Μήπως μπορούμε ήδη να πούμε πως υπάρχει μια διαλεκτική*

σχέση μεταξύ τους;

Κριστόφ Αγκιτόν: Αυτή η εμφάνιση συντονισμένων κινημάτων έμελλε πολύ γρήγορα να έχει αποτελέσματα. Ετσι, τον περασμένο χειμώνα, το κίνημα των Γάλλων ανέργων το ακολούθησε με καθυστέρηση μόλις ενός μήνα ένα κίνημα Γερμανών ανέργων με ανάλογη μαζικότητα.

Στη βάση αυτών των δύο κινημάτων υπάρχουν βέβαια κοινωνικές αιτίες,, το βάρος της ανεργίας και η άνοδος της εργασιακής ανασφάλειας. Υπάρχει επίσης ο ρόλος των ΜΜΕ: όπως συνέβη το χειμώνα 1995-1996 με τη μεγάλη απεργία στο (σ.σ.γαλλικό) δημόσιο τομέα, οι εικόνες των καταλήψεων των Assedic (σ.σ. τα ΟΑΕΔ της Γαλλίας) μεταδίδονταν κάθε μέρα από τη γερμανική τηλεόραση...Ωστόσο, η ταχύτητα με την οποία μεταδόθηκε η επιδημία εξηγείται και από το ότι τα δύο κινήματα πάλης ενάντια στην ανεργία είχαν αρχίσει να δουλεύουν από κοινού. Ολα τα κινήματα των Γάλλων ανέργων μετέχουν στο Δίκτυο των Ευρωπορειών όπου συναντιώνται με γερμανικές οργανώσεις και με το «δίκτυο του Μπίλεφελντ» που συντονίζει τις κινήσεις ανέργων που συνδέονται με τη DGB, τη μεγάλη γερμανική Εργατική Συνομοσπονδία.

Σπάρτακος: *Είναι φανερό ότι το Δίκτυο των Ευρωπορειών παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στη διαδικασία προσέγγισης, αλληλοενίσχυσης και συντονισμού των κινημάτων ανέργων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Μπορείς να μας πείς ποιοί ακριβώς είναι οι στόχοι και οι προοπτικές του;*

Κριστόφ Αγκιτόν: Το Δίκτυο των Ευρωπορειών έχει βάλει ένα διπλό στόχο. Κατ'αρχήν, να ενθαρρύνει τις ανταλλαγές εμπειριών και την αμοιβαία κατανόηση των διαφορετικών ευρωπαϊκών πραγματικοτήτων. Αυτό αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σημασία από τη στιγμή που το Δίκτυο των Ευρωπορειών συσπειρώνει πολύ διαφορετικές πραγματικότητες: κατ' αρχήν σχεδόν όλες τις οργανώσεις ανέργων που υπάρχουν στην ήπειρό μας,, συνδικαλιστικές δυνάμεις,,αριστερά ρεύματα και συνδικάτα των μεγάλων Συνομοσπονδιών ή ανεξάρτητα συνδικάτα, φίλους των αγροτικών συνδικάτων (το ευρωπαϊκό αγροτικό συντονιστικό), οργανώσεις πάλης ενάντια στους κάθε λογής αποκλεισμούς και τη φτώχεια, δίκτυα γυναικών που προετοιμάζουν την παγκόσμια πορεία γυναικών που θα γίνει το έτος 2.000,κλπ.

Κατόπιν, να κινητοποιήσει μαζικά σε στιγμές κατά τις οποίες αποκρυσταλλώνονται οι μεγάλες ευρωπαϊκές επιλογές. Αυτό έγινε στο Αμστερνταμ όταν άρχιζε να συζητείται το κοινωνικό ζήτημα και αυτό θα ξαναγίνει τον προσεχή Ιούνιο στην Κολωνία. Πράγματι, η Ευρώπη βρίσκεται σε μια καμπή της ιστορίας της. Οικοδομήθηκε στη βάση μιας μεγάλης αγοράς και πάνω στη δημιουργία του Ευρω. Αυτή η διαδικασία συνοδεύτηκε από μέτρα λιτότητας και από την αμφισβήτηση των δημόσιων υπηρεσιών που εξαναγκάσθηκαν να ανταγωνισθούν τον ιδιωτικό τομέα και να ιδιωτικοποιηθούν. Η ανεργία, η επισφαλής απασχόληση και η άνοδος της φτώχειας αγγίζουν σήμερα όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

Σπάρτακος: *Και τώρα, πώς διαμορφώνεται η κατάσταση μετά τη νίκη της γερμανικής αντιπολίτευσης και τον σχηματισμό της κυβέρνησης Σοσιαλδημοκρατών και Πρασίνων στη Βόννη; Μπορούμε να προσβλέπουμε σε μια κάποια αλλαγή της πολιτικής των «από πάνω» ή μήπως τα πάντα θα εξαρτηθούν και πάλι από την ικανότητα των «από κάτω» να κινητοποιηθούν αυτόνομα για να επιβάλουν τις δικές τους λύσεις;*

Κριστόφ Αγκιτόν: Μετά τη νίκη του Σρέντερ, η συντριπτική πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών κυβερνιέται από συνασπισμούς της αριστεράς ή της κεντροαριστεράς, και αρχίζει η συζήτηση για το τι πρέπει να είναι η πολιτική και η κοινωνική οικοδόμηση της Ευρώπης. Η πείρα μας δίδαξε πως η μόνη εγγύηση για να υπάρξουν αληθινές κοινωνικές πρόοδοι είναι οι συσχετισμοί δυνάμεων και η κινητοποίηση!

Να λοιπόν γιατί το Δίκτυο των Ευρωπορειών προετοιμάζει τη μεγάλη διαδήλωση στην Κολωνία στις 5 Ιουνίου, με τρεις κύριους στόχους:

-τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, αρχίζοντας από το 35ωρο χωρίς ελαστικοποίηση και χωρίς απώλεια αγοραστικής δύναμης.

-τη θεσμοθέτηση ενός επιδόματος ανεργίας και ενός εγγυημένου εισοδήματος που επιτρέπουν σε όλες και σε όλους, είτε εργάζονται είτε όχι, να ζουν αξιοπρεπώς.

-την αναγνώριση «θεμελιωδών δικαιωμάτων» στο κοινωνικό επίπεδο (δικαίωμα στη στέγη, στην παιδεία, στην ποιοτική ιατρική περίθαλψη,...) και την αποδέσμευση των μέσων που είναι απαραίτητα για την εφαρμογή τους.

Ουδέν νεώτερον από την Ευρωχώρα;

Franηois Vercammen

Η Ευρωπαϊκή Νομισματική Ενωση θα αρχίσει να εφαρμόζεται σε λιγότερο από 40 μέρες. Ο Francois Vercammen, υπεύθυνος για την Ευρώπη της Ενιαίας Γραμματείας της Τέταρτης Διεθνούς, θέτει το ερώτημα κατά πόσον αυτή θα λειτουργήσει και μέσα σε ποιές συνθήκες θα ήταν δυνατό να εκδηλωθεί η κοινωνική διαμαρτυρία.

Την 1η Ιανουαρίου 1999 θα ορισθούν οι νομισματικές ισοτιμίες των χωρών που μετέχουν στο Εύρω αν και τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα δεν θα αρχίσουν να κυκλοφορούν πριν τον Ιανουάριο του 2.002. Με εξαίρεση τους αρχιπροπαγανδιστές της Ευρωπαϊκής Ενωσης (Ε.Ε.), κριτικοί κάθε απόχρωσης προέβλεψαν πως ο δρόμος προς τη σταθεροποίηση του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος θα είναι μακρύς και σκληρός.

Παρά τους κινδύνους που αντιμετωπίζει, η Ευρωπαϊκή Νομισματική Ενωση (ΟΝΕ) αποτελεί νίκη του μεγάλου ευρωπαϊκού κεφαλαίου. Δεν είναι υπερβολή να πούμε πως η ΟΝΕ ανοίγει το δρόμο για τη δραματική επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης των εργαζομένων μαζών και πως αποτελεί ιστορική οπισθοδρόμηση της πολιτικής δημοκρατίας.

Ωστόσο, μια τέτοια νίκη θα έλθει μόνο μετά από μια σειρά μαχών και αφού επιλυθεί μια σειρά αντιφάσεων. Εχει αποφασιστική σημασία οι εργάτες και τα κοινωνικά κινήματα να συνειδητοποιήσουν αυτές τις υπό εξέλιξη αλλαγές και να ξανασκεφτούν τη στρατηγική και το πρόγραμμα που τους χρειάζεται για να τις αντιμετωπίσουν.

Η αρχική επιτυχία των προετοιμασιών για την ΟΝΕ δημιούργησε μιαν ανάμεικτη ατμόσφαιρα σύγχισης, αλαζονείας, ευφορίας και άγχους στα ευρωπαϊκά κέντρα όπου λαμβάνονται οι αποφάσεις. Δεν ήταν καθόλου βέβαιο ότι η συνάντηση κορυφής των Βρυξελλών στις 2-3 Μαίου 1998 θα επιβεβαίωνε το επίσημο χρονοδιάγραμμα για την ΟΝΕ. Αλλά τελικά το έκανε.

Η ΟΝΕ θα κλονίσει το θεσμικό πλαίσιο της Ε.Ε. εισάγοντας με διαφορετικούς ρυθμούς, ποικίλες αλλαγές. Αντικαθιστώντας τα 11 εθνικά νομίσματα των χωρών που μετέχουν σ'αυτό, το Εύρω θα μειώσει το κόστος και την αβεβαιότητα των χρηματιστικών συναλλαγών μέσα στην Ευρωχώρα. Αυτό είναι πιθανόν να μετατρέψει το Εύρω σε σκληρό νόμισμα, με χαμηλά επιτόκια. Το ενιαίο νόμισμα θα αυξήσει τη διαφάνεια των τιμών σε όλη την Ευρωχώρα και θα ενθαρρύνει το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών ανάμεσα στις 11 χώρες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που ανέκαθεν διακρίθηκε για τις αισιόδοξες προβλέψεις της, ισχυρίζεται πως η ΟΝΕ θα προκαλέσει μια «μηχανική» αύξηση κατά 0,5% της συνολικής αξίας των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην Ευρωχώρα.

ΜΙΑ ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ

Μετατρέποντας τα κρατικά ομόλογά τους (δηλαδή το συνολικό δημόσιο χρέος των χωρών μελών της Ε.Ε.) σε Εύρω, οι μετέχουσες χώρες θα δημιουργήσουν μια αγορά δύο τρισεκατομμυρίων δολλαρίων σε Εύρω, και πιθανώς θα προσελκύσουν κεφάλαια 0,5-1.0 τρισεκατομμυρίων δολλαρίων που είναι τώρα επενδυμένα σε άλλα νομίσματα. Χρηματιστήρια που θα συναλλάσσονται σε Εύρω αναμένεται να προσελκύσουν νέα κεφάλαια. Αυτή η εντελώς απορρυθμισμένη αγορά θα γίνει πολύ πιό «ρευστή» εξαιτίας αυτών των νέων, ταχύτατα διακινούμενων κεφαλαίων. Ομως οι μόνοι κερδισμένοι θα είναι οι μεγάλες εοιχειρήσεις της Ευρώπης. Πράγματι, θα μεγαλώσει η απόσταση που χωρίζει τις μεγάλες επιχειρήσεις που αντλούν κεφάλαια από τα χρηματιστήρια από τις μικρές και μεσαίες που δανείζονται χρήματα από τις τράπεζες. Με άλλα λόγια, η ηπειρωτική Ευρώπη θα υιοθετήσει το «αγγλοσαξωνικό» οργανωτικό μοντέλο των μεγάλων εταιριών.

Ολα αυτά θα ενθαρρύνουν τη δημιουργία μιας «σούπερ κατηγορίας» των πρώτων περίπου 300 Ευρωπαϊκών πολυεθνικών. Θα υπάρξει ένα κύμα «μεγασυγχωνεύσεων» μέσα στα εσωτερικά σύνορα της Ευρώπης, ειδικά μεταξύ των τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιριών. Οσο θα επιταχύνεται ο αγώνας δρόμου για την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας τόσο θα γίνονται

όλο και πιό έντονες οι κοινωνικές συνέπειές του.

Στο πολιτικό επίπεδο, αυτή η διαδικασία συγκεντροποίησης θα αποδυναμώσει ακόμα πιό πολύ τον έλεγχο των εθνικών κρατών πάνω σε καίριους οικονομικούς τομείς και επιχειρήσεις που αποτελούν την «φυσική» υλική βάση τους, όπως η οικονομική πολιτική, η ενέργεια, οι επικοινωνίες και η πολεμική βιομηχανία. Οι συνέπειες για τους εργαζομένους στο επίπεδο των συνθηκών εργασίας τους κινδυνεύουν να είναι καταστροφικές. Το ***Business Week*** υπολογίζει ότι στα πρώτα πέντε χρόνια της ΟΝΕ, ένας στους τρεις εργάτες θα πρέπει να αλλάξει επάγγελμα, καθώς «μια σειρά οικονομικών σεισμών» θα οδηγήσει στη δημιουργία μιας «ισχνότερης επιχειρησιακής Ευρώπης» (με λιγότερες επιχειρήσεις) που θα έχει τη μεγαλύτερη δυνατή «ελαστικότητα» (27 Απριλίου 1998).

Η Νομισματική Ενωση θα βοηθήσει την Ευρωπαϊκή Ενωση να εμφανιστεί ακόμα πιό ξεκάθαρα σαν μια «νέα» υπερδύναμη.Δημιουργώντας τη μεγαλύτερη οικονομική ζώνη του κόσμου, ακόμα μεγαλύτερη από εκείνη των Ηνωμένων Πολιτειών ή της Ιαπωνίας, η Ε.Ε. θα παλεύει στήθος με στήθος με τις ΗΠΑ. Αυτοί οι δύο γίγαντες είναι ισόπαλοι -ή μερικές φορές η Ευρώπη προηγείται- ως προς την εσωτερική αγορά τους, το εξωτερικό εμπόριο, το ακαθάριστο εσωτερικό προϊόν τους...Μερικοί μάλιστα προβλέπουν πως μέσα σε μια δεκαετία, το Εύρω θα αντικαταστήσει το αμερικανικό δολλάριο ως κυρίαρχη παγκόσμια νομισματική αναφορά και αποθεματικό νόμισμα.

ΑΥΤΑΡΧΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Με την ΟΝΕ, οι μεγάλοι Ευρωπαίοι καπιταλιστές έθεσαν τις βάσεις για τη δημιουργία ενός υπερεθνικού κρατικού μηχανισμού.Δεν μπορούμε πιά να επαναλαμβάνουμε την παλιά μαρξιστική εκτίμηση ότι οι μεγάλες καπιταλιστικές χώρες είναι ανίκανες να δημιουργήσουν ένα υπερεθνικό κράτος με ειρηνικά μέσα ή με πόλεμο. Αυτό ήταν αλήθεια σε όλο τον 20ο αιώνα, αλλά φαίνεται πως δεν ισχύει πιά.

Η οικοδόμηση θεσμών γύρω από το Εύρω είναι αποτέλεσμα μιας αληθινής μεταβίβασης εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων. Και από τη στιγμή που, ούτε λίγο ούτε πολύ, μιλάμε για το νόμισμα της νέας Ευρώπης, τότε η σύμφυτη δυναμική θα σπρώχνει προς την αναζωογόνηση όλης της εκτελεστικής εξουσίας της Ε.Ε. (Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα, Συμβούλιο Υπουργών και Ευρωπαϊκή Επιτροπή). Αυτά τα όργανα θα «αναγκασθούν» να αυξήσουν το ειδικό βάρος τους και να πάρουν τα ηνία.

Αν συμβούν όλα αυτά, τότε οι κυρίαρχες τάξεις θα έχουν δημιουργήσει μια συγκεντρωτική και αυταρχική διοικητική δομή που δεν θα υπόκειται ούτε σε δημόσιο έλεγχο ούτε στις πιέσεις της κοινής γνώμης και των «υποδεέστερων» τάξεων.

Πρόκειται για ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός για τους καπιταλιστές. Στα τελευταία δέκα χρόνια, αγωνίστηκαν να αποτρέψουν την επέκταση των κοινωνικών και πολιτικών κατακτήσεων του εργατικού κινήματος από το εθνικό στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Τώρα θα είναι σε θέση να αναστρέψουν αυτή τη τάση, και να χρησιμοποιήσουν τη νέα δεσποτική κεντρική τους εξουσία για να αναδιαμορφώσουν τους πολιτικούς και κοινωνικούς θεσμούς των χωρών μελών, αδειάζοντάς τους από το δημοκρατικό και κοινοβουλευτικό τους χαρακτήρα και καταργώντας ή αποδυναμώνοντας το σύστημα των κοινωνικών νόμων που εξασφάλισε ή επέβαλε η δύναμη ή ο έλεγχος του εργατικού κινήματος.

Τα επιτόκια στην Ευρωχώρα θα ορίζονται αποκλειστικά και μόνον από την Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα. Το κύριο καθήκον αυτής της Τράπεζας θα είναι να εξασφαλίσει την σταθερότητα του Εύρω. Η πολιτική επιτοκίων θα έχει προφανώς μεγάλες επιπτώσεις πάνω στη διαχείρηση των εθνικών δημόσιων χρεών. Ομως, το μέγεθος, το πρόγραμμα εξυπηρέτησης και οι περισσότερες άλλες λεπτομέρειες του χρέους ποικίλουν από τη μια χώρα στην άλλη. Αυτό σημαίνει πως, παρόλο που όλοι χρησιμοποιούν το ίδιο νόμισμα, τα κράτη της Ευρωχώρας θα δανείζονται χρήμα με διαφορετικά επιτόκια, αντικατοπτρίζοντας έτσι τη διεθνή πιστοληπτική τους αξιολόγηση («rating»). Οι συνέπειες μπορεί να αποδειχθούν πολύ σοβαρές για τις χώρες με την χειρότερη πιστοληπτική κατάταξη και οι επιπτώσεις θα γίνουν αισθητές από όλο τον πληθυσμό τους.

ΠΟΣΟ ΕΦΙΚΤΗ ΕΙΝΑΙ Η ΟΝΕ;

Η πιό οφθαλμοφανής απειλή κατά της ΟΝΕ είναι εκείνη που δημιουργείται όταν ένα «ασυμετρικό πλήγμα» χτυπάει μια χώρα πολύ περισσότερο από τις άλλες. Επειδή η ΟΝΕ κάνει αδύνατο σε μια χώρα να υποτιμήσει το νόμισμά της ή να αφήσει τον πληθωρισμό να αυξηθεί, η μόνη «ελαστικότητα» που απομένει σε μια χώρα με οικονομικές δυσκολίες είναι αυξήσει την εργασιακή κινητικότητα, να αυξήσει τις τιμές ή να μειώσει τους μισθούς. Εκτός βέβαια και αν οι άλλες χώρες συμφωνήσουν να της μεταβιβάσουν πόρους.

Εχουμε ήδη δεί δύο τέτοια «ασυμετρικά πλήγματα» -τη γερμανική ενοποίηση και την κατάρρευση του εξωτερικού εμπορίου της Φινλανδίας με την πρώην ΕΣΣΔ. Ομως, δεν χρειάζεται μεγάλη φαντασία για να προβλέψουμε

και άλλους κινδύνους: μια τραπεζική κρίση αλλού στον κόσμο που πλήττει τον τραπεζικό τομέα σε μια ή περισσότερες χώρες μέλη περισσότερο από ό,τι στις άλλες. Μια κερδοσκοπική ανατίμηση (ενδυνάμωση) του Εύρω, που θα μπορούσε να μειώσει την εξαγωγική ανταγωνιστικότητα μερικών χωρών ή τομέων περισσότερο από ό,τι των άλλων. Ενα πόλεμο μόλις έξω από την Ε.Ε., ίσως στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Ή μια κοινωνική έκρηξη σε μια χώρα, που θα «υποχρέωνε» αυτή τη κυβέρνηση να παραβεί τους κανόνες του συμφώνου σταθερότητας της ΟΝΕ. Ή ακόμα και τον «φυσικό» κύκλο της καπιταλιστικής οικονομίας που θα έφερνε την επιστροφή της ύφεσης σε τοπικό ή διεθνές επίπεδο.

Τέτοιου είδους πλήγματα απορροφούνται παραδοσιακά από το εθνικό κράτος. Ομως, αυτό δεν θα είναι πιά σχεδόν καθόλου δυνατό αφού αρχίσει να ισχύει η ΟΝΕ, επειδή τα κράτη δεν θα έχουν πιά ουσιαστικά περιθώρια ελιγμών στη νομισματική πολιτική τους. Φυσικά, η συμφωνία της ΟΝΕ επιτρέπει σε κάθε χώρα να επικαλεστεί κάποιες «ξεχωριστές συνθήκες», αλλά στην πράξη αυτό θα μπορούσε να απειλήσει να διαλύσει την ΟΝΕ. Ολα αυτά δεν σημαίνουν πως η Ε.Ε. δεν διαθέτει καθόλου λύσεις για παρόμοιες ενδεχόμενες κρίσεις. Ομως προς το παρόν, πρόκειται για λύσεις που αποτελούν εξαίρεση στον κανόνα...

Οι ισοτιμίες δεν μπορούν να αλλάξουν επειδή υπάρχει μόνον ένα νόμισμα. Οι εθνικοί προϋπολογισμοί κινούνται μέσα στον «κορσέ» που διαμορφώνουν τα κριτήρια του Μάαστριχτ και το σύμφωνο σταθερότητας. Και τα επιτόκια διαμορφώνονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα μετά από μελέτη των πιθανών αντιδράσεων των χρηματαγορών. Απαγορεύεται στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να βοηθήσει τις χώρες μέλη να ξεπεράσουν μια κρίση μέσα από την αύξηση του κυκλοφορούντος χρήματος (τυπώνοντας καινούργια Ευρωχαρτονομίσματα). Και η Ε.Ε. δεν έχει έναν αστείρευτο κεντρικό προϋπολογισμό για να απαλύνει τέτοια προβλήματα. Στην πραγματικότητα, ο προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ενωσης έχει ορισθεί να έχει για ανώτατο όριο το 1,27% του Ακαθάριστου Εσωτερικού Προϊόντος της Ε.Ε. Θα χρειάζονταν πέντε ή έξι φορές περισσότερα χρήματα για να ξελασπώσουν κάποια χώρα μέλος.

Ομως, οι χώρες μέλη δεν διαθέτουν μεγαλύτερη ευελιξία ούτε στις φορολογικές πολιτικές τους. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αυτή η ευελιξία είναι μηδενική. Η μινιμαλιστική πρόταση του Επιτρόπου της Ε.Ε. Μόντι να εισαγάγει ένα πανευρωπαϊκό φόρο 20% πάνω στους τόκους και στα μερίσματα των μετοχών, απορρίφθηκε ασυζητητεί μετά από μια ομοβροντία διαμαρτυριών από τις χρηματαγορές. Η παρούσα τάση προς το φορολογικό ντάμπινγκ (ανταγωνιστικές φορολογικές ελαφρύνσεις) θα συνεχιστεί καθώς τα κράτη συναγωνίζονται σκληρά μεταξύ τους τόσο για να προσελκύσουν νέα κεφάλαια, όσο και για να διατηρήσουν τους επενδυτές που έχουν ήδη προσελκύσει.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΕΚΡΗΚΤΙΚΗ

Αυτό σημαίνει ότι όλα τα δεινά της "προσαρμογής" θα τα επωμισθούν οι μισθωτοί. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, τοπικές οικονομικές δυσχέρειες προκαλούν την πλατειά διαδεδομένη εργατική μετανάστευση σε περισσότερο τυχερά μέρη της χώρας. Οι Ευρωπαίοι εργάτες είναι πολύ λιγότερο πιθανό να μετακινηθούν από μια χώρα σε άλλη σε αναζήτηση δουλειάς. Οι γλωσσικές δυσχέρειες και η εθνική οργάνωση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης θα συνεχίζουν να είναι φρένα σε τέτοιες μετακινήσεις στο ορατό μέλλον.

Με δεδομένο ότι η μαζική μετανάστευση μοιάζει απίθανη, οι κυβερνήσεις της Ε.Ε. προτίθενται να εισαγάγουν "ριζικές μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας". Αυτό σημαίνει πως θα κάνουν πολύ πιό «ελαστικά» το μισθό του καθενός, το ωράριο εργασίας του, τις ρυθμίσεις και την εργασιακή διαδικασία. Οι κυβερνήσεις θα προσπαθήσουν επίσης να μειώσουν δραστικά το συνολικό "κόστος εργασίας" προς όφελος των εργοδοτών και να διαλύσουν μεγάλα τμήματα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.Με άλλα λόγια, θα υπάρξει μεν εναρμόνιση των κοινωνικών ρητρών σ'όλη την Ευρώπη, αλλά αυτή θα πάρει τη μορφή μιας σπειροειδούς κίνησης προς τα κάτω.

Δεν είναι δυνατό να γίνει η διαχείρηση ενός νομίσματος σαν το Εύρω από τον "αυτόματα πιλότο" του τεχνικού συστήματος που σήμερα ρυθμίζει τις συναλλαγματικές ισοτιμίες μεταξύ των μελών της Ε.Ε. Είναι ξεκάθαρο πως η Ε.Ε. θα χρειαστεί μια πραγματική κυβέρνηση, το ίδιο υπερεθνική όπως και το νόμισμά της. Ωστόσο, προς το παρόν, η υπερεθνική Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα λειτουργεί σε διαφορετικό επίπεδο από ό,τι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που είναι μόνο ένα διακρατικό σώμα (μια επιτροπή φτιαγμένη από αντιπροσώπους κάθε κυβέρνησης κάθε κράτους-μέλους).

Αυτή είναι η αχίλλειος πτέρνα της Ευρωπαϊκής 'Ενωσης. Αυτό είναι το κληρονομικό της πρόβλημα, που θα παραμείνει προφανώς ανυπέρβλητο έως ότου υπάρξει ένα εξευρωπαϊσμένο τμήμα του κεφαλαίου που θα αποσπασθεί από τα εθνικά κράτη και θα είναι πρόθυμο να επιβάλει την Ευρωπαϊκή θέλησή του πάνω στις διάφορες εθνικές κυβερνήσεις. Αυτό συμβαίνει ήδη στο Λουξεμβούργο και το Βέλγιο

(που δεν έχουν τις δικές τους πολυεθνικές), αλλά όχι και οπουδήποτε αλλού στην Ε.Ε.

Εξαιτίας αυτού η Ε.Ε. είναι ανίκανη να ορίσει ορθολογικά μια συνεκτική κρατική δομή βασισμένη στους υπάρχοντες θεσμούς. Η υπερεθνική λογική της διαδικασίας της Ο.Ν.Ε. έχει νοθευτεί τόσο στο επίπεδο της αποτελεσματικότητας, όσο και σ'εκείνο της δημοκρατίας.Πολιτικές και δομές συρράπτονται στα κρυφά, ως απάντηση στην κρίση και αντίδραση στα γεγονότα, κάτω από την πίεση αλληλοσυγκρουόμενων προσανατολισμών και πάντα με εντελώς αντιδημοκρατικό τρόπο. Αυτό δεν είναι διόλου τυχαίο.'Ομως όταν εισαχθεί η ΟΝΕ, τότε θα ενισχυθεί η πολιτική και θεσμική συγκεντροποίηση που θα κάνει ένα ποιοτικό βήμα προς τα μπρος. Τότε οι θιασώτες της πολιτικής παρά της απλώς οικονομικής Ευρώπης θάχουν νικήσει. Η ΟΝΕ σπρώχνει την ΕΕ να "μιλήσει τη γλώσσα της πολιτικής" το ίδιο καλά μ'εκείνη της οικονομίας προκειμένου να διασφαλίσει τη διαχείρηση της κοινής οικονομίας σε μια ακόμα πιό καθημερινή βάση.

Δυστυχώς, η συσσώρευση εξωτερικών δυσχερειών και εσωτερικών αντιφάσεων σημαίνει ότι αυτή η "πολιτική Ευρώπη" δεν θ'αναπτυχθεί προς μια δημοκρατική κατεύθυνση. Αντίθετα, όλα συγκλίνουν προς την κατεύθυνση της ενδυνάμωσης του εκτελεστικού τομέα, που θα συσσωρεύει όλο και περισσότερες νομοθετικές και συνταγματικές εξουσίες.

Από πρώτη άποψη, η κατάσταση είναι αυτή της απόλυτης ακαμψίας τόσο στο θεσμικό επίπεδο, όσο και σ'εκείνο των κανόνων της ΟΝΕ καθώς και της απόλυτης ανικανότητας στο επίπεδο των εθνικών κυβερνήσεων και κρατών. Ωστόσο στην πραγματικότητα, τα εθνικά κράτη είναι ακόμη η κύρια πηγή εξουσίας και έχουν την οικονομική και υλική δύναμη και ικανότητα να ασκούν πολιτική πίεση. Ποιός στις Βρυξέλλες μπορεί να επιβάλει μια σημαντική απόφαση ενάντια στη γερμανική κυβέρνηση;

Εχουν ήδη αρχίσει διαπραγματεύσεις για να προσδιοριστούν οι βασικοί κανόνες της σχέσης ανάμεσα στα τρία τμήματα της νεογέννητης Ευρωπαϊκής εκτελεστικής εξουσίας: την Κεντρική Τράπεζα, το Συμβούλιο και την Επιτροπή. Οι πιο λεπτές διαπραγματεύσεις αφορούν την καθημερινή σχέση που θα έχουν η Τράπεζα και το Συμβούλιο για να καθορίζουν τη νομισματική πολιτική. Οι οικονομικές εφημερίδες της Ευρώπης εκφράζουν τακτικά την ανησυχία τους για τις "αυτοσχεδιάζουσες Βρυξέλλες» ή για τις "ανεξέλεγκτες Βρυξέλλες".

Αυτό που είναι όμως σαφές, είναι ο αυξανόμενος ενεργός ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήταν ανέκαθεν υπεύθυνη για να εφαρμόζει τις συμφωνίες και να κάνει προτάσεις για περαιτέρω συνεργασία. Από το 1985 η Επιτροπή έχει συγκεντρώσει τις προσπάθειές της στην εναρμόνιση της Κοινής Αγοράς. Τώρα θα επεκτείνει την ίδια σχολαστική και τακτική παρέμβασή της στο Εύρω, στο Σύμφωνο Σταθερότητας και στην πολιτική απασχόλησης.

Η Επιτροπή έχει ήδη συγκρουσθεί με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που υποτίθεται ότι στο ισχύον σύστημα λαμβάνει αποφάσεις στη βάση προτάσεων και συστάσεων από την Επιτροπή. Η Επιτροπή ήθελε μια νέα υπερεθνική εξουσία για να εξαναγκάσει τα κράτη-μέλη να "εγγυηθούν την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών".'Οπως ο Επίτροπος για τις μεταφορές Neil Kinnock (πρώην ηγέτης του Βρετανικού Εργατικού Κόμματος) έκανε σαφές στη διάρκεια της απεργίας των Γάλλων φορτηγατζήδων, αυτό σημαίνει ότι θα στέλνει την αστυνομία να διαλύει τις απεργιακές φρουρές οπουδήποτε μια απεργία απειλεί κάπως να παρακωλύσει το διασυνοριακό εμπόριο της Ε.Ε.

Μια άλλη νέα εξουσία συζητήθηκε στη συνάντηση κορυφής της ΕΕ στο Λουξεμβούργο το Νοέμβριο του 1997. Οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών είναι τώρα υποχρεωμένες να συντονίζουν τις πολιτικές τους στον τομέα της απασχόλησης και να τις παρουσιάζουν σε μια ετήσια συνάντηση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Η Επιτροπή δεν έχασε το χρόνο της ασκώντας κριτική στη γαλλική και στην ιταλική κυβέρνηση για τις θέσεις τους υπέρ της εργάσιμης εβδομάδας των 35 ωρών (μολονότι ούτε η μια ούτε η άλλη έχουν πραγματικά εισαγάγει ένα τέτοιο μέτρο).

Η νομισματική ένωση γεννάει μια ασταμάτητη πίεση προς την ανάδειξη μιας υπερεθνικής και διακυβερνητικής εξουσίας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, που θα κυριαρχείται μεν από τα πιο ισχυρά κράτη-μέλη, αλλά και που θα αφήνει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την ανάληψη των πρωτοβουλιών.

Αυτό δεν σημαίνει απλώς μια ισχυρότερη κεντρική εξουσία, αλλά και μια πιό ορατή εξουσία αφού θα βρίσκεται σε συνεχή και άμεση αλληλεπίδραση με την κοινωνία."Κοινωνικές ταραχές" όπως απεργίες, καταλήψεις εργοστασίων, δια-συνοριακές εκδηλώσεις αλληλεγγύης και άλλες «αντι-οικονομικές» διεκδικήσεις θα κρίνονται ως "απειλές για τη σταθερότητα του Εύρω". Και σαν τέτοιες, θα "δικαιολογούν" δημόσιες δηλώσεις, καμπάνιες στα μέσα ενημέρωσης και "νομικές" παρεμβάσεις από την Επιτροπή, το Συμβούλιο και την Κεντρική Τράπεζα.

Ολα αυτά δημιουργούν μια νέα πολιτική κατάσταση τόσο στο επίπεδο της δομής της πολιτικής εξουσίας, όσο και σ'εκείνο της αντίληψης

του πράγματος που θα έχουν οι πληθυσμοί. Το εργατικό και τα κοινωνικά κινήματα θα πρέπει να αντιληφθούν έγκαιρα και να κατανοήσουν και τις δύο όψεις αυτής της νέας κατάστασης. Κι αυτό, επειδή γινόμαστε τώρα μάρτυρες μιας ολομέτωπης επίθεσης ενάντια στην εργασία καθώς της εμφάνισης μιας Ευρωπαϊκής Κρατικής δομής που ενσαρκώνει αυτή την επίθεση, έστω κι αν προς το παρόν αυτή δεν έχει ακόμα νομιμοποιηθεί πάρα πολύ στα μάτια του πληθυσμού.

ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΠΟΥ ΕΡΧΟΝΤΑΙ

Η συνάντηση κορυφής του Νοεμβρίου 1997 στο Λουξεμβούργο ήταν αποτέλεσμα της αυξανόμενης επίγνωσης που απόκτησαν οι "ανώτερες σφαίρες" της Ε.Ε., για την ανάγκη να αναλάβουν γρήγορα δράση προκειμένου να απαντήσουν στην αύξηση της κοινωνικής διαμαρτυρίας που είχε εκδηλωθεί κατά τη συνάντηση κορυφής του 'Αμστερνταμ τον Ιούνιο του 1997 (είχαν οργανωθεί διαδηλώσεις αλληλεγγύης ενάντια στο απειλούμενο κλείσιμο του εργοστασίου της Ρενώ Βιλβόρντ και είχε ακολουθήσει η σύγκλιση των "Ευρωπορειών" σε μια διαδήλωση 50.000 ατόμων ενάντια στην ανεργία, την επισφαλή απασχόληση και τον κοινωνικό αποκλεισμό στη διάρκεια της συνάντησης κορυφής στο 'Αμστερνταμ).

Οι Ευρωπαίοι ηγέτες συνειδητοποίησαν επίσης ότι οι εντάσεις που θα συνόδευαν την εισαγωγή του Εύρω έκαναν απαραίτητη μια περίοδο εξαιρετικά στοιβαρής διαχείρησης σ'όλη τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου προκειμένου να ελενχθεί κάθε κοινωνική έκρηξη.

Πολλά εξαρτώνται από το πως ακριβώς αποκρυσταλλώνεται αυτή η Ευρωπαϊκή πολιτική εξουσία και από το πόσο σύντομα η κοινή γνώμη θα τη δει ως αναντικατάστατη και αναπόφευκτη. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, τότε θα χρειαστεί να ξανασκεφτούμε τους τρόπους με τους οποίους θα ενθαρρύνουμε την επέκταση των άμεσων αιτημάτων και αγώνων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

'Οσο αυτή η διαδικασία εντείνεται, τόσο οι δικές μας εναλλακτικές πολιτικές θα πρέπει να αποκτούν μια πιο "θετική" διάσταση για να απαντήσουν στα κοινωνικά ζητήματα και ιδιαίτερα σε αυτά που αναφέρονται στην ανεργία και στη δημοκρατία. Στόχος της πολιτικής και κοινωνικής πάλης θα είναι τότε να εισδύσουμε στη διαδικασία και στους ρυθμούς ολοκλήρωσης της Ε.Ε.

Καθώς πλησιάζουμε στο τέλος του 1998, οι ευρωπαίοι σοσιαλδημοκράτες έχουν ήδη την πλειοψηφία των Ευρωπαίων Επιτρόπων. Σχημάτησαν κυβέρνηση στη Βρετανία και κυριαρχούν σε κυβερνήσεις συνασπισμού στη Γαλλία και την Ιταλία. Θα είναι όμως οι σοσιαλδημοκράτες ικανοί να συνεχίσουν τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές που κληρονόμησαν; Και αν ναι, ποιές θα είναι οι επιπτώσεις στα εθνικά συνδικάτα και στη Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκών Συνδικάτων;

Οι σοσιαλδημοκράτες δεν είναι οι μόνοι που έχουν προβλήματα. Πολλά από τα μείζονα αστικά κόμματα της Ευρώπης βρίσκονται στη μεγαλύτερή τους κρίση από το 1945. Η ιταλική Χριστιανοδημοκρατία έχει καταρρεύσει και ο εκατομμυριούχος επιχειρηματίας και πολιτικός Μπερλουσκόνι αποδείχθηκε ανίκανος να ανασυγκροτήσει τη δεξιά. Και τα δύο συντηρητικά κόμματα στη Γαλλία βρίσκονται σε κρίση, όπως εξάλλου και οι Συντηρητικοί της Βρετανίας.

Σε πολλές χώρες της ηπείρου μας η ακροδεξιά κερδίζει ψήφους και πολιτική επιρροή. Σε μικρότερη κλίμακα, η ριζοσπαστική αριστερά αυξάνει επίσης τη δύναμή της.

Θα μπορούσαμε να δούμε μια αλλαγή του συσχετισμού δυνάμεων σε μια ή περισσότερες χώρες; Θα μπορούσε κάτι τέτοιο να σπρώξει την Ε.Ε. στην κρίση;

Τα τρέχοντα οικονομικά "καλά νέα" δεν μπορούν να συνεχιστούν επάπειρον. 'Οταν θα αρχίσει η πορεία προς τα κάτω, πόσο βαθειά θα γίνει η ύφεση; Ποιό θα είναι τότε το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο;

Οι οικονομολόγοι του ***International Viewpoint*** λένε ότι η πιο πιθανή εξέλιξη είναι μια γενικευμένη οικονομική επιβράδυνση στη διάρκεια των επόμενων δώδεκα μηνών, μετά από τους οποίους θα μπορούσαμε να δούμε ακόμα και μια κρίση αμφισβήτησης της «νομιμότητας» του νεοφιλελεύθερου συστήματος σε μια ή περισσότερες χώρες. Αυτό θα επηρέαζε πολλαπλά την Ε.Ε. γενικά, και την εισαγωγή του Εύρω ειδικότερα.

Θα πρέπει λοιπόν να προετοιμαστούμε για να αντιμετωπίσουμε μιαν ασταθή κοινωνική και πολιτική κατάσταση, με ξαφνικές μετατοπίσεις στο εκλογικό και στο πολιτικό τοπίο, με επιδείνωση του κοινωνικού κλίματος και με διεύρυνση των οικονομικο-πολιτικών αντιθέσεων.

Αυτό θα σπρώξει τους ανθρώπους στον αγώνα. Με το παραδοσιακό εργατικό κίνημα σε ιστορική και υπαρξιακή κρίση και εντελώς ανίκανο ν'ανταποκριθεί σε μια τέτοια κατάσταση, το πεδίο είναι λοιπόν ανοιχτό για τα πάντα.

Franηois Vercammen

Ο διεθνισμός ως απάντηση στην παγκοσμιοποίηση

Γ.Μητραλιάς

Αυτό το κείμενο διαβάστηκε σε εκδήλωση του Μαρξιστικού Ομίλου στις 13 Μαϊου με θέμα το «Διεθνισμό ως αντίπαλο δέος στην Παγκοσμιοποίηση». Ο άλλος ομιλητής ήταν ο Π.Λαφαζάνης.

α) Οπως μπορεί κανείς να παρατηρήσει στις μέρες μας ακόμα και δια γυμνού οφθαλμού, η παγκοσμιοποίηση δεν εμπεδώνει την κυριαρχία της χωρίς να προκαλεί κάθε λογής αντιστάσεις που μετεξελίσσονται συχνά σε αντιδράσεις με μαζικό χαρακτήρα. Εστω και με έμμεσο τρόπο, είναι λοιπόν η παγκοσμιοποίηση που είναι ο ηθικός αυτουργός της γένεσης μερικών από τα πιό χαρακτηριστικά κοινωνικά, ιδεολογικά και πολιτικά φαινόμενα της εποχής μας, όπως π.χ. η έξαρση του εθνικισμού και η ανάπτυξη μεγάλων εθνικιστικών ρευμάτων, η αναδίπλωση σε κάποιο μυθικό ειδυλλιακό εθνικό παρελθόν και η απόρριψη τού άγνωστου, του ξένου και του μοντέρνου, η επιστροφή στις θρησκευτικές και εθνικές «ρίζες»,κλπ. που καλλιεργούν με την σειρά τους το έδαφος για τη δημιουργία ρατσιστικών, ξενόφοβων ή ακόμα και φασιστικών κινημάτων με πλατειά λαϊκή βάση.

Κατά συνέπεια, ο διεθνισμός δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί ως απάντηση-αντίδοτο μόνο στην παγκοσμιοποίηση. Ειδικά στην εποχή μας και ειδικότερα στην περιοχή μας (στα Βαλκάνια), ο διεθνισμός συνιστά σήμερα τη μοναδική ουσιαστική και μακροπρόθεσμη απάντηση και σε όλα εκείνα τα φαινόμενα που γεννιούνται μεν ως αμυντική αντίδραση στην παγκοσμιοποίηση, αλλά στρέφονται ευθέως κατά του πολιτισμού και των πιό στοιχειωδών ανθρώπινων και δημοκρατικών δικαιωμάτων. Στην πραγματικότητα, δεν έχουμε λοιπόν να κάνουμε με μια απλή σύγκρουση (της παγκοσμιοποίησης με το διεθνισμό), αλλά με ένα διμέτωπο αγώνα στον οποίο ο διεθνισμός των εργαζομένων και των κοινωνικών κινημάτων θα πρέπει να αντιμετωπίσει ταυτόχρονα τα δυό κεφάλια της ίδιας λερναίας ύδρας.

Νομίζουμε ότι αυτή η προκαταρκτική επισήμανση δεν είναι τόσο αθώα όσο μπορεί να φαίνεται από πρώτη άποψη. Αντίθετα, έχει μια άμεσα πρακτική σημασία. Την ώρα που οι διάφορες εκφάνσεις της θριαμβεύουσας χρηματιστικής και νομισματικής παγκοσμιοποίησης προκαλούν πλήθος ετερόκλητων σπασμωδικών και νευρωτικών αντιδράσεων, οποιαδήποτε εξιδανίκευση αυτών τών αντιδράσεων στο όνομα κάποιου ενδεχόμενου κοινού αγώνα κατά του «μεγάλου κεφαλαίου χωρίς πατρίδα», των πολυεθνικών ή της «Ευρώπης των Βρυξελλών» μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες. Οχι μόνο καλλιεργεί αυταπάτες, αλλά και ανοίγει το δρόμο για την ανεμπόδιστη μετεξέλιξή αυτών των αντιδράσεων σε μαζικά κινήματα που θα σαρώσουν τις εργατικές και δημοκρατικές κατακτήσεις. Οχι μόνο δεν θα έχει κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα στη δημιουργία κάποιου μυθικού αντιπλουτοκρατικού και αντικοσμοπολιτικού «μετώπου», αλλά και διευκολύνει αφάνταστα τους υποστηρικτές της παγκοσμιοποίησης να εμφανιστούν ως φορείς της μοναδικής ρεαλιστικής και σύγχρονης προοπτικής σε διεθνές επίπεδο. Αυτό όμως σημαίνει αναπόφευκτα και ότι τους αφήνει εντελώς ελεύθερους να επιβάλουν την κυριαρχίας τους...

β) Καθώς υπάρχει όμως διεθνισμός και διεθνισμός, τα πάντα θα εξαρτηθούν -σε τελευταία ανάλυση- από την αξιοπιστία και του περιεχόμενό του. Θα ήταν π.χ. εντελώς αφελές να πιστέψουμε έστω και για μια στιγμή, ότι η υπεράσπιση ενός αφηρημένου «διεθνισμού» που ισοπεδώνει αυθαίρετα τις (υπαρκτές) εθνικές, θρησκευτικές, πολιτισμικές και άλλες διαφορές στο όνομα της συναδέλφωσης όλων των ανθρώπων που είναι ίδιοι θα μπορούσε να έχει και την παραμικρή απήχηση μέσα στις σημερινές κοινωνίες μας. Αντίθετα, ο διεθνισμός μας δεν θα ήταν αποτελεσματικός παρά μόνον αν λάβαινε υπόψη του αυτές τις διαφορές για να τις σεβαστεί και να τις εντάξει σε μια νέα πολύμορφη «οικουμενικότητα» που δεν είναι δοσμένη από τα πριν, αλλά που οικοδομείται -ήδη- υπομονετικά μέσα από τη συνάντηση δυό παραγόντων αποφασιστικής σημασίας: της βούλησης όλων εκείνων των αγωνιστών και των ρευμάτων του εργατικού κινήματος που αναφέρονται πάντα στις καλύτερες παραδόσεις του και αρνούνται να υποκύψουν στους (σταλινικούς και σοσιαλδημοκρατικούς) πειρασμούς των ποικίλων τοπικιστικών και εθνικών αναδιπλώσεων, και των κοινωνικών κινημάτων που είναι προικισμένα με μια δυναμική που διευκολύνει τη διαμόρφωση καθολικών διεκδικήσεων και επιτρέπει την συνολική αμφισβήτηση του σημερινού κόσμου μας. Με άλλα λόγια, ο διεθνισμός που έχουμε ανάγκη ως απάντηση στην παγκοσμιοποίηση μπορεί να αποκτήσει περιεχόμενο και απήχηση μόνο μέσα στη δράση.

γ) Σε αντίθεση με το διεθνισμό του περασμένου αιώνα και των αρχών του εικοστού, ο διεθνισμός των κάθε λογής καταπιεσμένων στην εποχή της παγκοσμιοποίησης έχει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Κατ'αρχήν, αποτελεί τον εκ των ουκ άνευ όρο για την αποτελεσματικότητα ακόμα και των πιό στοιχειωδών αγώνων τους. Σε μερικά χρόνια, καμιά οικονομική απεργία και καμιά κοινωνική κινητοποίηση δεν θα έχει πιθανότητες να επιτύχει έστω και ένα μικρό μέρος των στόχων της αν δεν μπορέσει να αντιπαρατάξει το δικό της διεθνικό μέτωπο στην ιερή συμμαχία του διεθνοποιημένου κεφαλαίου και των κρατικών μηχανισμών του.

Αυτή η διαπίστωση έχει όμως μερικές πολύ πρακτικές συνέπειες. Επειδή η διεθνιστική αλληλεγγύη είναι πολύ σοβαρό καθήκον για να αφεθεί στους αυτοσχεδιασμούς της τελευταίας στιγμής (όταν π.χ. ξεσπάει μια απεργία ή ακόμα χειρότερα,όταν δέχεται την ολομέτωπη επίθεση της διεθνοποιημένης εργοδοσίας), η μεθοδική προετοιμασία της μεταβάλεται σε πρωταρχικό καθήκον όχι μόνο των επαναστατών, αλλά κι αυτών ακόμα των συνδικαλιστών που δεν πηγαίνουν στη μάχη με κατεβασμένα χέρια. Οπως συνήθιζε να επαναλαμβάνει ο Ερνέστ Μαντέλ από τις αρχές της περασμένης δεκαετίας, σήμερα το πρώτο και καλύτερο όπλο κάθε αγωνιστή της εργατικής τάξης πρέπει να είναι η...ατζέντα του, αν βέβαια είναι γεμάτη με διευθύνσεις, αριθμούς τηλεφώνου και φαξ των συναδέλφων του σε άλλες χώρες.

Ο Ερνέστος είχε δίκιο έστω κι αν τότε ελάχιστοι κατανοούσαν πλήρως αυτό που εννοούσε. Δυστυχώς δεν έζησε όμως για να δεί όχι τόσο να επαληθεύονται οι προειδοποιήσεις του, αλλά κυρίως για να δεί τις πρώτες «ευρωαπεργίες», τις πρώτες «ευρωπορείες» και τις πρώτες «ευρωκινητοποιήσεις», δηλαδή τα σπέρματα αυτού του νέου αγωνιστικού διεθνισμού που οραματιζόταν.

δ) Η αναγκαιότητα του διεθνισμού δεν μπορεί όμως να συνοψιστεί μόνο στην άμεση και πρακτική, δηλαδή στην οφελιμίστικη διάστασή του. Η διεθνιστική διαπαιδαγώγηση και η διαμόρφωση διεθνιστικής συνείδησης αποτελούν τον εκ των ουκ άνευ όρο για να μπορέσουν οι εργαζόμενοι και οι σοσιαλιστές να δουν, να αναλύσουν και να ανασυνθέσουν τον κόσμο όχι μόνο στη βάση των δικών τους μεμονωμένων και κατακερματισμένων εμπειριών, αλλά ταυτόχρονα με τα μάτια του Ινδονήσιου επαναστάτη φοιτητή, του Αυστραλού απεργού λιμενεργάτη, του Γάλλου κινητοποιημένου ανέργου ή του Ρώσου απλήρωτου ανθρακωρύχου. Με άλλα λόγια, η διεθνιστική συνείδηση και πρακτική αποτελεί τη μοναδική στέρεα βάση πάνω στην οποία μπορεί να αρχίσει να διαμορφώνεται τόσο η θεωρία, όσο και το συγκεκριμένο σχέδιο απελευθέρωσης όλων των καταπιεσμένων και καθενός από αυτούς ξεχωριστά.

ε) Επειδή όμως ισχύει η διαπίστωση ότι είναι η ύπαρξη που καθορίζει τη συνείδηση, γι'αυτό και ο διεθνισμός απαιτεί μια διεθνική οργάνωση, δηλαδή μια Διεθνή. Ειδικά στην εποχή μας που γίνεται μάρτυρας της ύπαρξης ή οικοδόμησης εξαιρετικά συγκεντρωτικά οργανωμένων οικονομικών, πολιτικών και στρατιωτικών διεθνών δικτύων όχι μόνο του μεγάλου κεφαλαίου και των επιτελείων των αστικών τάξεων, αλλά και της σοσιαλδημοκρατίας ή των συνδικαλιστικών γραφειοκρατιών , η παρατεινόμενη αδυναμία του ανεξάρτητου εργατικού και κοινωνικού κινήματος καθώς και των διεθνιστών επαναστατών να αντιπαρατάξουν την δικιά τους συνδικαλιστική και πολιτική Διεθνή, αποτελεί ίσως το μεγαλύτερο ανασχετικό παράγοντα στην ανάπτυξη της ταξικής πάλης. Τόσο σε παγκόσμιο, όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Σε αντίθεση όμως με το παρελθόν, η ανεξάρτητη και διεθνική συσπείρωση των καταπιεσμένων και των εργαζομένων γίνεται σήμερα ακόμα πιό επείγουσα εξαιτίας μιάς δραματικής εξέλιξης χωρίς ιστορικό προηγούμενο. Αναφερόμαστε προφανώς στη δαμόκλεια σπάθη της οικολογικής καταστροφής που επικρέμεται πιά πάνω από τον πλανήτη και τους κατοίκους του. Με δεδομένη λοιπόν την επιστημονική διαπίστωση ότι ούτε η τρύπα του όζοντος και η ερειμοποίηση, ούτε το φαινόμενο του θερμοκηπίου και η υπερθέρμανση της Γης μας δεν γνωρίζουν σύνορα και...τελωνειακούς ελέγχους, κάθε εθνικό σχέδιο αποτροπής της επερχόμενης καταστροφής είναι απλή και ανεύθυνη ουτοπία. Και αν ακόμα δεν υπήρχε η ταξική πάλη, θα αρκούσε το σημερινό καίριο οικολογικό υπαρξιακό δίλημμα «σοσιαλισμός ή αφανισμός του ανθρώπινου είδους» (που αντικατέστησε -δυστυχώς- το παλιότερο λουξεμβουργιανό «σοσιαλισμός ή βαρβαρότητα») για να δικαιολογήσει πλήρως την ιστορική αναγκαιότητα μιάς αντικαπιταλιστικής και οικολογικής Διεθνούς.

Η ανυπαρξία αυτής της Διεθνούς των «από κάτω» δεν μπορεί όμως να ξεπεραστεί μοιρολατρικά. Δεν πρόκειται ποτέ να πέσει από τον ουρανό ως θείο δώρο. Η υπομονετική, αλλά και συστηματική οικοδόμηση της αποτελεί ιστορικό καθήκον του καθενός μας και όλων μαζί από τώρα, με δεδομένο το γεγονός ότι η επεξεργασία των προγραμματικών βάσεών της θα συνδιάζεται ευθύς εξ αρχής με την πρακτική, δηλαδή την ύφανση του παγκόσμιου ιστού, του δικτύου μέσα στο οποίο θα χωρούν όλοι εκείνοι που συμφωνούν σε μια διαπίστωση: την αναγκαιότητα μιάς αντικαπιταλιστικής Διεθνούς.

στ) Για να μπορέσει όμως να στηριχτεί σε στέρεες βάσεις, αυτό το φιλόδοξο και συνάμα κατεπείγον εγχείρημα δεν πρέπει να επαναλάβει τα σφάλματα του παρελθόντος. Η αρμονική συνύπαρξη στο εσωτερικό της αυριανής Διεθνούς των όχι μόνο αναπόφευκτων, αλλά και πολύτιμων διαφορετικών απόψεων, δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μέσα από την ανοικτή αναγνώρισή τους, από την καταστατικά κατοχυρωμένη ελεύθερη λειτουργία τους, από την εντελώς ισότιμη μεταχείρησή τους. Δηλαδή, μέσα από την δημιουργία μιάς πλουραλιστικής και δημοκρατικής, αντικαπιταλιστικής και οικολογικής Διεθνούς που εγγυάται και ενθαρρύνει τη λειτουργία οργανωμένων τάσεων και φραξιών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ενώ ταυτόχρονα δρά συντονισμένα σαν ο ενιαίος πολιτικός σχηματισμός της παγκόσμιας απελευθέρωσης!

Γιώργος Μητραλιάς

«ESPACE MARX» ΤΩΡΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ!

Είναι ίσως σημείο των καιρών πως το Espace Marx διεθνοποιείται! Η επιτυχία των Γάλλων εμπνευστών αυτής της πρωτοβουλίας, αλλά και η παρατηρούμενη γενικότερη αναβίωση της μαρξιστικής έρευνας και προβληματισμού σε όλο τον κόσμο, σπρώχνουν τώρα προς τη δημιουργία ενός διεθνούς δικτύου κέντρων «Espaces Marx», τα πρώτα από τα οποία ιδρύθηκαν ήδη στην Αργεντινή και στη Βραζιλία.

Το ίδιο πρόκειται να συμβεί σύντομα και στη χώρα μας! Η Συντακτική Επιτροπή του Σπάρτακου που μετέχει ολόψυχα σ'αυτή την προσπάθεια, ζήτησε από τον εμπνευστή της ελληνικής πρωτοβουλίας σ.Γιάννη Μπανιά να εξηγήσει το γιατί και το πως αυτού του εγχειρήματος που δεν θα αργήσει να γίνει πραγματικότητα.

του **Γιάννη Μπανιά**

Μετά από μια μεγάλη περίοδο απογοήτευσης, αμηχανίας και αφωνίας των δυνάμεων της Αριστεράς διεθνώς, που φυσιολογικά ακολούθησε την ιστορική ήττα και την κατάρρευση των καθεστώτων του «υπαρκτού σοσιαλισμου», η εξαιρετικά έντονη και ενδιαφέρουσα ανάπτυξη της ταξικής πάλης και των κοινωνικών κινημάτων σε παγκόσμια κλίμακα έκανε ξανά επίκαιρη την ανάγκη αναζήτησης εναλλακτικών απαντήσεων στα μεγάλα προβλήματα της εποχής μας. Απαντήσεων από την πλευρά της μαρξιστικής θεωρίας, ανάλυσης, επεξεργασίας και κριτικής με την αναγκαία φυσικά επικαιροποίηση και αναστοχασμό, με βάση τις θετικές και αρνητικές εμπειρίες από την ιστορική διαδρομή του παγκόσμιου εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος. Πολύ περισσότερο που καθημερινά γίνεται όλο και πιό φανερό ότι το καπιταλιστικό σύστημα, σε όλες του τις εκδοχές και μορφές έκφρασης, δεν έχει σήμερα και δεν μπορεί ούτε προοπτικά να προσφέρει λύσεις σ'αυτά τα προβλήματα. Αντίθετα συσσωρεύει συνεχώς μεγαλύτερα αδιέξοδα.

Η ανάγκη αυτή οδήγησε σε πολλές χώρες στη δημιουργία χώρων μαρξιστικού προβληματισμού. **Espace Marx** όπως καθιερώθηκαν να λέγονται, αφού στη Γαλλία λειτούργησε πιό συγκεκριμένα και συστηματικά ένα τέτοιου είδους Μαρξιστικό Κέντρο. Πολύ γρήγορα διαπιστώθηκε η διάθεση συντονισμού αυτών των προσπαθειών.

Ο γιορτασμός της επετείου για τα 150 χρόνια από τη δημοσίευση του Κομμουνιστικού Μανιφέστου, έδωσε μια καλά ευκαιρία να πραγματοποιηθεί στις αρχές Μαΐου του 1998 στο Παρίσι μια διεθνής συνάντηση προβληματισμού και ανταλλαγής εμπειρίας, που έδωσε μια πολύ σημαντική ώθηση στην ανάγκη αυτού του διεθνούς συντονισμού, που μπορεί υπό ορισμένες προϋποθέσεις να πάρει τη μορφή ενός νέου διεθνισμού, με ευέλικτες και πρωτότυπες μορφές. Ενός διεθνισμού που θα διαπλέκει οργανικά τις θεωρητικές ενοράσεις και προσεγγίσεις με τις ανάγκες της καθημερινής ταξικής πάλης των δυνάμεων της εργασίας. Στην Ελλάδα, η προσπάθεια συγκρότησης **Espace Marx** βρίσκεται ακόμα στα πρώτα της βήματα. Οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης, της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και των στρατηγικών της κυβέρνησης Κ.Σημίτη στην πορεία της χώρας και οι εμπειρίες από τις αναζητήσεις των δυνάμεων της Ελληνικής Αριστεράς, έχουν ωριμάσει τις προϋποθέσεις για την εκδήλωση μιας τέτοιας πρωτοβουλίας.

Ο διεθνισμός επιστρέφει

Διεθνής συνδιάσκεψη στη Σεούλ

Τον περασμένο Απρίλη έγινε στο Σίδνεϊ της Αυστραλίας με μεγάλη επιτυχία η συνδιάσκεψη αλληλεγγύης των κινημάτων της Ασίας και του Ειρηνικού, συνδιάσκεψη που επισφράγησε τη θέληση των μαχόμενων εργατών, αγροτών και αυτοχθόνων λαών για κοινή αντίσταση στη νεοφιλελεύθερη βαρβαρότητα που σπρώχνει όλο και μεγαλύτερα τμήματα της ανθρωπότητας στον εφιάλτη της φτώχειας, του αποκλεισμού, της ανεργίας και της στυγνής κρατικής καταπίεσης.

Η διεθνής συνάντηση της Σεούλ (8-12 του περασμένου Σεπτέμβρη) που ακολούθησε και είχε ως θέμα "Οι λαοί αντιμέτωποι με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο: Ο νεοφιλελευθερισμός, το ΔΝΤ και η διεθνής αλληλεγγύη", αποτελεί συνέχεια αυτής της προσπάθειας και παράλληλα αναπόσπαστο μέρος της διεθνούς αντίστασης στη διεθνοποιημένη τυραννία του κεφαλαίου και των θεσμών του. Παρακάτω ακολουθεί η διακήρυξη που υιοθέτησαν οι πάνω από 200 αντιπρόσωποι που έλαβαν μέρος στη συνδιάσκεψη:

1. Εμείς, ως υποκείμενα της δικής μας μοίρας και ιστορίας διακηρύσσουμε ότι έχουμε αρχίσει να παίρνουμε στα χέρια μας τον έλεγχο της ζωής μας.

2. Εμείς, ακτιβιστές και εκπρόσωποι ενός τεράστιου παγκόσμιου φάσματός αντίστασης στο νεοφιλευθερισμό, απαιτούμε όλοι οι άνθρωποι ανεξαρτήτως φύλου, χρώματος, ηλικίας, τάξης, εθνικότητας ή πεποιθήσεων να αντιμετωπίζονται ισότιμα και ανθρώπινα.

3. Ο νεοφιλελευθερισμός με τις καταστροφικές και εγκληματικές του στρατηγικές, που έχει ως μοναδικό στόχο τη μεγιστοποίηση του πλούτου και της εξουσίας των πολυεθνικών εταιρειών και του κεφαλαίου, προκαλεί ρήξεις μεταξύ ατόμων, τάξεων, χωρών και περιφερειών στη διαδικασία υποτίμησης των ανθρώπων σε απλούς παράγοντες της παραγωγής και της κατανάλωσης.

4. Απορρίπτουμε τη λογική της κερδοφορίας και της ανταγωνιστικότητας που υπονομεύει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ευημερία καθώς και τον πλανήτη που είναι πηγή όλης της ζωής. Οι δυσμενείς συνέπειές της ποικίλλουν: από την αυξημένη ανεργία, τη στέρηση δικαιωμάτων και ευημερίας, την πλατιά διαδεδομένη εξαθλίωση, την εμπορευματοποίηση των λαών και τη μετατροπή τους σε μετανάστες εργάτες έως τις μαζικές δολοφονίες και τη γενοκτονία των αυτοχθόνων λαών.

5. Αναγνωρίζουμε ότι η οικονομική και πολιτική κρίση μας φορτώνει την ευθύνη και μας προσφέρει την ευκαιρία να παλέψουμε τη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και να αναζητήσουμε αυθεντικές εναλλακτικές λύσεις προκειμένου να αναπτύξουμε την αυτοπεποίθησή μας, να εξασφαλίσουμε το δικαίωμα στη ζωή, να ξερριζώσουμε τις ανισότητες, να προστατέψουμε το περιβάλλον και να εγγυηθούμε το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση.

6. Εμείς που μετέχουμε σ'αυτή τη συνδιάσκεψη και προερχόμαστε από διάφορες πραγματικότητες, πιστεύουμε ότι η ενδυνάμωση της πληροφόρησης, της επικοινωνίας και κατανόησης των διαφορετικών αναγκών και εμπειριών μας είναι το πιο σημαντικό καθήκον για την οικοδόμηση και διαμόρφωση μιας ουσιαστικής διεθνούς αλληλεγγύης που θα βασίζεται στις κοινές μας επιδιώξεις.

7. Η συνδιάσκεψη και όσοι μετέχουν σ'αυτήν διακηρύσσουν την άνευ όρων αλληλεγγύη τους με τον κορεάτικο λαό και τον αγώνα του ενάντια στο ΔΝΤ, τη ΜΑΙ, τα Προγράμματα Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (απορρύθμιση, φιλελευθεροποίηση και ιδιωτικοποίηση) και τις απολύσεις. Απαιτούμε την άμεση απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων παντού, συμπεριλαμβανομένων και των πάνω από 100 συνδικαλιστών της KCTU*, την επανασπρόληψη εκείνων που απολύθηκαν για τη συνδικαλιστική τους δράση, την εξασφάλιση όλων των εργασιακών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τους μετανάστες εργάτες καθώς και την ίση μεταχείρηση ανδρών και γυναικών στο χώρο της εργασίας όπως επίσης στην οικογένεια και γενικότερα στην κοινωνία. Επίσης απαιτούμε την ολική απόσυρση του "Νόμου Εθνικής Ασφάλειας" και της νομοθεσίας που έχει χρησιμοποιηθεί ως κεντρικό εργαλείο για την πολιτική καταπίεση και την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

8. Απαιτούμε επίσης την άμεση αποχώρηση των στρατιωτικών δυνάμεων των ΗΠΑ από την Κορέα, το Μπαγκλαντές και τις Φιλιππίνες. Το ίδιο θα πρέπει να γίνει και σε άλλες χώρες επειδή η στάθμευση αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων σ'αυτές τις μετατρέπει σε όργανα του ιμπεριαλισμού των ΗΠΑ για περισσότερη καταπίεση και ταλαιπωρία των λαών της γης.

9. Αναγνωρίζουμε ότι αυτή η συνδιάσκεψη είναι μόνο ένα πρώτο βήμα και διατρανώνουμε την πρόθεσή μας να συνεχίσουμε να εργαζόμαστε για να πετύχουμε τους κοινούς μας σκοπούς και να αναπτύξουμε την αλληλεγγύη με τους λαούς και τις οργανώσεις που εμφορούνται από τις ίδιες ιδέες,και ειδικά με εκείνους που έγιναν θύματα του ΔΝΤ και των νεοφιλελεύθερων πολιτικών.

**** KCTU, Γενική Συνομοσπονδία Εργατών της Ν.Κορέας. Η δεύτερη σε μέγεθος αλλά πρώτη σε μαχητικότητα συνδικαλιστική Συνομοσπονδία της χώρας, που δεν ελέγχεται από το κράτος. Αυτή οργάνωσε τη διεθνή συνδιάσκεψη στην οποία ο Κριστόφ Αγκιτόν εκπροσώπησε το Δίκτυο των Ευρωπορειών και τα νέα γαλλικά συνδικάτα. Μετείχαν επίσης οργανώσεις και συνδικάτα από την Ινδονησία, το Μπαγκλαντές, την Ινδία, την Αυστραλία, τη Σρι Λάνκα, τις Φιλιππίνες και το Πακιστάν.***

Σκέψεις για το αλβανικό

Νίκος Συμεωνίδης

Η Αλβανία είναι μία χώρα που οι εξελίξεις στο εσωτερικό τους έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μας. Εχει κοινά σύνορα με την Ελλάδα. Στο νότιο τμήμα της ζεί μία αξιόλογη αριθμητικά ελληνόφωνη μειονότητα. Ένα μεγάλο τμήμα (περίπου 500.000 άτομα)του εδώ προλεταριάτου, και μάλιστα το πιο απάνθρωπα εκμεταλλευόμενο, προέρχεται από τη χώρα αυτή. Η ελληνική αστική τάξη είχε από παλιά εδαφικές βλέψεις σε βάρος της. Σήμερα σε αλβανικό έδαφος σταθμεύει ελληνικό εκστρατευτικό σώμα, στα πλαίσια μιας «ειρηνευτικής» αποστολής του ΟΗΕ (ανάλογης με εκείνες στη Βοσνία, στη Σομαλία και στο Ιράκ). Ωστόσο με έκπληξη είδαμε ότι στη διάρκεια των γεγονότων του τελευταίου Σεπτέμβρη η ελληνική αριστερά, σε όλες της τις εκδοχές, απέφυγε να τοποθετηθεί. Παρά τις δυσκολίες που δημιουργεί η αποσιώπηση ή παραμόρφωση από τα ΜΜΕ των πληροφοριών γύρω από την Αλβανία θα προσπαθήσουμε, να παρουσιάσουμε το πως, ξεκινώντας από την εξέγερση της Ανοιξης του 1997, φτάσαμε στις τελευταίες εξελίξεις.

Η Αλβανία είναι μία σχετικά ακραία αλλά χαρακτηριστική περίπτωση του «παράδεισου» που οδήγησε τους πληθυσμούς των χωρών της Α. Ευρώπης η διαδικασία της καπιταλιστικής παλινόρθωσης. Η πλειοψηφία βυθίστηκε στη φτώχεια (μέχρι τα όρια της επιβίωσης) και στην εξαθλίωση ενώ μια μειοψηφία κομπιναδόρων πλούτισε προκλητικά. Εκατοντάδες χιλιάδες πολίτες της αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν. Υπολογίζεται ότι μόνο στην Ελλάδα βρίσκονται 500.000 Αλβανοί (οι περισσότεροι λαθρομετανάστες) που υφίστανται φοβερή εργασιακή εκμετάλλευση και ρατσιστικές ταπεινώσεις. Επενδύσεις του ξένου κεφαλαίου έγιναν εκεί με αποικιακούς όρους.

Το αντιπολιτευόμενο σήμερα Δημοκρατικό Κόμμα του προέδρου Μπερίσα και ένα μέρος της ηγεσίας του Σοσιαλιστικού Κόμματος (μετεξέλιξη του Κόμματος Εργασίας του Ενβέρ Χότζα) μετείχαν ενεργά στις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης και καταλήστευσης του αλβανικού λαού. Αποκορύφωμα όλων αυτών ήταν οι παρατράπεζες που αναπτύχθηκαν σε στενή σχέση με την τότε κυβέρνηση του Μπερίσα και χρεοκόπησαν κλέβοντας τις καταθέσεις του 90% του πληθυσμού. Για να αντιμετωπίσει τις διαμαρτυρίες για την κατάσταση που επικρατούσε το καθεστώς Μπερίσα είχε εξελιχθεί σε μια πραγματική δικτατορία που κρατιόταν στην εξουσία με νόθες εκλογές, με φυλακισμένους ορισμένους από τους ηγέτες της αντιπολίτευσης και ωμή κρατική και παρακρατική τρομοκρατία.

Η ένοπλη εξέγερση των κατοίκων πρώτα της Αυλώνας, στη συνέχεια του αλβανικού νότου και κατόπιν ορισμένων πόλεων του βορρά που άρχισε στις 28/02/1997 ήταν μια αυθόρμητη αντίδραση απέναντι όχι μόνο στην καταλήστευση των οικονομιών τους και στην κήρυξη του στρατιωτικού νόμου από τον Μπερίσα αλλά και σε όλη αυτή την κατάσταση που επικρατούσε εκεί τα τελευταία χρόνια. Η κατάρρευση του στρατού και της αστυνομίας στις περιοχές αυτές και η προσχώρηση μεγάλων τμημάτων τους στην εξέγερση έδειξε το βάθος και το δυναμισμό της. Το καθεστώς Μπερίσα δεν μπόρεσε να κινητοποιήσει καμιά αξιόλογη δύναμη για να καταστείλει την εξέγερση οπουδήποτε και αν εκδηλώθηκε. Η εξέγερση αυτή ήρθε σε σύγκρουση όχι μόνο με την τότε κυβέρνηση αλλά με το συνολικό σχέδιο παλινόρθωσης του καπιταλισμού στη χώρα αυτή και απογύμνωσε τις βασικές αντιφάσεις του.

Οι κυβερνήσεις των δυτικών δυνάμεων είδαν εχθρικά και με έντονη ανησυχία τα γεγονότα. Ηταν η πρώτη μαζική αντίδραση ενάντια στις συνέπειες για τους πληθυσμούς της Α. Ευρώπης της διαδικασίας παλινόρθωσης του καπιταλισμού. Γιαυτό προσπάθησαν, μέσω των ΜΜΕ, να υποβαθμίσουν και να δυσφημήσουν την εξέγερση. Ταυτόχρονα επέβαλαν την αποστολή στρατιωτικής δύναμης στην Αλβανία, για να επέμβει, αν χρειαστεί με στόχο τον αφοπλισμό των εξεγερμένων και την προστασία της πορείας προς την οικονομία της αγοράς.

Στην πορεία του αγώνα τους οι κάτοικοι των εξεγερμένων περιοχών δημιούργησαν αυθόρμητα όργανα λαικής αυτοδιοίκησης και αυτοάμυνας που συντονίζονταν μέσω της Εθνικής Επιτροπής Λαικής Σωτηρίας. Η τότε ηγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμματος (ο Φάτος Νάνο και άλλοι σύντροφοι του ήταν στη φυλακή), άμεσα εμπλεκόμενη στις παρατράπεζες και έντονα επηρεαζόμενη από τις ιμπεριαλιστικές κυβερνήσεις, δεν τόλμησε να προσχωρήσει στην εξέγερση. Αντί να συνταχθούν με την Εθνική Επιτροπή Λαικής Σωτηρίας ήλθαν σε συνεννόηση με τον Μπερίσα και μπήκαν στην «κυβέρνηση εθνικής συμφιλίωσης», έτσι του έδωσαν τη δυνατότητα να αποσυρθεί από την κυβέρνηση ομαλά και ανενόχλητος.

Μετά από εκλογές την κυβέρνηση ανέλαβε ο Φάτος Νάνο και το κίνημα παρουσίασε τάση κατευνασμού θεωρώντας ότι ένας «δικός τους άνθρωπος» είχε την εξουσία. Όπως όμως αποδείχθηκε ο Νάνο δεν έλεγχε τον κρατικό μηχανισμό αλλά ούτε είχε τη διάθεση να ανταποκριθεί στις προσδοκίες του κινήματος που τον έφερε στην κυβέρνηση. Πειθάρχησε στις υποδείξεις των δυτικών κυβερνήσεων, ανέχθηκε την ιμπεριαλιστική στρατιωτική παρουσία στην Αλβανία, δεν πήρε κανένα μέτρο για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών και άφησε ανενόχλητο το Μπερίσα να προετοιμάσει τη ρεβάνς του.

Ο Μπερίσα αξιοποίησε τη λαική δυσαρέσκεια για τις ανεκπλήρωτες από την κυβέρνηση προσδοκίες αλλά και τον αλβανικό σωβινισμό για το ζήτημα του Κόσσοβο. Οι δεσμοί του με τους εκεί αυτονομιστές ήταν πάντα πολύ ισχυροί. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά τη διάρκεια των γεγονότων της Ανοιξης του 97 όλα τα κόμματα του Κόσσοβο καταδίκασαν την εξέγερση, εκτός από το κόμμα του Ρουγκόβα που δεν πήρε θέση. Όταν, μάλιστα, υπήρχε θέμα προέλασης των εξεγερμένων προς τα Τίρανα ο Μπερίσα, που στη σωματοφυλακή του υπηρετούν πολλοί κοσσοβάροι, σχεδίαζε να μεταφέρει μαζικά εθελοντές από εκεί για την υπεράσπιση του. Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι οι πρώτοι επενδυτές, μετά την αλλαγή του καθεστώτος, στην Αλβανία ήταν επιχειρηματίες από το Κόσσοβο, που έχουν ακόμη αξιόλογα συμφέροντα εκεί.

Ετσι ο Μπερίσα μπόρεσε να ξαναβρεί απήχηση σε κάποια στρώματα του πληθυσμού (ιδιαίτερα στο Βορρά) κατηγορώντας την κυβέρνηση για προδοσία, επειδή προσπαθούσε να βρεί μια λύση στο πρόβλημα του Κόσσοβο με διαπραγματεύσεις. Ταυτόχρονα ξαναοργάνωσε τον παραστρατιωτικό μηχανισμό του εκμεταλλευόμενος τις σχέσεις του με τον Απελευθερωτικό Στρατό του Κόσσοβο με στόχο την κατάληψη με κάθε μέσον της εξουσίας.

Η αφορμή δόθηκε με την δολοφονία του συνεργάτη του, και στενά συνδεδεμένου με τη Μαφία, Χαιντάρι. Αν και δεν έγινε ξεκάθαρο ποιος ευθυνόταν για αυτήν, ο μηχανισμός του Δημοκρατικού Κόμματος οργάνωσε ένοπλες διαδηλώσεις (μεταξύ 2.000 και 5.000 ατόμων) στα Τίρανα. Οι διαδηλωτές έκαναν έφοδο σε κυβερνητικά κτίρια και τα κατέλαβαν χωρίς να συναντήσουν αντίσταση. Όλα δείχνουν ότι, πέρα από τις αδυναμίες του κρατικού μηχανισμού, τμήμα της κυβέρνησης και της ηγεσίας του Σοσιαλιστικού Κόμματος δεν θέλησε να αντιδράσει στην απόπειρα πραξικοπήματος.

Από τον αριθμό των διαδηλωτών έγινε φανερή η μικρή απήχηση που είχαν, έτσι ο Νάνο μπόρεσε, βγαίνοντας για μια φορά από τη συνηθισμένη αναποφασιστικότητα και απραξία του, να κινητοποιήσει τμήματα στρατού και αστυνομίας και να διαλύσει αναίμακτα τους πραξικοπηματίες. Βρήκε θετική αντιμετώπιση από τις δυτικοευρωπαικές χώρες και κυρίως από την Ελλάδα, ενώ η Ιταλία και οι ΗΠΑ έβλεπαν θετικά το Μπερίσα.

Η στιγμή ήταν κατάλληλη για την εξουδετέρωση του Μπερίσα αφού είχε αποκαλυφθεί το σχέδιο του για κατάληψη της εξουσίας με πραξικόπημα. Ωστόσο, ενώ η Βουλή ήρε την ασυλία του, ο Νάνο αντιμετώπισε μια κατάσταση μέσα στο ίδιο του το κόμμα που τον ανάγκασε να παραιτηθεί από πρωθυπουργός. Τον αντικατέστησε ο Παντελί Μάικο που σαφώς δεν έχει το κύρος του και βρίσκεται πιο κοντά στην πτέρυγα του κόμματος που επιθυμεί μεταρρυθμίσεις υπέρ της οικονομίας της αγοράς.

Οι δυτικές κυβερνήσεις συνέβαλαν με τις διασυνδέσεις του με τμήματα της ηγεσίας του Σοσιαλιστικού Κόμματος στην απομάκρυνση του Νάνο. Αν και δεν τους είχε δημιουργήσει προβλήματα τον έβλεπαν αρνητικά σαν κατάλοιπο του παλιού καθεστώτος. Ακόμη τους ενοχλούσε το γεγονός ότι είχε έρθει στην κυβέρνηση μετά από μια εξέγερση που αντικειμενικά ερχόταν σε αντίθεση με τη διαδικασία παλινόρθωσης του καπιταλισμού. Ηθελαν επίσης να σταματήσουν τη δίωξη κατά του Μπερίσα που ήταν πάντα ένας δικός τους άνθρωπος.

Με την απομάκρυνση του Νάνο οι δυτικές κυβερνήσεις και οι δυνάμεις μέσα στην Αλβανία που επιθυμούν την ταχύτερη πορεία προς την οικονομία της αγοράς σημείωσαν μια αναμφισβήτητη επιτυχία. Ωστόσο τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα είναι πολλά και εκρηκτικά. Ο κρατικός μηχανισμός ελέγχει τη χώρα πολύ λιγότερο από όσο σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ευρώπης (δυτικής και ανατολικής). Οι αναμνήσεις από την εξέγερση του 1997 είναι ακόμη νωπές. Ο Μπερίσα περιμένει την ευκαιρία για νέο πραξικόπημα. Στρατιωτικές δυνάμεις δυτικών χωρών (ανάμεσα τους και ελληνικές) σταθμεύουν στην Αλβανία. Ετσι κοινοβουλευτική δημοκρατία δύσκολα μπορεί να επιζήσει για πολύ. Σύντομα θα έχουμε και άλλες εξελίξεις

Οκτώβρης 1998

Ο αγώνας του Κοσσυφοπέδιου και η δυτική παρέμβαση

του Αντρέα Κλόκε

Για μια διεθνιστική τοποθέτηση απέναντι στην κρίση του Κοσσυφοπέδιου.

Ποια πρέπει να είναι η στάση της διεθνιστικής αριστεράς απέναντι στα αδιέξοδα της κρίσης του Κοσσυφοπεδίου; Πρέπει να δώσει κριτική υποστήριξη στην ενδεχομένως και στρατιωτική δυτική επέμβαση ενάντια στη σερβική καταπίεση ή αντίθετα στο Μιλόσεβιτς ως εγγυητή του αντιμπεριαλισμού; Μήπως πρέπει να τηρεί ίσες αποστάσεις από όλες τις πλευρές επειδή όλες λίγο πολύ ακολουθούν εθνικιστικές ιδέες; Το ακόλουθο άρθρο προσπαθεί να δώσει μια απάντηση σε αυτές τις ερωτήσεις.

Τα αίτια της σύγκρουσης

Η αλβανική (στη γλώσσα των ελληνικών ΜΜΕ "αλβανόφωνη") πλειοψηφία του πληθυσμού του Κοσσυφοπεδίου καταπιέζεται από την αρχή του γιουγκοσλαβικού κράτους του Τίτο και δεν είχε ποτέ την ελεύθερη επιλογή με την έννοια της εθνικής αυτοδιάθεσης. Η καταπίεση χαλαρώθηκε με το σύνταγμα του 1974 που παρείχε στους Κοσοβάρους την αυτονομία και μερικά ορισμένα δικαιώματα αλλά κορυφώθηκε το 1989 με την κατάργηση της αυτονομίας και τη θεσμοποίηση ενός συστήματος άπαρτχαϊντ, στο οποίο όλα τα δημοκρατικά δικαιώματα των Κοσοβάρων καταπατούνται με τον πιο βάρβαρο τρόπο. Από τότε το Κοσσυφοπέδιο βρίσκεται στην πραγματικότητα κάτω από ξένη κατοχή, δηλ. υπό την κυριαρχία των κατασταλτικών μηχανισμών του σερβικού κράτους.

Ο Μιλόσεβιτς και το καθεστώς του επιχείρησαν με την κατάργηση της αυτονομίας του Κοσσυφοπεδίου να επιβάλλουν την εθνικιστική σερβική κυριαρχία στην πρώην Γιουγκοσλαβία, προκάλεσαν όμως έτσι μόνο τη διάλυση της γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας και εξαπέλυσαν τους καταστροφικούς πολέμους στην Κροατία (1991) και στη Βοσνία Ερζεγοβίνη (1992-95), εκεί με την ενεργή υποστήριξη των ντόπιων σέρβων εθνικιστών. Την ίδια στρατηγική ακολούθησαν αργότερα και το καθεστώς του Τούτζμαν και οι δυνάμεις του κροατικού σωβινισμού.

Τα δυτικά κράτη κάτω από την αναμφισβήτητη ηγεσία των ΗΠΑ άρχισαν να αναμειγνύονται ανοιχτά και στρατιωτικά από το 1995. Αυτό έγινε φανερό με την κατάκτηση της λεγ. Κράινα από τα στρατεύματα του Τούτζμαν, το βομβαρδισμό των θέσεων των σέρβων εθνικιστών στη Βοσνία και την επιβολή της συνθήκης του Ντέιτον. Η στρατηγική της "ειρήνευσης" του ΝΑΤΟ και της Ουάσινγκτον ήταν όμως καταδικασμένη να αποτύχει, επειδή επικύρωσε βασικά τις βίαιες και δολοφονικές κατακτήσεις κυρίως των σέρβων αλλά και των κροατών εθνικιστών στη Βοσνία Ερζεγοβίνη και σταθεροποίησε έτσι τα σωβινιστικά και δικτατορικά καθεστώτα του Βελιγραδίου και του Ζάγκρεμπ.

Το ίδιο κυνική αποδείχθηκε η πολιτική της Δύσης απέναντι στη στυγνή καταπίεση των Κοσοβάρων. Από το 1995 και έπειτα υπάρχει ουσιαστικά μια ανοιχτή συμμαχία ανάμεσα στα ιμπεριαλιστικά κράτη και το καθεστώς του Μιλόσεβιτς, η οποία συνίσταται στην άρνηση του δικαιώματος για εθνική αυτοδιάθεση της μεγάλης πλειοψηφίας του πληθυσμού. Η "ρεάλπολιτικ" των δυτικών ιμπεριαλιστών προτιμάει αδίστακτα τη σταθερότητα κάποιων καθεστώτων και την εξισορρόπηση ενός ορισμένου συσχετισμού δυνάμεων στην περιοχή, λαμβάνοντας υπόψη και τις βραχυ- και μεσοπρόθεσμες σχέσεις της Δύσης με τη Ρωσία, και περιφρονεί γι' αυτό τα δικαιώματα ολόκληρων λαών.

Η σύρραξη και η στάση της Δύσης

Εδώ και χρόνια ήταν ολοφάνερο ότι η ανοιχτή και ένοπλη σύγκρουση ανάμεσα στις δυνάμεις του σερβικού κατασταλτικού μηχανισμού και της εθνικής απελευθέρωσης των Κοσοβάρων ήταν μόνο ζήτημα χρόνου. Οι Κοσοβάροι βρίκονταν

αντιμέτωποι με το τραγικό δίλημμα ή να αντέχουν παθητικά την υποταγή ή να προετοιμάσουν την ένοπλη εξέγερση, η οποία όμως εξαιτίας της όλο και χειρότερης κατάστασης του εσωτερικού σκηνικού στη Σερβία, όπου ο ανοιχτός φασίστας Σέσελι συμμετέχει στο καθεστώς, δε θα είχε μεγάλες ελπίδες για επιτυχία.

Τελικά το καθεστώς των δοκιμασμένων σφαγέων Μιλόσεβιτς και Σέσελι διάλεξε τη χρονική στιγμή (Μάρτης 1998) για να πνίξει την αντίσταση του υπό διαμόρφωση UCK (ΑΣΚ) στο αίμα και να τρομκρατήσει τη χώρα με τον πολεμικό μηχανισμό του, δολοφονώντας τους μαχητές του ΑΣΚ και τις οικογένειές τους, βομβαρδίζοντας χωριά με πολεμικά αεροπλάνα και βαρέα όπλα, μετατρέποντας 250.000 ανθρώπους σε πρόσφυγες και καταστρέφοντας τις κατοικίες τους, ολ' αυτά σε μια χώρα που θεωρείται από το καθεστώς του Βελιγραδίου "εσωτερικό".

Σε αυτήν την κρίσιμη φάση οι κυβερνήσεις των ιμπεριαλιστικών κρατών περιορίστηκαν στο ρόλο των σιωπηλών θεατών και άφησαν τα σερβικά στρατεύματα να συντρίψουν την αντίσταση του ΑΣΚ. Αργότερα τηρούσαν ίσες αποστάσεις από και τις δύο πλευρές και τις κάλεσαν εξίσου να "σταματήσουν τις βιαιοπραγίες" και να ξεκινήσουν "διαπραγματεύσεις".

Η Ουάσινγκτον και οι δυτικοευρωπαϊκές κυβερνήσεις παρουσιάζονται έτσι *μετά* το λουτρό αίματος ως αποφασιστικός παράγοντας που θα έχει την τελευταία λέξη για την υποτιθέμενη σταθεροποιήση όλης της περιοχής. Οι "έξι όροι" που επιβλήθηκαν στο καθεστώς του Βελιγραδίου, κάτω από την απειλή νατοϊκών βομβαρδισμών σερβικών στρατιωτικών θέσεων, τονίζουν και πάλι τη θέληση των ιμπεριαλιστικών κρατών να επεμβαίνουν και με στρατιωτικά μέσα σε όσες λεγόμενες "περιφερειακές κρίσεις" και συρράξεις μπορούν να προκύπτουν σε παγκόσμια κλίμακα και ιδιαίτερα στην Ευρώπη.

Οι "έξι όροι" πάσχουν από τη βασική αντίφαση, ότι θέλουν να παρέχουν κάποιες εγγυήσεις για τα δικαιώματα των Κοσοβάρουν, ενώ όλη η κρατική εξουσία θα μείνει στα χέρια των σέρβων καταπιεστών. Έτσι υπάρχει μια μεγάλη πιθανότητα, ότι η πολιτική των "έξι όρων" θα αποτύχει πλήρως.

Η αποδοχή των "έξι όρων" έδωσε στο καθεστώς των Μιλόσεβιτς/Σέσελι την ευκαιρία να προβληθεί ως σωτήρας τόσο της σερβικής κυριαρχίας στο Κοσσυφοπέδιο όσο και "της ειρήνης".

Προϋποθέσεις για μια λύση

Αποδείχθηκε ότι η μεγαλοσερβική, σωβινιστική και πολεμική πολιτική της ηγεσίας του Βελιγραδίου (και εν συνεχεία και του Ζάγκρεμπ) εξακολουθεί να ρίχνει τους λαούς της πρώην Γιουγκοσλαβίας, ιδιαίτερα και το σερβικό λαό, από κάθε άποψη όλο και βαθύτερα στην καταστροφή και αποτελεί το κύριο εμπόδιο για την επίλυση των βασικών προβλημάτων. Η διαδικασία της καπιταλιστικής παλινόρθωσης κάτω από την ηγεσία βάναυσων και δικτατορικών γραφειοκρατικών κλικών και του στρατού και ο συνεχιζόμενος βιασμός των δημοκρατικών δικαιωμάτων των λαών συμπεριλαμβανομένου του σερβικού μπορούν να σταματήσουν μόνο με το ριζικό εκδημοκρατισμό των εσωτερικών κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών ιδιαίτερα στη Σερβία.

Την πρώτη προϋπόθεση για τη διαμόρφωση πραγματικά δημοκρατικών συνθηκών αποτελεί η αναγνώριση του δικαιώματος των Κοσοβάρων να αποφασίζουν εντελώς ελεύθερα για το μέλλον της χώρας τους και για την κρατική υπόστασή της (ενοποίηση με την Αλβανία, ανεξάρτητο κράτος ή ό,τι και να προκύψει) καθώς ταυτόχρονα πρέπει να δοθούν σαφείς εγγυήσεις για τα δικαιώματα της σερβικής μειονότητας.

Μόνο έτσι, όπως και με τον τερματισμό του διαμελισμού της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, θα ανοίξει ο δρόμος για τη μόνη προοπτική για τους λαούς της πρώην Γιουγκοσλαβίας και των Βαλκανίων, τη σοσιαλιστική ομοσπονδία που θα ενώσει τους λαούς στη βάση μιας πραγματικά εθελοντικής απόφασης και θα τους απελευθρώσει από κάθε είδους σωβινιστική και δικτατορική καταπίεση.

Μόνο έτσι οι λαοί της Βαλκανικής θα αποκτήσουν την ικανότητα να αμυνθούν ενωμένοι ενάντια στις καταστροφές και την εξαθλίωση, τις οποίες επιφέρουν οι πόλεμοι και η καπιταλιστική παλινόρθωση και ενάντια στην οικονομική και πολιτική κυριαρχία που επιχειρούν να τους επιβάλλουν τα ιμπεριαλιστικά κράτη.

Εκτίμηση στη βάση των δημοκρατικών αρχών

Από αυτήν την προοπτική πρέπει να εκτιμηθούν οι ενέργειες και η στάση των διαφόρων πλευρών της σύγκρουσης.

Το καθεστώς του Βελιγραδίου πρέπει να καταδικασθεί όχι μόνο για τα εγκλήματα που διέπραξε και για τα οποία είναι άμεσα υπεύθυνο, αλλά και για το ότι επέτρεπε στα δυτικά κράτη να προβάλλονται ως διαιτητές και "ειρηνοποιοί" και να αναμειγνύονται ενεργά και στρατιωτικά στη Βαλκανική.

Απορρίπτουμε και καταπολεμάμε εξίσου όλες τις στρατιωτικές απειλές του ΝΑΤΟ ενάντια στη

Σερβία. Το ΝΑΤΟ ως η κατεξοχήν ιμπεριαλιστική στρατιωτική συμμαχία της εποχής μας επιδιώκει την ειρήνη μόνο προς όφελος των συμφερόντων του παγκοσμίου καπιταλιστικού συστήματος και του μεγάλου κεφαλαίου και αδιαφορεί βαθύτατα για τη δημοκρατική θέληση των λαών, οι οποίοι εξαναγκάζονται να δέχονται τις διάφορες επιχειρήσεις "ειρήνευσης".

Ειδικά απορρίπτουμε εντελώς τα σχέδια για το βομβαρδισμό σερβικών στόχων, ο οποίος ούτως ή άλλως από καμιά άποψη δε θα βελτίωνε την κατάσταση προς όφελος των Κοσοβάρων και θα συνέβαλε μόνο στη σκλήρυνση του σερβικού εθνικισμού όπως και της κούφιας αντιμπεριαλιστικής δημαγωγίας.

Είναι κατανοητό ότι πολλοί Κοσοβάροι και από τις γραμμές του ΑΣΚ καλούν την Ουάσινγκτον και τις δυτικές κυβερνήσεις να βομβαρδίσουν τα σερβικά στρατεύματα κατοχής. Ωστόσο πρέπει να απορρίψουμε αυτήν τη στάση, αφού βασίζεται σε αυταπάτες για τις προθέσεις και το ρόλο της Δύσης, δεν εκτιμάει σωστά τις πραγματικές συνέπειες ενδεχομένων βομβαρδισμών και πέφτει στην παγίδα του παρατραβηγμένου και μονόπλευρου εθνικισμού.

Αληθεύει όμως από την άλλη, ότι ο αγώνας των Κοσοβάρων σε αυτήν τη φάση είναι είναι σημαδεμένος κυρίως από την αναγκαιότητα της εθνικής απελευθέρωσης και ότι οι Κοσοβάροι έχουν κάθε δικαίωμα να αντισταθούν και οπλισμένοι ενάντια στην τρομοκρατία των σερβικών δυνάμεων καταστολής. Αυτό ισχύει και άσχετα από το πώς κρίνει κανείς τον τρόπο και τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή του αγώνα που διάλεξε ο ΑΣΚ, αφού ήταν το καθεστώς των Μιλόσεβιτς/Σέσελι το οποίο επέβαλε τον πόλεμο στους Κοσοβάρους.

Γι' αυτό στην ένοπλη σύρραξη ανάμεσα στις δυνάμεις καταστολής και τον ΑΣΚ βρισκόμαστε ανεπιφύλακτα στο πλευρό του τελευταίου και γενικά των Κοσοβάρων, καθώς ταυτόχρονα επικρίνουμε το περιορισμένο εθνικιστικό προσανατολισμό των στόχων του αγώνα και την έλλειψη μιας διεθνιστικής προοπτικής που μόνο αητή θα μπορούσε να προσφέρει τη διέξοδο από τα διλήμματα που πλήττουν τους λαούς της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Όσοι σέβονται πραγματικά τις δημοκρατικές αρχές και σίγουρα όσοι επικαλούνται τον επαναστατικό μαρξισμό, είναι υποχρεωμένοι να πάρουν το μέρος των καταπιεζόμενων Κοσοβάρων και στις στρατιωτικές συγκρούσεις του ΑΣΚ. Είναι η υπόθεση των ίδιων των Κοσοβάρων να αποφασίζουν με ποιον τρόπο ο αγώνας για την απελευθέρωση θα συνεχιστεί (ένοπλος ή όχι), ποιες μέθοδοι θα εφαρμοσθούν και ποιοι είναι οι στόχοι του.

Η επίσημη ευρωπαϊκή αριστερά

Μετά από την αποτυχία της επίσημης ευρωπαϊκής "αριστεράς" των σοσιαλδημοκρατικών, πράσινων και (μετα-) σταλινικών κομμάτων στο ζήτημα της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας και της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, όπου αυτά τα κόμματα στη μεγάλη πλειοψηφία τους απλά "παρέλειψαν" να πάρουν το μέρος των καταπιεζόμενων λαών και των από "εθνικές εκκαθαρίσεις" πληγμένων ανθρώπων, δεν εκπλήσσει κανέναν η χλιαρή, μπερδεμένη και οπορτουνιστική στάση που τα ίδια κόμματα τηρούν σήμερα απέναντι στο ζήτημα του Κοσσυφοπεδίου.

Δεν εκφράζουν καμιά πραγματική αλληλεγγύη με τους Κοσοβάρους (για να μη μιλήσουμε για την οργάνωση κάποιας πρακτικής υποστήριξης) αλλά συμμορφώνονται συνήθως λίγο πολύ με την "ειρηνευτική πολιτική" της Ουάσινγκτον.

Πολύ χαρακτηριστική ήταν η πρόσφατη συζήτηση στη γερμανική Βουλή για το ενδεχόμενο της συμμετοχής γερμανικών βομβαρδιστικών στο Κοσσυφοπέδιο. Η συντριπτική πλειοψηφία των βουλευτών όλων των κομμάτων συμπεριλαμβανομένων των Πράσινων με εξαίρεση το PDS (ΚΔΣ) υπερψήφισε φυσικά τη γερμανική αποστολή.

Ενώ μέχρι τώρα ήταν κοινό αίσθημα ότι τα γερμανικά στρατεύματα δεν πρέπει να στέλνονται σε περιοχές που στον πόλεμο υπέφεραν από τα δεινά της γερμανικής κατοχής, ο Σρέντερ επιχειρηματολόγησε αντίθετα, ότι ακριβώς εκεί η σημερινή "δημοκρατική" Γερμανία πρέπει να αναλαμβάνει τις "ευθύνες" της !

Ο νέος υπουργός εξωτερικών Γι. Φίσερ αιτιολόγησε τη δική του υποστήριξη όπως και της πλειοψηφίας των βουλευτών του κόμματός του υπέρ της συμμετοχής της Μπούντεσβερ με διάφορους απίθανους ισχυρισμούς και έθαψε, μάλλον οριστικά, ευθύς εξ αρχής, πριν αναλάβει ακόμα το νέο αξίωμά του, το αντιμιλιταριστικό παρελθόν των Πράσινων, οι βουλευτές των οποίων ψήφισαν 29 υπέρ, 9 κατά και 8 αποχή.(1)

Αλλά και οι επιχειρηματολογίες των πιο αριστερών βουλευτών των Πράσινων και του ΚΔΣ ήταν σε μεγάλο βαθμό παραπλανητικές. Υποστήριξαν πρωτ' απ' όλα, ότι για το ενδεχόμενο νατοϊκών βομβαρδισμών έλειπε η "νομική βάση", αφού το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ δεν τους είχε συγκρίνει. Όταν κανείς βάζει το θέμα έτσι, αυτό σημαίνει, ότι κάποιοι βομβαρδισμοί της Σερβίας από το ΝΑΤΟ θα γίνουν κάπως "νόμιμοι" και πιο δικαιολογημένοι, όταν για οποιουσδήποτε λόγους ο σφαγέας των Τσετσένων Γέλτσιν και το καθεστώς

του Πεκίνου δώσουν την ευλογία τους σε τέτοιες επιχειρήσεις. Τέτοιες “διπλωματικές” αντιρρήσεις δημιουργούν και αυταπάτες στον πραγματικό ρόλο του ΟΗΕ, μέσα στον οποίο τα ιμπεριαλιστικά κράτη αύξησαν σημαντικά την επιρροή τους μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης.

Και η ελληνική κυβέρνηση απέρριψε φυσικά τους βομβαρδισμούς επικαλούμενη ακριβώς την “έλλειψη νομιμότητας” μέσα στον ΟΗΕ. Οι αιτίες γι’ αυτήν τη στάση είναι ολοφάνερες, αφού η Αθήνα δεν έχει κανένα λόγο να τα χαλάσει ούτε με τους ιμπεριαλιστές εταίρους της στην Ουάσινγκτον και στη δυτική Ευρώπη ούτε με τον πιο σημαντικό σύμμαχό της στα Βαλκάνια, τη Σερβία.

Η δε ηγεσία του ΚΚΕ, πιστή στη σταλινο-σωβινιστική γραμμή της, την οποία ακολουθεί εδώ και πολλά χρόνια, υποστηρίζει πάση θυσία όλες τις φρικαλεότητες του καθεστώτος του Βελιγραδίου, αντί να συμπαρασταθεί, όπως θα ήταν το στοιχειώδες καθήκον της, στο λαό του Κοσσυφοπεδίου και στη σερβική αντιπολεμική αντίσταση όπως οι γυναίκες στα μαύρα.(2) Η “αντιμπεριαλιστική” ρητορεία της δεν μπορεί να κρύψει ότι ουσιαστικά πρόκειται για ευθυγράμμιση με τις βασικές επιλογές της ελληνικής αστικής τάξης και για ακραίο και επιθετικό ελληνικό σοσιαλπατριωτισμό στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής.

Αναγκαιότητα διεθνούς αλληλεγγύης

Η πραγματική, διεθνιστική αριστερά έχει το καθήκον να οργανώσει την αλληλεγγύη με τους Κοσοβάρους με βάση τις εξής αρχές:

- πλήρης αναγνώριση του δικαιώματος των Κοσοβάρων για εθνική αυτοδιάθεση συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος για κρατική απόσχιση
- αλληλεγγύη με την αντιπολεμική και αντισωβινιστική αντιπολίτευση στη Σερβία
- πλήρης και άνευ όρων αποχώρηση της σερβικής αστυνομίας και του στρατού από το Κοσσυφοπέδιο
- κατηγορηματική άρνηση και καταπολέμηση όλων των νατοϊκών απειλών και σχεδίων στρατιωτικής επέμβασης
- προώθηση όλων των πρωτοβουλιών για τη συνεργασία των λαών της πρώην Γιουγκοσλαβίας και των Βαλκανίων στη βάση των δημοκρατικών αρχών και του αντιμιλιταρισμού, της οικοδόμησης ανεξάρτητων συνδικάτων και του εργατικού κινήματος με προοπτική τη σοσιαλιστική συνομοσπονδία των λαών των Βαλκανίων.

Η διεθνιστική ευρωπαϊκή αριστερά είναι επίσης υποχρεωμένη να πάρει πρωτοβουλίες στα συνδικάτα και να ταχθεί μαζί με άλλες οργανώσεις υπέρ της άμεσης πρακτικής αλληλεγγύης με τους Κοσοβάρους και ειδικά με τα θύματα της βίας, της καταστολής και με όσους έγιναν πρόσφυγες στη χώρα τους.

Ταυτόχρονα πρέπει να καταγγείλει την υποκριτική στάση των δυτικοευρωπαϊκών κυβερνήσεων και να καταπολεμήσει την υποστήριξη των σχεδίων του ΝΑΤΟ.

Τα καθήκοντα αυτά που περιλαμβάνουν στόχους της άμεσης πρακτικής αλληλεγγύης αλλά και του διεθνούς πολιτικού αγώνα, απαιτούν και τον άμεσο διεθνή συντονισμό των ενεργειών, ίσως σύμφωνα με το πρότυπο της Διεθνούς Εργατικής Βοήθειας για τη Βοσνία. Εννοείται ότι μια τέτοια διεθνής πρωτοβουλία πρέπει να είναι όσο το δυνατό πλατύτερη χωρίς να παραιτηθεί από το πολιτικό της περιεχόμενο.

Ανδρέας Κλόκε, Νοε. 1998

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1) βλέπε: Sóddeutsche Zeitung, 17./18. 10. 1998 και Ν. Χειλάς, Το ημέρωμα των Πράσινων, Εποχή, 18.10.1998.

2) βλέπε: Ν. Καπράλος, Ο όμορφος και δύσκολος αγώνας κατά του ΝΑΤΟ και του σερβικού εθνικισμού, Εποχή, 25.10.1998

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

Με αφορμή την υπόθεση του Λεξικού Μπαμπινιώτη

Μιχάλης Καλαμαράς

"Εμένα βρε παιδιά;" διαμαρτυρόταν υπόρρητα ο καθ. Μπαμπινιώτης, απαντώντας στις κατηγορίες των Λαζαρίδη, Παπαγεωργόπουλου, Ασπασίδη κ.α. για "προδοσία" και "ανθελληνικό λεξικό". Και εύλογα διαμαρτυρόταν. Αρκεί να θυμίσουμε τη συμβολή του καθ. Μπαμπινιώτη στό "Μακεδονικό" με την έκδοση (ως επιμελητή και ως συγγραφέα μερικά) το 1992 του βιβλίου "Η γλώσσα της Μακεδονίας. Η αρχαία μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων", όπου αποδεικνύονταν "επιστημονικά" οι θέσεις της εξωτερικής πολιτικής.

'Ομως οι διαμαρτυρίες Μπαμπινιώτη, εν μέρει μόνο είναι δικαιολογημένες, γιατί τώρα απλά δρέπει τους καρπούς της γλωσσικής ρύθμισης και του γλωσσικού εθνικισμού, στη σπορά των οποίων έχει εδώ και καιρό επιδοθεί και που τους έδινε και τους δίνει "επιστημονικό" κύρος. Απολαμβάνει λοιπόν τώρα τις συνέπειες ενός κλίματος που συνεισέφερε και ο ίδιος στη δημιουργία του1 .

Αν όμως η υπόθεση του λεξικού Μπαμπινιώτη μπορεί να θεωρηθεί ως μια, αρχικά τουλάχιστον, ψηφοθηρική επιχείρηση με επενδύσεις σε εθνικιστικά χαρτιά ενόψει (τότε) δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών, ως μια προσπάθεια διαγραφής ή διόρθωσης στο λεξικό, άρα και στη γλώσσα που αυτό θέλει να περιγράψει, κάποιων "αντεθνικών" λέξεων, η γλώσσα -ως εθνική γλώσσα- συνδέεται οργανικά με τον εθνικισμό.

Εθνικιστική γλωσσική μυθολογία

Η εθνική γλώσσα δημιουργείται από το έθνος αλλά και το δημιουργεί. Συγκροτεί (και αυτή) την εθνική συνέχεια και την εθνική ενότητα2 . Η ίδια η γλώσσα και οι απόψεις γι' αυτήν είναι συστατικά στοιχεία του εθνικισμού, τόσο την εποχή της δημιουργίας των εθνών-κρατών όσο και σήμερα.

Σύμφωνα με την εθνικιστική γλωσσική μυθολογία, η εθνική γλώσσα είναι βασικά η ίδια από τότε που υπάρχει το έθνος (δηλ. σχεδόν από πάντα ή από τόσο παλιά που χάνεται στο βάθος των αιώνων, πράγμα επί της ουσίας το ίδιο). 'Οπως και η "εθνική ψυχή", στην πάροδο του χρόνου ματαβάλλεται, αλλά ποτέ δεν απομακρύνεται από την "εθνική της ουσία" που παραμένει αναλλοίωτη. Ακόμα, προέρχεται απευθείας από, ή ταυτίζεται με τη γλώσσα της εποχής που το έθνος προβάλλει ως πιο ένδοξη στην ιστορία του.

'Ετσι, στην ελληνική περίπτωση, με εκφραστή αυτών των απόψεων στην πιο εκλεπτυσμένη τους εκδοχή το Μπαμπινιώτη3 , η ελληνική γλώσσα θεωρείται ενιαία, δηλ. δεν έχει υποστεί πολλές μεταβολές σε σχέση με την αττική διάλεκτο της κλασικής εποχής που παραμένει η γλώσσα-πρότυπο. Μάλιστα η αρχαιοελληνική (όρος με τον οποίο γίνεται αναφορά βασικά στην αττική διάλεκτο) δεν θεωρείται νεκρή γλώσσα, δηλαδή έχει ακόμα ομιλητές που είναι νεοέλληνες μιας που -συνεχίζει το ευφάνταστο αυτό παραμύθι- η αρχαιοελληνική "ζει" μέσα από τα νέα ελληνικά. 'Ετσι, αντιφατικά και συμπληρωματικά, η γνώση της νεοελληνικής προϋποθέτει γνώση της αρχαίας ή τουλάχιστον της "λόγιας [βλ. της γραμμένης σε καθαρεύουσα] παράδοσης" που υπονοεί τη χρησιμοποίηση αρχαϊσμών. Οι "ξένες" λέξεις (= οι "ξένες" λέξεις μετά τον 5ο αιων. π.Χ.) πρέπει να αποφεύγονται, ιδίως οι τούρκικες -όχι όμως και οι: *παράδεισος, λάδι, θάλασσα* (η πρώτη περσική, οι δύο άλλες προελληνικής προέλευσης4).'Ολα αυτά, είναι ουσιαστικά μια σημαντικά, είναι η αλήθεια, εκσυγχρονισμένη έμμεση και άρρητη υποστήριξη της καθαρεύουσας, η οποία, βέβαια, ως δημιούργημα εξέφραζε με τη μεγαλύτερη σαφήνεια το ρόλο της γλώσσας σαν διαχρονικού εθνικού συγκολλητικού.

Ενιαία αγορά και ενιαία γλώσσα

Το πρόβλημα της εθνικής ενότητας αντιμετωπίζεται στο χώρο της γλώσσας με την προσπάθεια επιβολής μιας ενιαίας γλώσσας, δηλαδή μιας γλώσσας που ενώνει εκεί που διάλεκτοι (ή άλλες γλώσσες) χωρίζουν αλλά και που ενώνει και πληθυσμούς που επιδιώκεται να ενταχθούν στο κράτος. Αυτό συνήθως σημαίνει επιβολή μιας επίσημης κρατικής γλώσσας που έχει ως βάση τη διάλεκτο της προτεύουσας ή ενός σημαντικού οικονομικού-πολιτικού κέντρου. Η γλώσσα αυτή, που ορθότερα θα έπρεπε να ονομάζεται "κυρίαρχη επίσημη διάλεκτος", ενώ η λέξη *γλώσσα* να χρησιμοποιείται για ένα σύνολο σχετικά συγγενών και σχετικά διακριτών από άλλα σύνολα διαλέκτων5 , παρουσιάζεται ως τελειότερη, πλουσιότερη και, άρα, ανώτερη από τις κατά τόπους διαλέκτους. Είναι η γλώσσα της εκπαίδευσης και της διοίκησης. Ακόμα και οι ίδιοι οι ομιλητές των διαλέκτων αισθάνονται μειονεκτικά γι'αυτές και δεν τις χρησιμοποιούν σε επίσημες περιστάσεις και

συχνά, μετά από λίγο, προσπαθούν να μην τις χρησιμοποιούν καθόλου. <Η διαδικασία αυτή “ξεχνιέται” γρήγορα και σήμερα ηχεί παράδοξα το ιστορικό δεδομένο ότι το 1790 τη γαλλική γλώσσα [του Παρισιού - Μ.Κ.] μιλούσε άρτια μόνον το 10% του γαλλικού “έθνους”>. Εξάλλου, “το έθνος συνιστά κατασκευή, της οποίας ζωτικός όρος ύπαρξης είναι να μην ομολογεί ποτέ ότι είναι κατασκευή[6] ".

Πάντως, θα ήταν λάθος να θεωρούμε την ενιαία εθνική γλώσσα απλώς ως μια επιβολή προς τον κάθε εθνικό πληθυσμό. Το έθνος δημιουργείται στη βάση αλλά και για τη δημιουργία ενιαίων αγορών. ‘Ετσι, ως συστατικό αυτής της διαδικασίας, δημιουργείται σταδιακά μια πιο ενιαία γλώσσα, αρχικά σε περιορισμένο χώρο που διευρύνεται διαρκώς και ενοποιείται διαρκώς όσο γενικεύεται η εμπορευματική παραγωγή, άρα και η επικοινωνία με όλο και πιο μακρινά σημεία, αλλά που παίρνει τελείως άλλες διαστάσεις με την καθολική κρατική εκπαίδευση, τη διοίκηση και τον εθνικό στρατό, πολύ δε περισσότερο με τα Μ.Μ.Ε.

Πρέπει, ακόμα, να γίνει σαφές, για να αποφευχθεί η συνήθης προβολή στο χρόνο ιστορικά συγκεκριμένων κατηγοριών, ότι η ενιαία εθνική γλώσσα είναι φαινόμενο της αστικής εποχής και μάλιστα μόνο όταν αυτή έχει προχωρήσει αρκετά και εφαρμόζεται πια η καθολική κρατική εκπαίδευση (τουλάχιστον). ‘Ομως και τότε, όπως και σήμερα, δεν μπορεί να μιλήσει κανείς για μια πραγματικά ενιαία εθνική γλώσσα, ιδιαίτερα μάλιστα όταν αναφέρεται σε μεγαλύτερα έθνη κράτη. ‘Ετσι, πολύ περισσότερο, η ελληνική κοινή με κανένα τρόπο δεν ήταν κοινή με τη σημερινή έννοια του όρου, ήταν το πολύ η κοινή των λογίων και των βασιλικών γραφειοκρατών, αν και όντως σε αυτήν υπήρξαν εξελίξεις που συνέβησαν και στις δημώδεις εκδοχές της[7]. Επίσης η αντιμετώπιση της πρωτο-ινδοευρωπαϊκής ως μια γλώσσα, εκτός κι αν αναφερόμαστε σε ένα πολύ πρώιμο στάδιο με εξαιρετικά περιορισμένο πληθυσμό, είναι μάλλον σφαλερή, αφού έχουμε να κάνουμε με αυτάρκεις και αυτόνομες κοινότητες, που το πολύ να έρχονται σχετικά σπάνια σε κάποια επαφή για κάποιες ανταλλαγές, ίσως παράλληλα αλλά και με την πρόφαση κοινών θρησκευτικών εορτών.

Δημοτικισμός και εθνικισμός

Αποτέλεσμα της ανάγκης για μια ενιαία γλώσσα που να αποδεικνύει την ιστορικότητα, άρα και την υπεριστορικότητα, του έθνους είναι η ρύθμιση: ο καθαρισμός από τις “ξένες” λέξεις και από τους νεωτερισμούς σε σχέση με τη γλώσσα-πρότυπο, ο στιγματισμός κάθε τάσης εξέλιξης ως λάθους, η υποταγή των ομιλητών διαλέκτων στην εθνική κοινή. Είναι όμως λάθος να υποθέσουμε ότι μόνο η καθαρεύουσα είναι η γλώσσα του εθνικισμού.

Η δημοτική προβάλλεται[8] ως αυτή ακριβώς που διασφαλίζει καλύτερα α) την εθνική συνέχεια: είναι η γλώσσα του λαού όπως μιλήθηκε αιώνες τώρα από αυτόν, και β) την εθνική ενότητα: οι κατά τόπους (και εκτός συνόρων) και ανάλογα με την κοινωνική/μορφωτική θέση γλωσσικές διαφοροποιήσεις δεν διαιρούν το έθνος, σε αντίθεση με την καθαρεύουσα που κάνει ολοφάνερες τις διαφορές. Είναι χαρακτηριστικές οι αντεγκλήσεις ανάμεσα στα δύο στρατόπεδα ότι προκαλούν με τις γλωσσικές τους απόψεις διχόνοια στο έθνος και είναι αποδεικτικές οι διαβεβαιώσεις και των δύο ότι φροντίζουν για το κοινό, εθνικό συμφέρον[9].

Ακόμα, δημοτική και καθαρεύουσα είναι δύο διαφορετικές τακτικές για το “φωτισμό” ή την “ανόρθωση” (με την ορολογία του Νεοελληνικού Διαφωτισμού ή των αρχών του αιώνα) του έθνους[10]. Είναι δύο απαντήσεις στο ερώτημα: “πώς θα τα καταφέρουμε να προοδεύσουμε ως έθνος, δηλαδή να ενισχύσουμε την εθνική μας οικονομία και να απελευθερώσουμς τους αλύτρωτους αδελφούς;” (το τελευταίο κυρίως ως το 1922)[11].

Τέλος, είναι διαδεδομένη η αντιμετώπιση από δημοτικιστές και καθαρευουσιάνους του γλωσσικού ζητήματος ως του ίδιου είτε πρόκειται για τα Ελληνιστικά κράτη είτε για το Ανατολικό Ρωμαϊκό κράτος, είτε για το Νεοελληνικό έθνος-κράτος. ‘Αλλη μια περίπτωση που το έθνος θέλησε να αποδείξει την υπεριστορικότητά του παρουσιάζοντας ακόμη και τα εσωτερικά του προβλήματα ως υπεριστορικά.

‘Ολα αυτά λοιπόν φανερώνουν ένα πυκνό πλέγμα ιδεολογίας γύρω από τη γλώσσα, το οποίο ακόμα και η -κάθε άλλο παρά μαρξιστική- κυρίαρχη γλωσσολογία[12], αν και βλέπει το ζήτημα στενά γλωσσικά, δεν το δικαιώνει. Το πλέγμα αυτό μπορεί να διαπεραστεί και να ξεπεραστεί στο βαθμό που ξεπερνιέται και ο εθνικισμός.

Σημειώσεις

1 α) Σ. Μπουρνάζος: Εποχή 31-5-98, β) Ιός: 30-5-98, γ) Α.Φ.Χρηστίδης: Καθημερινή 31-5-98.

2 α) Σταυρίδη-Πατρικίου: “Η δημοτική γλώσσα ανάμεσα στο εθνικό και το κοινωνικό ζήτημα”, β) Κέντρο λογοτεχνικής μετάφρασης του Γαλλικού

Ινστιτούτου Αθηνών: "Η ελληνική γλώσσα στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή 'Ενωση", Αθήνα 1996 σ.176 Δημούλης, "Η νομική προστασία των εθνικών μειονοτήτων" γ) Τσιτσελίκης - Χριστόπουλος (επιμ), "το Μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα", Κριτική, Αθήνα 1997 σ.142.

3 Αλλά και οι "ανανεωτές" που με πάθος τον χειροκροτούσαν, λ.χ. στην περίφημη ημερίδα του Μίλωνα ("Δημόσιος διάλογος για τη γλώσσα") που διοργάνωσε το ΚΚΕ εσωτ. το 1985.

4 Για μια αναίρεση των ευρύτατα διαδεδομένων αυτών μύθων βλ. 'Αννα Φραγκουδάκη, Γλώσσα και ιδεολογία, Οδυσσέας, Αθήνα 1987.

5 Εξάλλου όπως εύστοχα το θέτει ο Max Weinreich "μια γλώσσα είναι μια διάλεκτος με πεζικό και ναυτικό"

6 Δημούλης ο.π. σ.142 και σ.162

7 Για μια δικαιολόγηση της θέσης αυτής με στενά γλωσσικά κριτήρια βλ. Στυλ. Καψωμένος, Από την Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας, Ιδρ. Μαν. Τριανταφυλλίδη /Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1985.

8 Εξαίρεση σημαντική αποτελούν οι σοσιαλιστές που βλέπουν τη δημοτική όχι ως μέσο για την ανόρθωση του έθνους αλλά ως μέσο για την απελευθέρωση του προλεταριάτου (λ.χ. Κορδάτος) αν και πολλοί από αυτό το ρεύμα (π.χ. Σκληρός) μετεωρίζονται ανάμεσα στις δύο θέσεις.

9 Σταυρίδη - Πατρικίου, Εισαγωγή στο "Δημοτικισμός και κοινωνικό πρόβλημα" εκδ. Ερμής, Αθήνα 1976 σ. ιβ', η'.

10 Αυτό καθόλου δεν σημαίνει ότι η υιοθέτηση της (μη ψυχιατρικής) δημοτικής ήταν η σωστότερη λύση και για την εργατική τάξη.

11 Ο Κορδάτος θεωρεί ότι, έχοντας η αστική τάξη εξαντλήσει την επαναστατικότητά της χωρίς να λύσει το γλωσσικό ζήτημα, μόνο η σοσιαλιστική επανάσταση μπορεί να επιβάλει τη δημοτική (Δημοτικισμός και Λογιωτατισμός, εκδ. Μπουκουμάνη, Αθήνα 1974 σ. 255). 'Ομως η εκπαίδευση, ενός είδους και ως ένα βαθμό, είναι συμφέρον και της αστικής τάξης και έτσι εξάλλου εξηγείται γιατί η δημοτική είχε υποστηρικτές και μέσα σ'αυτήν.

12 Για μια ενδιαφέρουσα μελέτη από ένα γλωσσολόγο, πέρα όμως από τα συνήθη στενά όρια βλ. Α.Φ. Χρηστίδης, "Γλωσσικές μυθολογίες: Η περίπτωση της ελληνικής" Κέντρο λογοτεχνικής ... ο.π. σ. 163-174

Η επανάσταση που διαρκεί

του Βαγγέλη Κούταλη

Τώρα που οι άνεμοι στην Ευρώπη μοιάζουν να γίνονται θερμότεροι, η κουβέντα για την επαναστατική στρατηγική στις ιμπεριαλιστικές χώρες αποκτά αναπόφευκτα μεγάλη σημασία. Δεν ήταν όμως ποτέ ο Λόγος "εν αρχή", αλλά η δράση των συγκεκριμένων κοινωνικών ανθρώπων μεσ' στους κυματισμούς της ιστορίας. Ετσι, το ζητούμενο δεν είναι καταρχάς η παραγωγή ή η περαιτέρω εκλέπτυνση λεπτόλογων επαναστατικών προγραμμάτων, αλλά η δημιουργική παρέμβαση των επαναστατών σοσιαλιστών, ως προς την πραγματικά εξελισσόμενη ταξική πάλη: το πώς δηλαδή θα αναπτυχθεί η ταξική δραστηριότητα του προλεταριάτου, το πώς αυτό το ίδιο θα μπορέσει να κινηθεί, λίγο πριν τον 21ο αιώνα, προς τη χειραφέτησή του.

Μια δεκαετία σχεδόν μετά την Πτώση του Τείχους, είναι σαφές ότι ο καπιταλισμός εξακολουθεί να μην μπορεί να υπερβεί, σε μια εδραία βάση, τις κρίσεις που η ίδια η εσώτερη λογική του αναπολλαπλασιάζει. Αυτό συνιστά βέβαια μια επαλήθευση της μαρξιστικής θέσης για την αναγκαιότητα επαναστατικής λύσης των αντιθέσεων. Η επανάσταση ωστόσο "δεν είναι μια ταχυδακτυλουργική πράξη, αλλά μια διαλεκτική διαδικασία ιστορικής ανάπτυξης"(1), διέρχεται από τη μια ιστορική κατάσταση στην άλλη, εδράζεται στη δράση ζωντανών ανδρών και γυναικών που δημιουργούν την ιστορία τους, που μπορούν να αλλάξουν ριζικά τις τροχιές της. Ετσι η επανάσταση διαρκεί: αυτό που σήμερα χρειάζεται να ξαναβρούμε πρώτα και κύρια, δεν είναι ο Λόγος αλλά, με μια ορισμένη έννοια, η Πράξη, πρέπει να προσανατολίσουμε τη δράση μας έτσι ώστε να ξαναϋφανθεί ένα δίκτυο κοινωνικών αγώνων, τέτοιο που να εμπλέκει ολοένα μεγαλύτερα τμήματα του εργαζόμενου πληθυσμού και γενικά των καταπιεσμένων στον καμβά του ταξικού πολέμου, τροποποιώντας κατ' αυτόν τον τρόπο δραστικά τη δοσμένη κάθε φορά σχέση των κοινωνικών δυνάμεων.

Από την ανατολή στη δύση...

Μετά το 1922 και την απόφαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς για την τακτική του Ενιαίου Μετώπου, το πρόβλημα της επαναστατικής στρατηγικής στη Δύση, μπορεί να αντιμετωπιστεί από τους μαρξιστές με μια καινούρια προσέγγιση: η επικαιρότητα των απόψεων του Λένιν και του Τρότσκι δεν σημαίνει πια, κατά κανένα τρόπο, τη μηχανική εφαρμογή του οκτωβριανού μοντέλου επανάστασης στις χώρες της Δύσης, αλλά αντίθετα συνεπάγεται την επιδίωξη να εξαπλωθεί η παγκόσμια επανάσταση, υιοθετώντας ωστόσο μια τακτική τέτοια που συνεκτιμά τις διαφορές ανάμεσα στην τσαρική Ρωσία και την αστικοδημοκρατική Δύση και κατατείνει στην επαναστατική κινητοποίηση της πλειοψηφίας του προλεταριάτου στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες ως αναγκαία συνθήκη για την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας από το προλεταριάτο.

Η άνοδος του σταλινισμού και η συνακόλουθη κρίση ηγεσίας του εργατικού κινήματος ήταν το αποφασιστικο εκείνο γεγονός, από μια ολόκληρη βέβαια αλυσίδα συμβάντων, που μετάλλαξε δραματικά τους όρους της εργατικής πολιτικής: η δεκαετία του '30 βρίσκει την Κομμουνιστική Διεθνή ανίκανη να ανταποκριθεί στις διαδοχικές επαναστατικές κρίσιες της εποχής, συχνά όμως ικανή να εξυπηρετεί τις στοχεύσεις της σταλινικής γραφειοκρατίας και να συντελεί ακόμα και στον στραγγαλισμό επαναστάσεων (όπως στην Ισπανία). Στη θέση του Ενιαίου Μετώπου αναδεικνύεται ο εγκληματικός τυχοδιωκτισμός της περιβόητης, για τις συντριβές που επέφερε, τρίτης περιόδου και κατόπιν η τακτική της ταξικής συνεργασίας στα Λαϊκά Μέτωπα. Οσοι/ες, όπως κάποτε η Λούξεμπουργκ, τολμούσαν να αντιτείνουν ότι: "σήμερα πια δεν υπάρχει χώρος ούτε για μίνιμουμ ούτε για μάξιμουμ πρόγραμμα", ότι "ο σοσιαλισμός είναι σήμερα ένας κι ενιαίος" και άρα "η πραγματοποίηση του σοσιαλισμού είναι σήμερα το μίνιμουμ που πρέπει να κάνουμε"(2) αντιμετωπίζονται ως προσβεβλημένοι/ες από τον επικίνδυνο ιό του τροτσκισμού.

Εντούτοις, το ότι τα σοσιαλδημοκρατικά και σταλινικά κόμματα, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, εξακολουθούν να εκφράζουν οργανωτικά την πλειοψηφία της εργατικής τάξης, υποδεικνύει κι ένα πρόσθετο πρόβλημα για τους επαναστάτες μαρξιστές: το προλεταριάτο μοιάζει να αργεί πολύ να διανύσει την απόσταση ανάμεσα στο μέσο επίπεδο ταξικής συνείδησης και το αντίστοιχο ανώτερο, κι αυτό είναι κάτι που πρέπει δίχως άλλο να αντιμετωπιστεί. Το "Μεταβατικό Πρόγραμμα της 4ης Διεθνούς", που ο Τρότσκι έγραψε το 1938, διανοίγει έναν δρόμο στη σωστή κατεύθυνση, μάλλον όμως πρέπει να αξιοποιηθεί και η επιστροφή στη στρατηγική του Ενιαίου Μετώπου

που ο Γκράμσι προκρίνει στα Τετράδια της Φυλακής, διά μέσου μιας θεωρητικής καινοτομίας η οποία έκτοτε αναγκάζει τους μαρξιστές να συμπεριλαμβάνουν στα κείμενά τους και τη λέξη “ηγεμονία”.

Ενότητα στη δράση και ηγεμονία

Σκοπός του Ενιαίου Μετώπου είναι να δημιουργήσει για το προλεταριάτο, όπως ο Τρότσκι τονίζει ως προς την περίπτωση της Γερμανίας, το ’33, συνθήκες ενεργητικής άμυνας “με προοπτική για το πέρασμα στην επίθεση”(3), να συντελέσει δηλαδή στην εκδίπλωση καθορισμένων σκοπών, διά μέσου της κινητοποίησης, της ενοποίησης και της αυτοοργάνωσης της εργατικής τάξης στο σύνολό της(4). Αυτή η ενότητα στη δράση, όλων των οργανωμένων δυνάμεων του εργατικού κινήματος, στο βαθμό που διασφαλίζεται τόσο η ολοκληρωτική ελευθερία κριτικής ανάμεσα στις οργανωμένες αυτές δυνάμεις, όσο και η εξίσου πλήρης ελευθερία κριτικής στο εσωτερικό τους, προσδίδει, στην εκτύλιξή της, μια “ακαταμάχητη κοινωνική και πολιτική δύναμη” στις εργαζόμενες μάζες(5), παρέχει τη δυνατότητα για μια ριζική αλλαγή των κοινωνικών συσχετισμών δύναμης, αντιπαραθέτοντας μια τάξη (την εργατική) και τους συμμάχους της, σε μιαν άλλη (την αστική).

Σ’ αυτό το σημείο πρέπει να διασαφηνιστεί ότι ούτε ο Λένιν ούτε ο Τρότσκι θεώρησαν ποτέ το Ενιαίο Μέτωπο ως ένα έξυπνο “κόλπο” το οποίο, κατά κύριο λόγο, αποσκοπεί στην απόσπαση εγκλωβισμένων στα ρεφορμιστικά κόμματα τμημάτων του προλεταριάτου, ούτε βέβαια και ως ένα εξαιρετικά ιδιαίτερο είδος τακτικού τακτικού ελιγμού, που σπάνια αξίζει η πρωτοπορία να τον αποτολμά, καταπώς η πλειοψηφία των σεκταριστικών οργανώσεων νομίζει. Αντίθετα, το Ενιαίο Μέτωπο συνιστά ένα αποτελεσματικό μέσο για την επίτευξη των σκοπών που η εργατική τάξη χρειάζεται να θέσει στον εαυτό της, ώστε να διακτινίσει τη δική της αντι-ηγεμονία στους σύγχρονους καπιταλιστικούς κοινωνικούς σχηματισμούς.

Η ηγεμονία, ως “μια ολόκληρη σειρά πρακτικών στρατηγικών, μέσω των οποίων μια κυρίαρχη εξουσία αποσπά τη συναίνεση στην εξουσία της, από τους υποτελείς της”(6), διασφαλίζει την απαραίτητη -πλάι στον εξαναγκασμό- διανοητική και ηθική καθοδήγηση, ώστε μια κυρίαρχη τάξη να μπορεί να συνεχίσει να εκδηλώνεται ως τέτοια(7). Δεν προσλαμβάνει όψεις μονάχα ιδεολογικές, πολιτισμικές ή οικονομικές, αλλά ανακύπτει και ειδιαίτερα κρίσιμες πολιτικές εκφάνσεις: στις δυτικές κοινοβουλευτικές δημοκρατίες οι εργαζόμενοι/ες αισθάνονται “ελεύθεροι/ες” και “ίσοι/ες” (κάτι που λ.χ. δεν συνέβαινε στην απολυταρχική Ρωσία), ενώ το αστικό κράτος φαντάζει ουδέτερο ως προς τις οικονομικές δραστηριότητες(8).

Ετσι το Ενιαίο Μέτωπο ούτε προϋποθέτει, αλλά ούτε και στόχος του είναι να προκρίνει, την “ηγεμονία” της πρωτοπορίας στο σύνολο της εργατικής τάξης. Μια τέτοια ερμηνεία της ενιαιομετωπικής τακτικής έχει νόημα μόνο για μια σέκτα η οποία “βλέπει sa raison d’ etre (το λόγο της ύπαρξής της) και το point d’honneur (σημείο της τιμής της) όχι σ’ ό,τι το κοινό έχει με το κίνημα της τάξης, μα στο ιδιαίτερο schibboleth (σύνθημα) που τη διακρίνει”(9), υποτάσσοντας με αυτόν τον τρόπο το κίνημα της τάξης στις δικές της ιδιαίτερες “αιρετικές” επιδιώξεις, φαινόμενο το οποίο πια σήμερα μπορούμε να εντάξουμε τον υποκαταστατισμό. Η γνώμη του Μαρξ και του Ενγκελς σίγουρα θα διέφερε αισθητά από μια τέτοια προσέγγιση: “οι κομμουνιστές διαφέρουν από τα άλλα προλεταριακά κόμματα μονάχα κατά τούτο: ότι από τη μια μεριά, στους διάφορους εθνικούς αγώνες των προλεταρίων τονίζουν και προβάλλουν τα συμφέροντα που είναι κοινά σ’ όλο το προλεταριάτο κι ανεξάρτητα από την εθνότητα. Και από την άλλη, ότι στις διάφορες βαθμίδες ανάπτυξης του αγώνα ανάμεσα στο προλεταριάτο και την αστική τάξη, εκπροσωπούν πάντα τα συμφέροντα του κινήματος στο σύνολό του”(10).

Η αντι-ηγεμονία της εργατικής τάξης, επομένως, ανταποκρίνεται στη συγκρότηση ενός ενιαίου κοινωνικού μπλοκ το οποίο, κάτω από την καθοδήγηση του προλεταριάτου, συναρθρώνει σε μια κοινή αντικαπιταλιστική προοπτική κάθε κίνημα που αφορμάται από “κάθε συγκεκριμένη μορφή καταπίεσης”.

Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, είναι απαραίτητο να βρεθούν οι κρίκοι εκείνοι που θα συνδέουν τις άμεσες διεκδικήσεις και το επαναστατικό σοσιαλιστικό πρόγραμμα, μιας και μόνο έτσι μπορεί να υπερβληθεί “η αντίφαση ανάμεσα στην ωριμότητα των αντικειμενικών επαναστατικών συνθηκών και στην ανωριμότητα του προλεταριάτου και της ηγεσίας του”(11).

Γέφυρα και όχι άβυσσος!

Τα μεταβατικά αιτήματα γεφυρώνουν το παρόν με το επαναστατικό μέλλον, αναδεικνύοντας πολιτικές επιλογές τέτοιες για το προλεταριάτο που να το οπλίζουν με στιγμές ουσιαστικής αντιπαράθεσης, με την απαραίτητη δηλαδή, για την ανάπτυξη της ταξικής του συνειδητοποίησης, εμπειρία. Το σύστημα των μεταβατικών διεκδικήσεων ωστόσο εδράζεται στις κάθε φορά υπάρχουσες συνθήκες και στο κάθε φορά δοσμένο επίπεδο

ταξικής συνείδησης του 1938 αλλά του 1998: σε μια παγκόσμια κατάσταση όπου η κρίση αξιοπιστίας του σοσιαλισμού ανατροφοδοτεί την προϊούσα ανικανότητα "ακόμα και της ευρύτερης σύγχρονης μαζικής κινητοποίησης της εργατικής τάξης να αποσπάσει την πολιτική πρωτοβουλία απ' το κεφάλαιο", είναι φανερό ότι οι εργατικοί αγώνες θα είναι αμυντικού χαρακτήρα και ότι οι επαναστάτες μαρξιστές οφείλουν να κατανοήσουν ότι αυτό που "άμεσα τίθεται στην ημερήσια διάταξη σήμερα δεν είναι ο άμεσος αγώνας για την επαναστατική κατάκτηση της εξουσίας από την εργατική τάξη, αλλά η ανάγκη να εξαλειφθεί η ανεργία με τρόπο ριζικό στη Δύση, στην Ανατολή, και με έναν ουσιαστικό τρόπο στο Νότο"(12). Είναι λοιπόν η εξάπλωση, ο συντονισμός και η δικτύωση των εστιών αντίστασης, ο ριζικά αντινεοφιλελεύθερος προσανατολισμός της κοινής δράσης που σήμερα μπορεί να τροφοδοτήσει την ελπίδα. Ο "πόλεμος θέσεων", η "ενεργητική άμυνα" επιταχύνουν τη φθορά της αστικής ηγεμονίας, μετατρέπουν την κρίση της σε αντιστροφή, διανοίγουν τη δυνατότητα της αντεπίθεσης, του "πολέμου κινήσεων" και στις σπείρες της εξέλιξης η επανάσταση είναι αυτό που διαρκεί.

Αν η εποχή της καπιταλιστικής παλινόρθωσης, πέρα από τις ανυπολόγιστες καταστροφές που συνεκφέρει, συνιστά και την εποχή της παλινόρθωσης του μαρξισμού, ένα σύστημα για του οποίου την έκβαση αξίζει από τώρα να φροντίζουμε αδιάλειπτα, η ελπίδα του κοινωνικού μετασχηματισμού πρέπει να ξαναποκτήσει τις πραγματικές της διαστάσεις: δεν αρκεί να ευχόμαστε την αλλαγή του κόσμου, οφείλουμε να αρχίσουμε να τον αλλάζουμε ήδη τώρα. "Ο κριτικός κομμουνισμός δεν μαγειρεύει τις επαναστάσεις, δεν προετοιμάζει τις εξεγέρσεις, δεν οπλίζει τις ανταρσίες. Αποτελεί οπωσδήποτε ένα πράγμα με το προλεταριακό κίνημα αλλά, βλέπει και στηρίζει αυτό το κίνημα με την πλήρη διανοητική διαύγεια της σύνδεσης που έχει, ή που μπορεί και πρέπει να έχει, με το σύνολο των σχέσεων της κοινωνικής ζωής. Δεν είναι, με μια λέξη, ένα σεμινάριο όπου διαμορφώνεται το στρατηγείο των αρχηγών της προλεταριακής επανάστασης. Είναι μόνο η συνείδηση αυτής της επανάστασης, και, κυρίως, σε ορισμένες περιπτώσεις, η συνείδηση των δυσκολιών της"(13).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Α. ΓΚΡΑΜΣΙ: "Τα εργοστασιακά συμβούλια και το κράτος της εργατικής τάξης" σελ. 67 ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ 1985.
2. Βλ. Ρ. ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ: "Και τώρα καταδικάστε με" σελ. 51, ΚΟΡΟΝΤΖΗ 1977.
3. Βλ. Λ. ΤΡΟΤΣΚΙ: "Γερμανία, ο φασισμός και το εργατικό κίνημα", σελ. 77, ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 1978.
4. Βλ. Ε. ΜΑΝΤΕΛ: "Απάντηση στον Αλτουσέρ και στον Ελλενστάιν", σελ. 43 ΟΥΤΟΠΙΑ 1980.
5. Βλ. Λ. ΤΡΟΤΣΚΙ ο.π. σελ. 78.
6. Βλ. T. EAGLETON: "Οι έννοιες της ιδεολογίας και της ηγεμονίας στον Γκράμσι" περιοδικό ΟΥΤΟΠΙΑ, Μάιος-Ιούνιος 1994, σελ. 56.
7. Βλ. J. V. FEMIA: "GRAMSCI'S POLITICAL THOUGHT"σελ. 24 CLARENDON PRESS OXFORD 1987.
8. Βλ. T. EAGLETON ο.π. καθώς και Π. ΑΝΤΕΡΣΟΝ: "Οι αντινομίες του Αντόνιο Γκράμσι" ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ.
9. Βλ. FR. ENGELS-K. MARX: "Αλληλογραφία 1861-1869" Γράμμα του Μαρξ στον Ι. Β. SCHWEITZER, σελ. 175 ΜΠΑΥΡΟΝ 1975.
10. Βλ. ΜΑΡΞ-ΕΝΓΚΕΛΣ: "Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος", σελ. 41, ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ 1994.
11. Βλ. Λ. ΤΡΟΤΣΚΙ: "Το Μεταβατικό Πρόγραμμα της 4ης Διεθνούς", σελ. 7-8, ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΑΛΗ 1975.
12. Βλ. E. MANDEL: "SECTARIANISM VS. REVOLUTIONARY MARXISM - WORLD SOCIALIST REVOLUTION TODAY" BULLETIN IN DEFENSE OF MARXISM MAY-JUNE 1995, σελ. 25, καθώς και D. BENSAID: "NEOLIBERALISM'S BROKEN MIRROR" INTERNATIONAL VIEWPOINT 299 APRIL 1998.
13. Βλ. Λ. ΛΑΜΠΡΙΟΛΑ: "Η υλιστική αντίληψη της ιστορίας" σελ. 43, ΟΔΥΣΣΕΑΣ 1978.

*** σημείωση (9) συμπλήρωση: τέτοια "υποκαταστατική" και σεκταριστική αντίληψη φαίνεται να έχουν οι Κ. ΑΡΓΑΛΙΩΤΗΣ - Ν. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ - Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, όταν μιλούν για την ηγεμονία των αντικαπιταλιστικών τάσεων στο κίνημα ως προϋπόθεση για το ενιαίο μέτωπο, στο κείμενό τους: "Κίνδυνοι και ευκαιρίες της ενότητας", εφημερίδα ΕΠΟΧΗ 13-9-98. Τέτοια είναι επίσης η αντίληψη όλων σχεδόν των "καθαρών" τροτσκιστών, αλλά και μιας οργάνωσης που επανειλημμένως (και ανεπιτυχώς) επιχειρεί θεωρητικές ανακαινίσεις: του ΝΑΡ. Πριν δύο χρόνια ωστόσο, το ΠΡΙΝ είχε φιλοξενήσει δύο άρθρα εξαιρετικά διαυγή: Βλ. Κ. Χαριτάκης: "Το ΝΑΡ σε κρίσιμο σταυροδρόμι", ΠΡΙΝ 29-9-96 και Α. Μαυρόπουλος: "Συνέδριο επανίδρυσης του ΝΑΡ", ΠΡΙΝ 13-10-96.

Το εργατικό κίνημα και η πάλη για την ανασυγκρότησή του

Π. Δούμας

Συζήτηση

Η εκλογική αποδοκιμασία

Οι δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές, επιβεβαίωσαν και πάλι τη βαθιά δυσαρέσκεια και την πολιτική διαφοροποίηση που αναπτύσσονται διαρκώς στις γραμμές των εργαζομένων και όλων των εκμεταλλευόμενων της χώρας.

Η νέα μεγάλη αύξηση της αποχής, των λευκών και των άκυρων, που σημειώθηκε ιδιαίτερα στους πιο προλεταριακούς δήμους, φανέρωσε ξανά όχι απλά την απογοήτευση πλατειών εργατικών και λαϊκών μαζών από την πολιτική όλων των καθεστωτικών κομμάτων, αλλά και τη θέλησή τους να εκδηλώσουν την εχθρική τους διάθεση για τα κόμματα αυτά των ψεύτικων υποσχέσεων.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να σημειωθεί ότι στους εργατο-λαϊκούς δήμους των μεγάλων αστικών κέντρων (στο Περιστέρι για παράδειγμα) η πλειοψηφία των δυσαρεστημένων ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ δεν στράφηκε προς τους συνδυασμούς της "αριστεράς" (Κ.Κ.Ε, ΣΥΝ, "αντάρτες" του ΠΑΣΟΚ, κλπ) αλλά προτίμησε την αποχή (33%), το λευκό και το άκυρο (12%).Δηλώνοντας μ` αυτόν τον τρόπο την αντίθεση τους στην καιροσκοπική πολιτική των αριστεροδημοκρατών ηγετών, που δεν εμπνέουν πια καμιά εμπιστοσύνη ακόμα και σε όσους εξακολουθούν (από παράδοση και έλλειψη πειστικής εναλλακτικής λύσης) να ψηφίζουν τα κόμματα αυτά της εθνικορεφορμιστικής αριστεράς.

Η εκλογική αυτή αποδοκιμασία των συνδυασμών του ΠΑΣΟΚ και των άλλων κομμάτων της καθεστωτικής αριστεράς, από τα πιο προλεταριακά και τα πιο φτωχά λαϊκά στρώματα, που χτυπιούνται περισσότερο από την καπιταλιστική κρίση, βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με την κατάσταση που παρουσιάζει το εργατικό κίνημα της χώρας τα τελευταία χρόνια.

Απογύμνωση των ρεφορμιστικών παρατάξεων και των σωματείων

Τόσο πολιτικά όσο και συνδικαλιστικά, οι εργάτες έχουν αποσυρθεί από την οργανωμένη πάλη. Οι κομματικές οργανώσεις και οι συνδικαλιστικές παρατάξεις του ΠΑΣΟΚ, του ΚΚΕ και του ΣΥΝ, έχουν, από καιρό, απογυμνωθεί από αγωνιστές εργάτες. Δεν είναι τώρα πια παρά μόνο τα αντάσματα του παρελθόντος τους: γραφειοκρατικοί αραχνιασμένοι μηχανισμοί στην υπηρεσία αριβιστικών στοιχείων και εργατοκαπηλικών κλίκων που εξαργυρώνουν, όσο μπορούν, την όποια συμμετοχή τους σε παλιότερους αγώνες της εργατικής τάξης. Και γι‘ αυτό, δεν είναι ασφαλώς καθόλου περίεργο που η ηγεσία του ΔΗΚΚΙ δεν μπόρεσε να βρει το αναγκαίο στελεχικό δυναμικό για να σχηματίσει τη δική της εργατοπατερική παράταξη.

Μα και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργατών, τα λεγόμενα εργατικά συνδικάτα, δεν εμφανίζουν δυστυχώς καλύτερη εικόνα. Ακόμα και οι γραφειοκράτες ηγέτες της Γ.Σ.Ε.Ε., μη μπορώντας να κρύψουν τη γύμνια τους, υποχρεώθηκαν, στο 29ο συνέδριό τους, να μιλήσουν για "απομαζικοποίηση των συνδικάτων", ("διοικητικός απολογισμός", Μάρτη του 98).

Στην πραγματικότητα όμως δεν έχουμε μόνο κάποιας έκτασης απομαζικοποίηση. Αν εξαιρέσουμε το δημόσιο τομέα, στον οποίο ένα αξιόλογο ποσοστό εργαζομένων συμμετέχουν ως ένα βαθμό στις λειτουργικές διαδικασίες των συλλόγων τους, **στον ιδιωτικό τομέα, οι εργάτες της βιομηχανίας ιδιαίτερα, στο διάστημα της τελευταίας πενταετίας, περίπου, έχουν εντελώς απομακρυνθεί από τα σωματεία τους**. Και δε δείχνουν καμιά διάθεση ν‘ ασχοληθούν μ΄ αυτά. Τα θεωρούν ξένη υπόθεση. Εκφράζονται με το χειρότερο τρόπο για τους συνδικαλιστές. **Δεν εμπιστεύονται κανέναν** και απορρίπτουν κάθε πρόταση για αγώνα για μια δημοκρατική λειτουργία των οργανώσεων. "Δεν γίνεται τίποτα, όλοι ίδιοι είναι" επαναλαμβάνουν επίμονα.

Μόνο ένα μικρό ποσοστό, που κυμαίνεται στο 10 έως 15%, συμμετέχει παθητικά στις εκλογικές διαδικασίες μια φορά ή κάθε δύο χρόνια. Κι αυτό ύστερα από έντονη προσπάθεια και πίεση που εξασκούν οι μηχανισμοί των κομματικών παρατάξεων, με τις γνωστές εργατοπατερίστικες μεθόδους. Στις εκλογικο - απολογιστικές συνελεύσεις η συμμετοχή είναι πολύ μικρότερη. Χαρακτηριστικό της κατάστασης που επικρατεί είναι το γεγονός ότι σε ορισμένα κλαδικά σωματεία οι αρχαιρεσίες δε γίνονται τώρα πια μόνο τα Σαββατοκύριακα, όπως παλιότερα. Οι εργατοπατερικές παρατάξεις όλων των αποχρώσεων, σε συνεργασία βέβαια με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, παρατείνουν όσο μπορούν (4 και 6 μέρες) τη διάρκεια των εκλογών για να έχουν το χρόνο ν‘ αναζητήσουν τα δυσαρεστημένα μέλη τους και να τα κουβαλήσουν ως τις κάλπες.

Η καπιταλιστική τρομοκρατία και η ρεφορμιστική συμπαιγνία

Στα εργοστάσια και στις επιχειρήσεις που οι εργατοπατερικές παρατάξεις,“αριστερές” και δεξιές, δεν έχουν καθόλου μηχανισμό δικό τους ο συνδικαλισμός είναι στην ουσία απαγορευμένος. Η καπιταλιστική τρομοκρατία είναι απροκάλυπτη. Κάθε απόπειρα οργάνωσης και αντίστασης στην εργοδοτική αυθαιρεσία αντιμετωπίζεται άμεσα με την απόλυση. Στις περιπτώσεις που οι εργάτες καταφέρνουν, με υπόγειους τρόπους να σχηματίσουν τη δική τους οργάνωση στον τόπο της δουλειάς, έξω από τους εργατοπατερικούς μηχανισμούς, οι καπιταλιστές χρησιμοποιούν κάθε τρόπο για να την διαλύσουν. Στην ανάγκη καταφεύγουν στη μεταφορά, στη μετονομασία ή και στο κλείσιμο ακόμα της επιχείρησης για να χτυπήσουν το ρίζωμα και την εξάπλωση της οργάνωσης των εργατών έξω από τον έλεγχο των ρεφορμιστικών γραφειοκρατικών παρατάξεων. Πρόσφατα χτυπητά παραδείγματα έχουμε στον κλάδο της λιθογραφίας (Κ. Δραγούνης, κλπ).

Η αδίστακτη αυτή τρομοκρατική δράση των καπιταλιστών, ντόπιων και ξένων, δεν είναι βέβαια καινούριο φαινόμενο στη χώρα μας. Ο αληθινός εργατικός συνδικαλισμός ήταν πάντα υπό διωγμό. Όμως, από την άνοδο των κυβερνήσεων της περίφημης “κάθαρσης” (Ν.Δ. – Κ.Κ.Ε.) και εθνικής συμφιλίωσης” (Ζολώτας- Οικουμενική), στη βιομηχανία, μπήκε μπροστά μια νέα και πιο καλά μεθοδευμένη επιχείρηση εξάλειψης των συνδικαλιστικών ελευθεριών που είχαν καταχτηθεί από την εργατική τάξη μετά την ανατροπή της χούντας και ως την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση.

Η επιχείρηση αυτή κατάπνιξης των εργατικών συνδικαλιστικών ελευθεριών έγινε πιο απροκάλυπτη κάτω από τη νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση Μητσοτάκη. Και εντατικοποιήθηκε με την άνοδο της σοσιαλφιλελεύθερης κυβέρνησης Σημίτη. Σήμερα έχουμε χιλιάδες απολυμένους και άνεργους εργάτες επειδή συμμετείχαν σε συνδικαλιστικούς αγώνες, εργοστασιακούς κυρίως, που είχαν αποφασιστεί και οργανωθεί από τους ίδιους, σ‘ αντίθεση με τη γραμμή της επίσημης συνδικαλιστικής ηγεσίας.

Η πολιτική της λιτότητας, δηλαδή της καταλήστευσης των εργαζομένων, για το γρηγορότερο πολλαπλασιασμό των καπιταλιστικών κερδών, απαιτεί εργατικό κίνημα πειθαρχημένο, υποταγμένο στα κελεύσματα των αφεντικών. δεν ανέχεται συνδικαλιστικές ελευθερίες και δικαιώματα εργατικά. Αυτά μπορεί να υπάρχουν στα χαρτιά, αλλά όχι και στην πράξη. Εκεί στους τόπους της δουλειάς οι εργάτες πρέπει να είναι υπάκουοι, αποδοτικοί, με σκυμμένο το κεφάλι, να μη διαμαρτύρονται για τίποτα και να μη διεκδικούν. Αυτό ακριβώς σήμαινε και σημαίνει η συμφωνία της εργασιακής ειρήνης που προτείνουν οι εκπρόσωποι των βιομηχάνων και υπογράφουν, όλα αυτά τα χρόνια, οι ηγέτες της Γ.Σ.Ε.Ε. Και τιμάνε πράγματι την υπογραφή τους και με το παραπάνω, όπως το επιβεβαιώνουν κάθε μέρα τα γεγονότα. Όπου οι εργάτες τολμάνε να παραβιάσουν τις συμφωνίες της εργασιακής ειρήνης και επιμένουν στις διεκδικήσεις τους, οι ηγέτες της ΓΣΕΕ δηλώνουν αδυναμία να καλύψουν τον αγώνα τους, και αφήνουν στους εργοδότες την ελευθερία ν‘ αποφασίσουν για την τιμωρία τους.

Καμία απολύτως εμπιστοσύνη σους ρεφορμιστές ηγέτες

Τέτοια είναι η πραγματικότητα που αντιμετωπίζει η εργατική τάξη της χώρας μας, σήμερα κάτω από την εκσυγχρονιστική κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και την ενωτική διοίκηση της εργατοκαπηλικής ΓΣΕΕ. Και για νάχουμε ακόμα σαφέστερη εικόνα αυτής της πραγματικότητας, πρέπει να λογαριάσουμε και τις χιλιάδες άνεργους, ντόπιους και αλλοδαπούς, που πληθαίνουν από μήνα σε μήνα. Και γυρνάνε στους δρόμους ζητιανεύοντας δουλειά, μεροκάματο, χωρίς να ρωτάνε ασφαλώς για συνδικαλιστικές ελευθερίες.

Κι όμως, οι θρασύτατοι ηγέτες των ρεφορμιστικών παρατάξεων, στα καλοπληρωμένα συνέδριά τους και με τις συχνές εμφανίσεις τους, εκφράζουν τη λύπη τους για την “απομαζικοποίηση των συνδικάτων” και για τη μικρή συμμετοχή των εργαζομένων στις λεγόμενες “πανεργατικές απεργίες” που αυτοί αποφασίζουν κι εξαγγέλουν όταν τα αφεντικά τους ξεπερνάνε τα όρια και γίνονται υπερβολικά απαιτητικά. Κι΄ επιπλέον, παριστάνοντας τους ανήξερους, απευθύνουν εκκλήσεις για “συσπείρωση των εργαζομένων στις οργανώσεις τους”. Με άλλα λόγια, έμμεσα προσπαθούν να φορτώσουν στους εργάτες τις δικές τους ολοφάνερες ευθύνες για την καταπάτηση των συνδικαλιστικών ελευθεριών, την καθήλωση των μεροκαμάτων, μισθών και συντάξεων, την αδιάκοπη αύξηση της ανεργίας, την αποδιοργάνωση του εργατικού συνδικαλιστικού κινήματος και την αποχαλίνωση των καπιταλιστών.

Καθένας που ζεί μέσα στους εργάτες και χωρίς γραφειοκρατικές παρωπίδες, ούτε και σεχταριστική έπαρση, κουβεντιάζει κάθε μέρα μαζί τους για τα προβλήματα της ζωής και του κινήματος και πασχίζει να τους πείσει για την ανάγκη της οργάνωσης και του ταξικού αγώνα, ξέρει ασφαλώς ότι όχι μόνο οι αποκαρδιωμένοι αγωνιστές, πρώην μέλη της ΠΑΣΚΕ και των άλλων ρεφορμιστικών παρατάξεων, αλλά και η εργατική τάξη στο σύνολό της σχεδόν, δεν έχει καμιά απολύτως εμπιστοσύνη

σε κανέναν από τους ηγέτες των συνδικάτων και των κομμάτων. **Ξέρουν δηλαδή οι εργάτες πολύ καλά ότι δεν έχουν δική τους ηγεσία. Και είναι αυτός ο βασικός λόγος που υπομένουν την κατάσταση και δεν αποφασίζουν να προχωρήσουν σε ανοιχτή ρήξη με τους ρεφορμιστές ηγέτες.** Και να μπούν σε νέους αγώνες, ταξικούς, ενάντια στην επίθεση του κεφαλαίου.

Δεν είναι αδιάφορη ούτε και παθητική, στην ουσία, η σημερινή στάση της εργατικής τάξης. Αλλά είναι στάση απόριψης, κριτικής παρακολούθησηςτ ων γεγονότων και αναμονής.

Μέσα από μια διαδικασία απογοήτευσης από τους ως τώρα ηγέτες της, αφομοιώνει τις τραυματικές εμπειρίες της από τους συνδικαλιστικούς και πολιτικούς αγώνες και αποβάλλει τις ρεφορμιστικές και κοινοβουλευτικές αυταπάτες, αναζητώντας απαντήσεις στα αναπάντητα ερωτήματά της. Ψάχνει προσεχτικά το δρόμο που πρέπει ν‘ ακολουθήσει. Ακούει όλες τις γνώμες. Δε βιάζεται ν‘ αποφασίσει, γιατί δε βλέπει ακόμα καμιά βάσιμη προοπτική.

Η ώρα του επαναστατικού συνδικαλισμού και της εργατικής δημοκρατίας

Κάνουν όμως λάθος όσοι πιστεύουν ότι η εργατική της χώρας μας θα μείνει για πολύ καιρό σ‘ αυτήν την κατάσταση. Ούτε η ιστορία των αγώνων της αλλά ούτε και οι κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις, μας επιτρέπουν να δεχτούμε αυτήν την ηττοπαθή εκτίμηση. Η εντεινόμενη κρίση του παγκόσμιου καπιταλισμού και όλων των πολιτικών στηριγμάτων του, με την αδιάκοπη χειροτέρευση της ζωής όλων των εκμεταλλευομένων τάξεων, προετοιμάζουν, για το κοντινό μέλλον, νέες προλεταριακές εκρήξεις, πιο συνειδητές και πιο αποφασιστικές απ‘ αυτές που γνωρίσαμε ως τώρα στον τόπο μας. Οι νέες γενιές του ελληνικού προλεταριάτου, που θα έχουν τώρα την πρωτοβουλία, θα προχωρήσουν πέρα από τα όρια του σοσιαλδημοκρατικού και του σταλινικού εθνικορεφορμισμού, που καθημερινά φανερώνει την αντεργατική του φύση.

Οι εργατοπατερικοί μηχανισμοί που δείχνουν ακόμα δυνατοί θα σαρωθούνε από το νέο κύμα των ανερχόμενων προλεταριακών μαζών. Τα γεγονότα που ζήσαμε στις αρχές του καλοκαιριούμε, την κινητοποίηση των εργαζομένων της Ιονικής και των εκπαιδευτικών, ήταν μόνο ένα μικρό δείγμα των όσων πρόκειται να συμβούν όταν θα μπούνε στην αρένα οι πιο καταπιεσμένες και περιφρονημένες μάζες.

Ο εργατοπατερικός ρεφορμιστικός συνδικαλισμός συνοδεύει τον καπιταλισμό στην αποσύνθεσή του. Τώρα είναι η ώρα του ανεξάρτητου, του αυτόνομου, επαναστατικού εργατικού συνδικαλισμού και της εργατικής δημοκρατίας. Τώρα διαμορφώνονται ξανά οι αντικειμενικοί όροι για την επαναστατική ανασυγκρότηση του εργατικού κινήματος. Και δε μιλάμε μόνο για τη χώρα μας αλλά και για την Ευρώπη ολόκληρη. Με πρωτοπορία και πάλι τ ο προλεταριάτο της Γαλλίας, που με τις συγκλονιστικές μάχες του κινήματος των εκατομμυρίων ανέργων, τον περασμένο χρόνο, έδειξε το δρόμο που θα βαδίσουν οι εργάτες σε κάθε χώρα, από δω και πέρα.

Η ανάγκη της επαναστατικής ηγεσίας

Η ανάγκη της πάλης για την ανάδειξη της νέας επαναστατικής ηγεσίας του προλεταριάτου, προβάλλει τώρα ακόμα πιο επιτακτική και επείγουσα. Οι μαρξιστές επαναστάτες οφείλουν άμεσα να κινηθούνε στο δρόμο που έδειξε το γαλλικό προλεταριάτο. Και να συγκεντρώσουν όλες τους τις προσπάθειες στον αγώνα για το μαρξιστικό εξοπλισμό της εργατικής πρωτοπορίας και για την επαναστατική εργατοδημοκρατική ανασυγκρότηση του εργατικού κινήματος.

Μαστιγώνοντας αλύπητα και με όλα τα μέσα τους χρεοκοπημένους ηγέτες του ρεφορμισμού, όλων των αποχρώσεων. Αποκαλύπτοντας ιδιαίτερα τις λαικομετωπικές παγίδες του σταλινισμού. Πρέπει να κηρύξουμε το πόλεμο ενάντια στο ρατσισμό, τον εθνικισμό, την ανεργία και την εξαθλίωση. Να σπάσουμε κάθε σχέση με τους εργατοπατερικούς μηχανισμούς, που απεχθάνονται οι εργάτες. Να βρεθούμε μέσα σε κάθε αγωνιστική προσπάθεια των ίδιων των εργατών. Να συνδεθούμε με τους απογοητευμένους αγωνιστές που απομακρύνθηκαν από τις ρεφορμιστικές παρατάξεις. Να βρεθούμε στα εργοστάσια, στους τόπους δουλειάς, να πολεμήσουμε την καπιταλιστική τρομοκρατία. Να αγωνιστούμε για τη συναδέλφωση με τους αλλοδαπούς εργάτες και για κοινή οργάνωση. Να παλέψουμε για να σχηματιστεί αυτόνομα κίνημα των ανέργων, από τους ίδιους τους άνεργους, ντόπιους και αλλοεθνείς.

Με άλλα λόγια, να βοηθήσουμε με κάθε τρόπο την εργατική τάξη να ξανασυνδεθεί με τις αληθινές ιδέες και με το πρόγραμμα του επαναστατικού σοσιαλισμού. Για να παλέψει αποτελεσματικά τους ρεφορμιστές πράκτορες του κεφαλαίου. Για τη αυτόνομη επαναστατική αναδιοργάνωση των δυνάμεών της, έξω από τους μηχανισμούς του κρατικού συνδικαλισμού και σε διεθνιστική σύνδεση με την ταξική πάλη των εργατών της Ευρώπης, των Βαλκανίων και του κόσμου ολόκληρου.

Π. Δούμας
Μέλος Σ.Ε της εφημερίδας
"Εργατική Δημοκρατία"

ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ - ΚΡΙΝΟΥΜΕ - ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ :

του Γιώργου Κωστούλα

Anselm Tappe: *"Γκυ Ντεμπόρ"*

Εκδ. Ελεύθερος Τύπος, Αθήνα 1998

Αν "η πολιτική οικονομία είναι η ολοκληρωμένη άρνηση του ανθρώπου", τότε το πλούσιο ανθρώπινο ον -έξω από τον πλούτο και την αθλιότητα της πολιτικής οικονομίας- είναι το ανθρώπινο ον σε αναζήτηση μιας ολότητας ανθρωπίνων εκδηλώσεων της ζωής, στο οποίο η πραγμάτωση του παρουσιάζεται ως εσωτερική αναγκαιότητα, ως ανάγκη έγραφε ο νεαρός Μαρξ στα φιλοσοφικά του χειρόγραφα. 'Εναν αιώνα αργότερα, μια παρέα μποέμ τυχοδιωκτών, ανέλαβε με κάθε κόστος, την πραγμάτωση των παραπάνω, μέσα στην καθημερινή ζωή.

Ο Ερνέστος - Γκυ Ντεμπόρ ήταν ένας απ'αυτούς. Πιστός στην επίμονη και παιγνιακή εναντίωση στις κρατούσες αντιλήψεις για τη χρήση του χώρου και του χρόνου, επιχείρησε μαζί με μια χούφτα ανθρώπων τη συστηματική και αδιάλλακτη υπονόμευση της "υπάρχουσας ατιμίας" στην "αστική ή τη γραφειοκρατική της εκδοχή". Με σύνθημα "άρνηση όσων είναι γενικώς αποδεκτά" η Λετριστική Διεθνής (1952-1957) που προήλθε από τη διάσπαση της "αριστερής φράξιας" των λετριστών, έθεσε επί τάπητος το αίτημα της υπέρβασης της τέχνης μέσω της πραγμάτωσής της στην καθημερινή ζωή. Μέσα στα τέσσερα τεύχη της Internationale Lettriste και τα 29 τεύχη του Potlatch, αναδεικνύεται μια ξέφρενη επίθεση στον πολιτισμό της αλλοτρίωσης και της αποστέρησης, η απόρριψη της εργασίας (του ιερού φετίχ της καπιταλιστικής οικονομίας) και η υποδαύλιση νέων επιθυμιών για το θρίαμβο της υποκειμενικότητας. Μέσα από την καταδίκη της δεσπόζουσας ιδέας για την ευτυχία, το νόημα της ζωής και τη κοινωνική οργάνωση αποπειράται η επανενοποίηση της πρωτοποριακής πολιτιστικής δημιουργίας και της επαναστατικής κοινωνικής κριτικής. 'Ετσι το αίτημα για ζωή χωρίς νεκρό χρόνο και απόλαυση χωρίς εμπόδια συνιστά ένα ανήκουστο σκάνδαλο για το αυταρχικό βασίλειο της εμπορευματικής οικονομίας και τους πιστούς υπηκόους του.

Στην κοινωνία όπου "το φως τής δημοσιότητας συσκοτίζει τα πάντα" δεν προκαλέι έκπληξη το γεγονός ότι τις περισσότερες φορές ο Γκυ Ντεμπόρ παρουσιάζεται ως ένα είδος θεωρητικού των mass media. Οι 221 θέσεις της "Κοινωνίας του θεάματος" (1967) όμως, κάθε άλλο παρά να περιορίζονται σε μια κοινότυπη κριτική της τυραννίας της τηλεόρασης. Στο στόχαστρο ενός "επαγγελματία επαναστάτη στο χώρο της κουλτούρας" βρέθηκε η αμφισβήτηση της καπιταλιστικής ολότητας, επηρεαζόμενος από τη θέση του Λούκατς στο "Ιστορία και Ταξική Συνείδηση" ότι "Η κυριαρχία της κατηγορίας της ολότητας είναι ο φορέας της επαναστατικής αρχής στην επιστήμη".

Αν το θέαμα είναι η πλέον ανεπτυγμένη μορφή κοινωνίας που θεμελιώνεται στην παραγωγή εμπορευμάτων και στο φετιχισμό του εμπορεύματος που απορρέει απ'αυτήν, καθώς και μια κοινωνική σχέση μεσολαβημένα από εικόνες (η εικονική ανασύνθεση της χαμένης ενότητας της ζωής), τότε η αναστροφή του ανεστραμμένου κόσμου, απαιτεί μια παθιασμένη και πλούσια ύπαρξη που δημιουργεί συνειδητά την ιστορία της και όχι την υποβίβαση του ανθρώπου σε παθητικό θεατή της κίνησης των εμπορευμάτων και των γεγονότων. Η παθητική ενατένιση και η άβουλη θέαση μπορούν να ξεπεραστούν μέσα από τη συνειδητή κατασκευή καταστάσεων ή όπως έλεγε ο Λούκατς μέσα από την ταξική πάλη όπου το "αρνητικό επί τω έργω" προλεταριάτο επιχειρεί την ανασύσταση της ενότητας υποκειμένου-αντικειμένου και την ανασύνθεση του ολικού ανθρώπου.

Η σύγκλιση των απόψεων της Λετριστικής Διεθνούς, του κινήματος για ένα φαντασιακό Μπαουχάους και της Ψυχογεωγραφικής Επιτροπής του Λονδίνου γύρω από την ουτοπική Ενιαία Πολεοδομία, την πειραματική αναζήτηση νέων περιβαλλόντων και συμπεριφορών που αποβλέπουν στην καταστροφή του homo economicus και τη δημιουργία του homo ludens, οδήγησε στη δημιουργία, στο Κόζιο ντ'Αρόσια της Ιταλίας, της Καταστασιακής Διεθνούς (1957-1972).

Ανάγοντας την ιστορία της αλλοτρίωσης σε δύο φάσεις, τον υποβιβασμό του είναι σε έχειν και του έχειν σε φαίνεσθαι, οι καταστασιακοί με de facto επικεφαλής τον Γκυ Ντεμπόρ, καταθέτουν ότι η ανταλλακτική αξία και η κοινωνία του θεάματος έχουν καταστρέψει την ανθρώπινη κοινότητα που θεμελιώνεται πάνω στην άμεση εμπειρία των

γεγονότων, το διάλογο και την κοινή δράση για την επόλυση των προβλημάτων. Κάτω από την κυριαρχία της εμπορευματικής μορφής οι κοινωνικές σχέσεις έχουν μετατραπεί σε σχέσεις πραγμάτων ανάμεσα σε πρόσωπα και κοινωνικές σχέσεις ανάμεσα σε πράγματα.

Η κριτική της αλλοτρίωσης έρχεται λοιπόν για άλλη μια φορά στο ιστορικό προσκήνιο, πιάνοντας τη συνέχεια του νήματος γι αυτό το μαρξιστικό ρεύμα που απέρριψε το σταλινικό κομμουνισμό, ρεύμα σκέψης που κωδικοποιήθηκε στο magnus opum του Γκιοργκ Λούκατς "Ιστορία και ταξική συνείδηση" (1923), ένα βιβλίο που και ο ίδιος ο συγγραφέας του το απαρνήθηκε. Ορίζοντας το εμπόρευμα ως "καθολική κατηγορία του ολικού κοινωνικού είναι" ο Λούκατς αν και ταυτίζει την αντικειμενοποίηση με την αλλοτρίωση (όπως αναγνωρίζει στον πρόλογο της επανέκδοσης του έργου 1967) αναδεικνύει τη λειτουργία του εργάτη στην παραγωγική διαδικασία ως παθητικό ρόλο στο εσωτερικό ενός προκαθορισμένου υπολογισμού που εκτυλίσσεται σύμφωνα με το δικό του αυτοματισμό. Ο άνθρωπος μετατρέπεται σε θεατή της αυτό-κίνησης των εμπορευμάτων που του φαίνεται "δεύτερη φύση". Η ενατένιση συνδέεται με το διαχωρισμό της κοινωνικής ζωής (το υποκείμενο ενατενίζει μόνο κάτι που του αντιτίθεται ως διαχωρισμένο απ'αυτό, όπως και η πραγματοποίηση με τον καταμερισμό της εργασίας που παράγει μιαν αντίστοιχη κατακερματισμένη ύπαρξη. Η υπέρβαση της αλλοτρίωσης του υποκειμένου έγκειται στη συνειδητή δραστηριότητά του μέσα απ'την οποία μπορεί να υπερβεί και το διαχωρισμό του καθημερινού με την ιστορία.

Η Καταστατική Διεθνής με την "κακή φήμη" που τη συνοδεύει μέχρι σήμερα διαλύθηκε το 1972 κάτω από το βάρος των εσωτερικών της αντιφάσεων και διενέξεων. Ο Ντεμπόρ παρέμεινε αδιάλλακτα ασυμφιλίωτος με την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων μέχρι το θάνατό του στις 30 Νοέμβρη '94, αυτοκτονώντας όχι για λόγους απελπισίας αλλά για να ξεφύγει από τα δεσμά της ανίατης αλκοολικής πολυνευρίτιδας που τον βασάνιζε τα τελευταία χρόνια της ζωής του.

Πνεύμα ρομαντικό μα συνάμα αριστοκρατικό, θαυμαστής του μπαρόκ και των ραδιούργων στρατηγών της πολιτικής (Μακιαβέλι, Γκρασιάν, Καρδιναλίου του Ρετζ), προικισμένος με εξαιρετικό πάθος και φαντασία, φιλοσοφική και πολιτική οξυδέρκεια. Ο αντι-εκσυγχρονιστής επαναστάτης που στόχευε στην κατάργηση των κοινωνικών τάξεων και του κράτους, ο Flaneur του 20ου αιώνα που περιπλανιόταν στα μπιστρό και τις κακόφημες γειτονιές της Αριστερής 'Οχθης του Σηκουάνα, ξεπήδησε μέσα από τη νύχτα των γητεμάτων, τη φωτισμένη απ'το φεγγάρι και αναζήτησε στη λάμψη των εμπρησμών την επαναφορά της μαγείας του κόσμου.

'Ενας άνθρωπος της περιπέτειας, ένας "χαρούμενος τυχοδιώκτης" που έθεσε στο "σκληρό πυρήνα" του επαναστατικού προτάγματος την πραγμάτωση της τέχνης και της φιλοσοφίας, την απόπειρα (επαν)ανακάλυψης του βορειοδυτικού περάσματος προς τη γεωγραφία της αληθινής ζωής. Προκάλεσε τις κοινοτυπίες και τα φετίχ της εποχής τού ύστερου καπιταλισμού βάζοντας στο κέντρο των επιδιώξεων των επαναστατών την υπέρβαση της πραγμοποίησης, δηλαδή της "αναλυτικής αποδιάρθρωσης των ποικίλων παραδοσιακών ή φυσικών ενοτήτων (κοινωνικών ομάδων, ανθρωπίνων σχέσεων, μορφών αυθεντίας, δραστηριοτήτων πολιτισμικής, ιδεολογικής και παραγωγικής υφής), του διαμελισμού τους και της διάλυσής τους εις τα εξ ων συνετέθησαν με στόχο την τεϋλοροποίησή τους, δηλαδή την αναδιάρθρωσή τους σε περισσότερο αποδοτικά συστήματα που λειτουργούν σύμφωνα με μια εργαλειακή ή δυαδική λογική μέσων/σκοπού" (Frederic Jameson: "The Political unconsious", 1981). Για να γίνουν οι δυστυχισμένοι "η ισχύς του κόσμου" όπως έλεγε ο Σαιν-Ζυστ δύο αιώνες πριν και να πάψει η ευτυχία να αποτελεί μια αφηρημένη έννοια, απαιτείται η κατάργηση των τάξεων και του κράτους, και η καταστροφή του αποσυντιθεμένου βασιλείου του εμπορεύματος. Μόνον έτσι, αν και σήμερα είμαστα το τίποτε θα γίνουμε τα πάντα.

Πιερ Μπουρντιέ: *"Για την τηλεόραση"*

Εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1998

(Με τα παραρτήματα: Η επικυριαρχία της δημοσιογραφίας, Δημοσιογραφία και Πολιτική, Οι Ολυμπιακοί Αγώνες, Πρόγραμμα για μια ανάλυση).

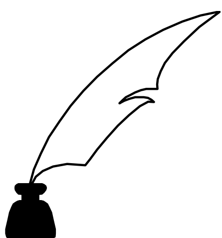
Με το φιλόδοξο στόχο της αποδόμησης της αγοραίας αντίληψης του κόσμου και την ανάπτυξη κριτικών αναλύσεων, τόσο για την κατανόηση όσο και για την αλλαγή του, ο κοινωνιολόγος Πιερ Μπουρντιέ εγκαινιάζει με αυτό το βιβλίο τη νέα εκδοτική σειρά Liber / Raison d'Agir (λόγος δράσης) την οποία διευθύνει και επιμελείται ο ίδιος.

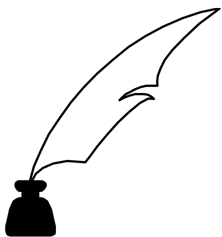
Μέσα από δύο τηλεοπτικές διαλέξεις (στα πλαίσια των παραδόσεών του στο College de France), ο γνωστός μαχητικός διανοούμενος επιχειρεί αφ'ενός την αποκάλυψη των μηχανισμών της

αθέατης λογοκρισίας που ασκείται στην τηλεόραση (όπως και στα υπόλοιπα ΜΜΕ) και αφ'ετέρου τη μεταλλαγή που επιφέρει στη λειτουργία διαφόρων "πεδίων" (πολιτική, φιλοσοφία, επιστήμη, τέχνη) προσαρμόζοντάς τη στις απαιτήσεις της αγοράς μέσω του μηχανισμού της "ακροαματικότητας".

Χωρίς να ισχυρίζεται ότι λέει κάτι πρωτότυπο, ο Πιερ Μπουρντιέ παρουσιάζει τον τρόπο λειτουργίας της τηλεόρασης, που όντας εργαλείο διατήρησης της συμβολικής τάξης κατασκευάζει παρά "καταγράφει αντικειμενικά" την κοινωνική πραγματικότητα, ανασυνθέτοντας στο επίπεδο της εικόνας τις διαχωρισμένες πλευρές της κοινωνικής ζωής, μέσα από μια συνειδητή και συγκεκριμένη οπτική των πραγμάτων.

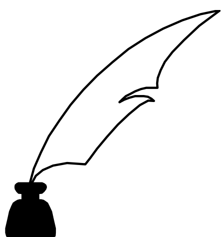
'Ενας από τους πιο προσφιλείς τρόπους στους απολογητές των ΜΜΕ, να επιβάλουν αυτήν τη συγκεκριμένη οπτική (πάνω π.χ. σε μια απεργία, ένα εγκλημα κ.ο.κ) είναι η επίκληση του ιερού και απαραβίαστου κανόνα της "αντικειμενικότητας" που ισχυρίζονται ότι παρουσιάζει τα γεγονότα "έτσι όπως είναι" χωρίς να αποκλείει τίποτα, προβάλλοντας αυτά που "θέλει ο κόσμος" με άλλα λόγια, αυτά που θεωρούν οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι "ότι θέλει ο κόσμος". Και πάνω απ'όλα, ακόμα και όταν αποκαλύπτεται ο απατηλός χαρακτήρας της "αντικειμενικότητας", επιστρατεύεται μέσω της πλαγίας οδού, η κυριαρχία της αγοράς (των διαφημιζομένων και των τηλεθεατών), όπου κριτής των πάντων τοποθετείται η "ακροαματικότητα", τα νούμερα της τηλεθέασης και οι απαιτήσεις της ανύπαρκτης "κοινής γνώμης".

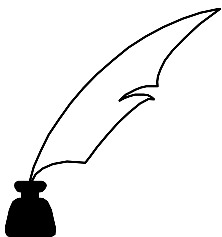

Παράλληλα, ο Μπουρντιέ θίγει το ρόλο των ίδιων των εργαζομένων στα ΜΜΕ καθώς, μακρά από κάθε είδους μηδενιστικό αφορισμό, αναζητούνται οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να αναδειχθεί μέσα από τη συλλογική συνεργασία των δημοσιογράφων (ιδίως των "μικρών" και αφανών) μια κριτική δημοσιογραφία, ενάντια στην τυραννία του χρήματος και της πολιτικής εξουσίας.

Εγκλωβισμένοι στη φρενίτιδα του scoop (αποκλειστικότητα) και της κυκλικής διακίνησης της πληροφορίας που προωθεί τον ανταγωνισμό και την ομογενοποίηση, φορείς μιας αποϊστορικοποιημένης αντίληψης του κόσμου (βλ. τα τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων: ασταμάτητη διαδοχή φαινομενικά ασυνάρτητων και ανεξήγητων ιστοριών) τείνουν να παράγουν μια στιγμιοτυπική και πρόσκαιρη παράσταση του κόσμου, κάτι που ελλείψει εργαλείων κατανόησης μοιάζει ως η μόνη δυνατή και άρα (με την κατάλληλη δόση κυνισμού) ως η μόνη αληθινή.

Και όμως, παρόλο που τις περισσότερες φορές (όπως συμβαίνει άλλωστε και στην πλειοψηφία των εργαζομένων) οι κατηγορίες αντίληψης των δημοσιογράφων συμπίπτουν με αυτές των ιδιοκτητών των ΜΜΕ, δηλαδή με τον τρόπο ανάγνωσης της αστικής τάξης, γνωρίζουν μέσα από την εμπειρία τους την έκταση της παραπληροφόρησης, την κυριαρχία τού "εντελώς" και του fast-thinking, την εργασιακή ανασφάλεια και το ασταμάτητο κυνήγι της "επικαιρότητας", την αληθινή λογική των ΜΜΕ αντιμετωπίζοντας έτσι καθημερινά και με αφάνταστη πυκνότητα ηθικά διλλήματα.

'Ετσι εξαναγκάζονται να πάρουν θέση ανάμεσα στην προσαρμογή στο κυρίαρχο μοντέλο πληροφόρησης που ελέγχεται από το κεφάλαιο και στην αναζήτηση μιας εναλλακτικής κοινωνικής δημοσιογραφίας που "στρατεύεται" στο πλευρό των κυριαρχούμενων τάξεων, των "χωρίς φωνή", αμφισβητώντας τόσο το μονοπώλιο των επίσημων ΜΜΕ όσο και τη σημερινή δημοσιογραφία που υπερασπίζεται, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, την υπάρχουσα κοινωνική τάξη πραγμάτων.

Κλείνοντας, ας κάνουμε μια χρήσιμη υπενθύμιση που θα μας βοηθήσει να αποφύγουμε τους μηδενιστικούς αφορισμούς, καθώς και την παγίδα που ανάγει όλα τα προβλήματα στη μη τήρηση της "δημοσιογραφικής δεοντολογίας" ή στην έλλειψη θεσμικών ρυθμιστικών μηχανισμών.

Τα ΜΜΕ δεν είναι ένας "παγωμένος" ομογενοποιημένος θεσμός χωρίς εσωτερικές αντιφάσεις και συγκρούσεις. Αν και το δημοσιογραφικό "πεδίο" έχει ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, επηρεάζεται και αυτό από τον εκάστοτε ταξικό συσχετισμό δυνάμεων που υπάρχει κάθε φορά σε μια δεδομένη κοινωνία. 'Ετσι λοιπόν η αλλάγή των ΜΜΕ αποτελεί μέρος της αλλαγής της αστικής κοινωνίας της οποίας αποτελούν μέρος. Αυτός ο αγώνας ασφαλώς δεν αναβάλλεται για κάποια μυθική μέρα που θα άλλαζαν όλα απότομα αλλά αρχίζει από σήμερα. Και το όπλο της κριτικής σκέψης και δράσης, που αναλύει και αρνείται την υφιστάμενη τάξη πραγμάτων και το οργανωμένο ψεύδος της, παραμένει ένα αντικατάστατο όπλο με ασύλληπτη δύναμη όταν είναι στα χέρια των καταπιεσμένων.

Δημήτρης Σαββόπουλος

Ένας από τους τελευταίους της μεγάλης γενιάς των επαναστατών του Μεσοπολέμου έφυγε. Πέρασε από την Αριστερή Αντιπολίετυση του 1927 στο πλευρό του τότε Γραμματέα του ΚΚ Παντελή Πουλιόπουλου. Η συνεργασία του με τον Παντελή ήταν άμεση και πολλών χρώνων. Ιδιαίτερα από το Νοέμβρη 1930 όταν στη Θεσσαλονίκη εγκαταστάθηκε το Προσωρινό κεντρικό Γραφείο της ομάδας του Σπάρτακου και του ομώνυμου περιοδικού. Εκεί εγκαταστάθηκε και ο Πουλιόπουλος μέχρι το 1932.

Ο Σαββόπουλος, ράπτης στο επάγγελμα, είχε συνεχή συνδικαλιστική παρουσία στο Σωματείο Ραπτεργατών, όπου μαζί με τον Δημοσθένη Παπαδόπουλο συγκρότησαν μεγάλη παράταξη της Αντιπολίτευσης που βρισκόταν στο Ενωτικό Εργατικό Κέντρο Θεσσαλονίκης.

Μια σκληρή στιγμή για το Σαββόπουλο υπήρξε την 15.2.1933 όταν η χωροφυλακή επετέθη στο Εργατικό Κέντρο. Περίπου 3.000 εργάτες ήταν συγκεντρωμένοι εκείνο το βραδάκι μέσα και έξω από το κέντρο στη γωνιά Βενιζέλου και Ιουστινιανού. Φρικτό μακελιό επακολούθησε με 7 νεκρούς, 10 βαριά και 50 ελαφρά τραυματίες, 96 συλλήψεις. Ενώ πέφτουν βροχή οι σφαίρες, ο Παντελής με τον Σαββόπουλο με μια μικρή επιτροπή, στέκονται μπροστά στον εισαγγελέα και τη χωροφυλακή προσπαθώντας να σταματήσουν τη σφαγή, με έντονες διαμαρτυρίες. Τους απωθούν βίαια και σε λίγο κατευθύνονται στο τηλεγραφείο απ'όπου ο Πουλιόπουλος στελνει τηλεγράφημα διαμαρτυρίας στον υπουργό Δικαιοσύνης να σταματήσει την άγρια τρομοκρατία.

Αυτή ήταν η περίοδος και το κλίμα της σκληρής εποχής που αγωνιζόταν ο Σαββόπουλος και οι άλλοι επαναστάτες.

Στο διάστημα της κατοχής πήρε μέρος στην ανασυγκρότηση της περιφερειακής οργάνωσης της Θεσσαλονίκης. Λειτουργούσε σαν τμήμα του τροτσκιστικού κόμματος με τίτλο «Περιφερειακή Επιτροπή Διεθνιστικού Κομμουνιστικού Κόμματος Θεσσαλονίκης, 4η Διεθνής». Κυκλοφορούσαν την εφημερίδα Σπίθα. Ο Δημήτρης ήταν στον Κεντρικό Πυρήνα. Αντιπροσωπεύθηκαν ανεξάρτητα στην Οργανωτική Επιτροπή του Ενοποιητικού Συνεδρίου των Τροτσκιστών στις 27-29 Ιουλίου 1946. Από τότε συνέχεια έπαιρνε μέρος στην οργάνωση Θεσσαλονίκης του Κομμουνιστικού Διεθνιστικού Κόμματος. Συνέχιζε και τη συνδικαλιστική του δραστηριότητα. Πέρασε όλη την περίοδο της παρανομίας του μετεμφυλιακού κράτους.

Παρά το προχωρημένο της ηλικίας του, παρακολουθούσε τον ΣΠΑΡΤΑΚΟ και τις δραστηριότητες των Τροτσκιστών μέχρι την τελευταία του στίγμη. Πέθανε το καλοκαίρι έχοντας περάσει τα 90. Το ήθος και η ευγένεια του έκαναν το Σαββάπουλο πάντα σεβαστό στους παλαιούς και νέους συντρόφους. Παράδειγμα αγωνιστικής ζωής στην μεγάλη υπόθεση απελευθέρωσης της εργατικής τάξης.

ΔΗΜ. ΛΙΒ.

Τσενγκ Τσαολίν (Zheng Chaolin) 1901-1998

Ο Τσενγκ Τσάολιν, ιδρυτικό στέλεχος του Κ.Κ. Κίνας και τροτσκιστής, πέθανε την 1η Αυγούστου στη Σαγκάη. Η βαθιά του αφοσίωση στην υπόθεση των Κινέζων εργατών και αγροτών, τον "αντάμειψε" με το ανάλογο ρεκόρ πολιτικής φυλάκισης του Λουί Μπλουκέ: 34 χρόνια πίσω από τα σίδερα τόσο της καπιταλιστικής όσο και της μαοϊκής Κίνας.

Γεννήθηκε στο Ζανγκπινγκ της περιοχής Φουγιάν το 1901. Το 1919, στα πλαίσια του προγράμματος "σπουδές με εργασία", πήγε στη Γαλλία όπου άρχισε να επηρεάζεται από τη δυτική σκέψη και ειδικότερα από τη Ρωσική Επανάσταση. Σύντομα εγκατέλειψε τον Κονφουκιανισμό, επηρεασμένος από τις ιδέες του Τσεν Ντουζίου που υπερασπιζότανε τη δημοκρατία και την επιστήμη και στράφηκε προς το μαρξισμό.

Τον Ιούνιο του 1922 ήταν ανάμεσα στους 18 Κινέζους μαρξιστές που συγκρότησαν στο Παρίσι το "Κομμουνιστικό Κόμμα Νεολαίας", στο οποίο συμμετείχαν οι Τσου Εν Λάι, Τσό Τζιγιάν και Γιν Κουάν. Λόγω της ταχείας ανάπτυξης της επαναστατικής διαδικασίας στην Κίνα επιστρέφει και αναλαμβάνει υπεύθυνος του τμήματος προπαγάνδας της Κ.Ε. και μεταφράζει *το Αλφαβητάρι του Κομμουνισμού* του Μπουχάριν ενώ παράλληλα διδάσκει στην κομματική σχολή της Σανγκάης.

Ο Τσενγκ πήρε μέρος στο περίφημο κίνημα της 30ης Μάη και στη δεύτερη και τρίτη εξέγερση των εργατών της Σαγκάης, στην ταραγμένη διετία 1925-27, αλλά μετά το αιματηρό πραξικόπημα του Τσανκ Κάι Σεκ στις 12η Απριλίου 1927 πήγε στη Γιούχα (Wuha) όπου πήρε μέρος στο πέμπτο συνέδριο του κόμματος. Τοποθετήθηκε επικεφαλής του τμήματος προπαγάνδας της περιφερειακής επιτροπής της Χουμπέι. Μετά την ήττα της επανάστασης, ο Τσανγκ πήγε στη Σαγκάη με τη νέα Κ.Ε. και ανέλαβε αρχισυντάκτης του κομματικού οργάνου "Μπολσεβίκος" ενώ ένα χρόνο αργότερα, το 1928, στάλθηκε στη Φουγιάν για να ξαναοργανώσει το κόμμα στην περιοχή.

Για πρώτη φορά συνελήφθη το 1929 αλλά χάρη στο ότι δεν αποκαλύφθηκε η αληθινή ταυτότητά του και χάρη στη μυστική παρέμβαση του κόμματος αποφυλακίστηκε μετά από 40 μέρες.

Την ίδια χρονιά διαβάζει τα κείμενα του Τρότσκι για την Κινέζικη Επανάσταση και βαθιά εντυπωσιασμένος στρέφεται προς τον Τροτσκισμό μαζί με τον Τσεν Ντουζίου και άλλους. Το Μάη του 1931 αντιπροσώπευσε μαζί με τον Ντουζίου και τρεις άλλους συντρόφους την ομάδα "Προλεταριάτο" στην ενοποιητική συνδιάσκεψη τεσσάρων τροτσκιστικών ομάδων. Εκλέχθηκε στην Κ.Ε. και ανέλαβε υπεύθυνος του τμήματος προπαγάνδας.

Λίγο Αργότερα συλλαμβάνεται από τις αρχές του Κουόμιτανγκ και καταδικάζεται σε 15 χρόνια φυλάκιση από τα οποία εξέτησε μόνο 7 λόγω της έναρξης του σινο-ιαπωνικού πολέμου.

Μετά το ξέσπασμα του β'παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού πολέμου βαθιές διαφορές αναδείχτηκαν στους κόλπους των Κινέζων τροτσκιστών σε σχέση με την τακτική που έπρεπε να υιοθετήσει η Κινέζικη Αντίσταση απέναντι στον ιαπωνικό ιμπεριαλισμό, από τη στιγμή που η αντίσταση αυτή αποτελούσε και μέρος του παγκόσμιου πολέμου. Αυτό σε συνδυασμό με πολιτικές και οργανωτικές διαφορές οδήγησαν την τροτσκιστική οργάνωση σε διάσπαση το 1942. Ο Τσενγκ ήταν ηγετικό στέλεχος της ομάδας που αργότερα έγινε γνωστή ως Διεθνές Κόμμα Εργατών.

Κατά τη διάρκεια της ιαπωνικής κατοχής της Σανγκάης (1941-45) εξέδιδε το παράνομο τροτσκιστικό φύλλο "Διεθνιστής". Τις παραμονές της κατάληψης της Σαγκάης από τους κομμουνιστές η ομάδα του Τσαολίν επανοργανώθηκε ως Διεθνές Εργατικό Κόμμα (IWP) και έδρασε ελεύθερα για τρία χρόνια. Το κόμμα αύξησε την επιρροή του με αποτέλεσμα να συλληφθούν όλα τα μέλη του, στις 22 Δεκεμβρίου 1949, από την πολιτική αστυνομία του Μάο.

Το γεγονός δεν προκάλεσε έκπληξη σε κανέναν. 'Ηδη η άλλη τροτσκιστική οργάνωση, υπό τον Πενγκ Σούτζι, είχε μεταφέρει την ηγεσία της στο Χονγκ-Κονγκ. Ο Τσενγκ αρνήθηκε να πάει στο Χονγκ-Κονγκ, παρ'όλους τους κινδύνους που αντιμετώπιζε, και που μεταφράστηκαν τελικά σε 27 χρόνια φυλακή κάτω από συνθήκες σωματικής και πνευματικής κακοποίησης. Απελευθερώθηκε μετά το θάνατο του Μάο εξαιτίας αντιδράσεων μέσα και έξω από την Κίνα (το 1979 η Διεθνής Αμνηστεία τον θεώρησε κρατούμενο συνείδησης).

Στα 19 χρόνια που του απόμειναν μέχρι το θάνατό του ο Τσενγκ πέτυχε κυρίως τρία πράγματα:

Πρώτον, βοήθησε αρκετούς ιστορικούς να γράψουν την αληθινή ιστορία της Κινέζικης Επανάστασης και ΚΚΚ (συμπεριλαμβανόμενου και του κινέζικου τροτσκισμού), να διορθώσουν τις διαστρεβλώσεις που έγιναν στο παρελθόν και κύρια αυτές που κατευθύνονταν από το ΚΚΚ ενάντια στον Τσενγκ Ντουξίου.

Δεύτερον,με το εκτεταμένο δοκίμιό του "Στελεχοποίηση" εξέθεσε την ανεξάρτητη και συστηματική του σκέψη σε ζητήματα αρχής πάνω στην κινέζικη και την παγκόσμια επανάσταση.

Τρίτον, απαίτησε επανειλλημένα από το ΚΚΚ να αποκαταστήσει τους Κινέζους τροτσκιστές, να διακηρύξη δημόσια ότι δεν είναι αντεπαναστάτες και να παραδεχθή την καταπίεση των τροτσκιστών ως λάθος.

Παρόλο που μετά το 1979 ήταν μέλος της Δημοτικής Συμβουλευτικής Επιτροπής της Σαγκάης, ήταν στιγματισμένος ως αντεπαναστάτης και υπέφερε από διακρίσεις ενώ κανένα από τα πολιτικά έργα του δεν επετράπει να εκδοθεί. Μόνο οι αναμνήσεις του εκδόθηκαν το 1996 στις ΕΠΑ (Humanities Press) με τον τίτλο 'Ενας ισόβια αντιπολιτευόμενος / Αναμνήσεις του Κινέζου Επαναστάτη Τσενγκ Τσαολίν.